

T.C.  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ÖZEL HUKUK (MEDENÎ HUKUK)  
ANABİLİM DALI

6502 SAYILI KANUN KAPSAMINDA  
PAKET TUR SÖZLEŞMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bahadır DEMİR

Ankara 2014

T.C.  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ÖZEL HUKUK (MEDENÎ HUKUK)  
ANABİLİM DALI

6502 SAYILI KANUN KAPSAMINDA  
PAKET TUR SÖZLEŞMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı  
Prof. Dr. Veysel BAŞPINAR

Bahadır DEMİR

Ankara 2014

T.C.  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ  
ÖZEL HUKUK (MEDENÎ HUKUK)  
ANABİLİM DALI

6502 SAYILI KANUN KAPSAMINDA  
PAKET TUR SÖZLEŞMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı :

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı İmzası

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

Tez Sınavı Tarihi .....

TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
ANKARA ÜNİVERSİTESİ  
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(...../...../200...)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

.....

İmzası

.....

## İÇİNDEKİLER

|                                                                |            |
|----------------------------------------------------------------|------------|
| <b>İÇİNDEKİLER .....</b>                                       | <b>I</b>   |
| <b>KISALTMALAR .....</b>                                       | <b>VII</b> |
| <b>BİBLİYOGRAFYA .....</b>                                     | <b>XI</b>  |
| <b>§ 1. GİRİŞ.....</b>                                         | <b>1</b>   |
| <b>KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ VE SINIRLANDIRILMASI.....</b>        | <b>1</b>   |
| I.    KONUNUN TAKDİMİ .....                                    | 1          |
| II.   KONUNUN ÖNEMİ.....                                       | 4          |
| III.  KONUNUN SINIRLANDIRILMASI.....                           | 8          |
| <b>BİRİNCİ BÖLÜM</b>                                           |            |
| <b>PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN TANIMI, UNSURLARI,</b>              |            |
| <b>TARAFLARI, KURULMASI VE TÜRLERİ</b>                         |            |
| <b>§ 2. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN TANIMI VE BENZER KAVRAMLAR</b> |            |
| <b>.....</b>                                                   | <b>10</b>  |
| I.    GENEL OLARAK .....                                       | 10         |
| II.   TANIMI.....                                              | 12         |
| III.  BENZER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ.....                         | 13         |
| A.  Konusu Tur Olan Sözleşmeler .....                          | 13         |
| 1.  Ferdî Tur Sözleşmesi.....                                  | 13         |
| 2.  Paket Tur Aracılığı Sözleşmesi .....                       | 14         |
| 3.  Paket Tur Sözleşmesi .....                                 | 14         |
| B.  Diğer Kavramlar .....                                      | 15         |
| 1.  Paket Tur Düzenleyen .....                                 | 15         |
| 2.  Paket Tur Aracısı.....                                     | 16         |

|                                                    |           |
|----------------------------------------------------|-----------|
| 3. Tura Katılan .....                              | 18        |
| 4. Bağımsız Paket Tur Hizmeti Yükümlüleri.....     | 18        |
| <b>§ 3. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI.....</b> | <b>19</b> |
| I. GENEL OLARAK .....                              | 19        |
| II. EDİMLERİN BÜTÜNLÜĞÜ .....                      | 20        |
| III. GÖTÜRÜ ÜCRET.....                             | 21        |
| IV. SÜRE .....                                     | 24        |
| <b>§ 4. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI.....</b> | <b>25</b> |
| I. GENEL OLARAK .....                              | 25        |
| II. SÖZLEŞMENİN KURULMA ZAMANI.....                | 26        |
| A. Öneri (İcap).....                               | 26        |
| B. Kabul.....                                      | 30        |
| III. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ .....                       | 34        |
| IV. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI.....         | 40        |
| A. Genel Olarak .....                              | 40        |
| B. Paket Tur Düzenleyen.....                       | 41        |
| C. Paket Tur Aracısı .....                         | 45        |
| D. Tura Katılan .....                              | 47        |
| E. Bağımsız Paket Tur Hizmeti Yükümlüleri .....    | 49        |

## İKİNCİ BÖLÜM

### PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ,

#### TARAFLARIN HAKLARI VE BORÇLARI

|                                                           |           |
|-----------------------------------------------------------|-----------|
| <b>§ 5. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ .....</b> | <b>51</b> |
| I. GENEL OLARAK .....                                     | 51        |

|                                                                          |           |
|--------------------------------------------------------------------------|-----------|
| II. MUKAYESELİ HUKUKTA PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ .....     | 53        |
| A. Genel Olarak .....                                                    | 53        |
| B. Belçika Hukuku .....                                                  | 57        |
| C. Avusturya Hukuku .....                                                | 60        |
| D. Alman Hukuku .....                                                    | 64        |
| E. İsviçre Hukuku .....                                                  | 69        |
| III. TÜRK HUKUKUNDA PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ .....        | 72        |
| A. Genel Olarak .....                                                    | 72        |
| B. Doktrinde .....                                                       | 73        |
| C. 4077 sayılı Kanun’da .....                                            | 77        |
| D. 6502 sayılı Kanun’da .....                                            | 79        |
| <b>§ 6. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN HAKLARI VE BORÇLARI .....</b> | <b>79</b> |
| I. GENEL OLARAK .....                                                    | 79        |
| II. PAKET TUR DÜZENLEYENİN HAKLARI VE BORÇLARI .....                     | 80        |
| A. Paket Tur Düzenleyenin Hakları .....                                  | 80        |
| 1. Genel Olarak .....                                                    | 80        |
| 2. Kararlaştırılan Ücreti Talep ve Tahsil Etme .....                     | 81        |
| 3. Tura Katılanın İş Birliği Yapmasını ve Özenli Davranmasını İsteme .   | 82        |
| B. Paket tur Düzenleyenin Borçları .....                                 | 83        |
| 1. Genel Olarak .....                                                    | 83        |
| 2. Paket Tur Edimini Gereği Gibi Yerine Getirme .....                    | 83        |
| 3. Aydınlatma .....                                                      | 85        |
| 4. Tura Katılanın Değişmesini Kabul Etme .....                           | 87        |

|                                                            |     |
|------------------------------------------------------------|-----|
| 5. Sır Saklama .....                                       | 87  |
| 6. Sigorta Yapma ve Teminat Gösterme .....                 | 88  |
| 7. Organizasyon.....                                       | 90  |
| 8. Rehber Bulundurma .....                                 | 91  |
| III. TURA KATILANIN HAKLARI VE BORÇLARI.....               | 92  |
| A. Tura Katılanın Hakları .....                            | 92  |
| 1. Genel Olarak .....                                      | 92  |
| 2. Bilgi Alma.....                                         | 93  |
| 3. Hizmetin Belirtilen Ücretle Gerçekleşmesini İsteme..... | 97  |
| 4. Hizmetin Yeniden Görülmesini İsteme.....                | 99  |
| 5. Bedelden İndirim Talep Etme .....                       | 100 |
| 6. Sözleşmeden Dönme.....                                  | 101 |
| 7. Tazminat Talep Etme .....                               | 103 |
| 8. Sözleşmeyi Devredebilme.....                            | 105 |
| B. Tura Katılanın Borçları.....                            | 107 |
| 1. Ücret Ödeme .....                                       | 107 |
| a. Genel Olarak.....                                       | 107 |
| b. Vade.....                                               | 108 |
| c. Ücretin Niteliği.....                                   | 110 |
| 2. Ek Giderleri Ödeme .....                                | 111 |
| 3. İş Birliği Yapma ve Özenli Davranma.....                | 111 |

### ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

#### PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HÜKÜM, SONUÇLARI VE SONA ERMESİ

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 7. PAKET TUR DÜZENLEYENİN SÖZLEŞMEYİ GEREĞİ GİBİ İFA<br>ETMEMESİ ..... | 113 |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|

|                                                                                                |            |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| I. GENEL OLARAK .....                                                                          | 113        |
| II. PAKET TUR DÜZENLEYENİN SÖZLEŞMEYİ GEREĞİ GİBİ İFA<br>ETMEDİĞİ HALLER .....                 | 114        |
| A. Genel Olarak .....                                                                          | 114        |
| B. Eksik İfa .....                                                                             | 115        |
| C. Ayıplı İfa .....                                                                            | 116        |
| III. PAKET TUR DÜZENLEYENİN SÖZLEŞMEYİ GEREĞİ GİBİ İFA<br>ETMEMESİNDEN DOĞAN SORUMLULUĞU ..... | 118        |
| A. Genel Olarak .....                                                                          | 118        |
| B. İkame Edim .....                                                                            | 119        |
| C. Bedel İndirimi .....                                                                        | 120        |
| D. Zararın Tazmini .....                                                                       | 122        |
| <b>§ 8. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ .....</b>                                          | <b>124</b> |
| I. SÖZLEŞMEYİ SONA ERDİREN GENEL SEBEPLER .....                                                | 124        |
| A. Genel Olarak .....                                                                          | 124        |
| B. Mücbir Sebep .....                                                                          | 125        |
| C. Sorumsuzluk Kaydı .....                                                                     | 126        |
| II. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNE ÖZGÜ SEBEPLERLE SONA ERME .                                         | 128        |
| A. Genel Olarak .....                                                                          | 128        |
| B. Fahiş Fiyat Artışları .....                                                                 | 129        |
| C. Tura Katılanın Ölümü .....                                                                  | 132        |
| D. Paket Tur Düzenleyenin Ölümü .....                                                          | 133        |
| E. Paket Tura Katılanların Sayısının Yeterli Olmaması .....                                    | 133        |
| <b>§ 9. ZAMANAŞIMI .....</b>                                                                   | <b>135</b> |
| I. GENEL OLARAK .....                                                                          | 135        |
| II. PAKET TUR DÜZENLEYENİN TALEPLERİ BAKIMINDAN .....                                          | 136        |

|                                                |     |
|------------------------------------------------|-----|
| III. TURA KATILANIN TALEPLERİ BAKIMINDAN ..... | 138 |
| SONUÇ .....                                    | 141 |

## KISALTMALAR

|          |                                                                                                                              |
|----------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| AATKSD.  | : Anatolia Aylık Turizm Ve Kùltür Sanat Dergisi                                                                              |
| AB.      | : Avrupa Birliği                                                                                                             |
| ABD.     | : Ankara Barosu Dergisi                                                                                                      |
| ABGB.    | : Allgemeine Bundesgesetzbuch (Avusturya Medenî Kanunu)                                                                      |
| Art.     | : Artikel                                                                                                                    |
| ATRG.    | : Avrupa Topluluğu Resmî Gazetesi                                                                                            |
| AÜHFD.   | : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakùltesi Dergisi                                                                                |
| AY.      | : Türkiye Cumhuriyeti Anayasası                                                                                              |
| B.       | : Baskı                                                                                                                      |
| Bakanlık | : Kùltür ve Turizm Bakanlığı                                                                                                 |
| BATİDER. | : Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü                                                                                |
| BGB.     | : Alman Medenî Kanunu                                                                                                        |
| BGE.     | : Entscheidungen des schweizerischen Bundesgerichts, amtliche Sammlung (İsviçre Federal Mahkemesi Kararları, Resmi Kayıtlar) |
| BGH.     | : Bundesgerichtshof (Alman Federal Mahkemesi)                                                                                |
| BGPR.    | : Bundesgesetz über Paushareisen (İsviçre Paket Tur Kanunu)                                                                  |

|         |                                                            |
|---------|------------------------------------------------------------|
| Bkz.    | : Bakınız                                                  |
| C.      | : Cilt                                                     |
| dpn.    | : dipnot                                                   |
| E.      | : Esas                                                     |
| E.T.    | : Erişim Tarihi                                            |
| ECC.    | : European Consumer Centres (Avrupa Tüketici Merkezi)      |
| EEC.    | : European Economic Community (Avrupa Ekonomi Topluluğu)   |
| EÜHFD.  | : Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi             |
| f.      | : fıkra                                                    |
| GÜHFD.  | : Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi         |
| GYD.    | : Günümüzde Yargı Dergisi                                  |
| HD.     | : Hukuk Dairesi                                            |
| İBD.    | : İstanbul Barosu Dergisi                                  |
| İKÜHFD. | : İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi     |
| İÜHFM.  | : İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası           |
| İÜMHAD. | : İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Dergisi |
| KBİBB.  | : Kazancı Bilişim İçtihat Bilgi Bankası                    |

|         |                                                           |
|---------|-----------------------------------------------------------|
| KSchG.  | : Konsumentenschutzgesetz (Avusturya Tüketicî Kanunu)     |
| L.      | : Legislation (Mevzuat)                                   |
| m.      | : madde                                                   |
| MBD.    | : Manisa Barosu Dergisi                                   |
| OJ.     | : Avrupa Birliği Official Journal (Resmî Gazete)          |
| RG.     | : Resmî Gazete                                            |
| s.      | : sayfa                                                   |
| S.      | : Sayı                                                    |
| SABY.   | : Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği                  |
| SASABK. | : Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu |
| SBD.    | : Sosyal Bilimler Dergisi                                 |
| T.      | : Tarih                                                   |
| TBBD.   | : Türkiye Barolar Birliği Dergisi                         |
| TBK.    | : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu                         |
| TKHK.   | : 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun        |
| TMK.    | : 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu                          |
| UNWTO.  | : Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü                 |
| vb.     | : ve benzeri                                              |

|            |                                                                                                                                   |
|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| vd.        | : ve devamı                                                                                                                       |
| Y.         | : Yıl                                                                                                                             |
| Yarg.      | : Yargıtay                                                                                                                        |
| YD.        | : Yargıtay Dergisi                                                                                                                |
| Yönerge    | : Avrupa Birliği'nin 13.06.1990 tarihli Paket Gezi,<br>Paket Tatil ve Paket Turlara İlişkin 90/314/AET sayılı<br>Konsey Yönergesi |
| Yönetmelik | : 13.06.2003 tarihli ve 25137 sayılı Paket Tur<br>Sözleşmeleri Uygulama Usul ve Esasları Hakkında<br>Yönetmelik                   |

## BİBLİYOGRAFYA<sup>\*1</sup>

- AKGÜL, Olcay** : Turizm, İlkeler ve Yönetim, Ankara 2004.
- AKINCI, Şahin** : Borçlar Hukuku Bilgisi, Genel Hükümler, 7. Baskı, Konya 2013.
- AKİPEK, Jale G./**
- AKINTÜRK, Turgut/**
- ATEŞ KARAMAN, Derya** : Türk Medenî Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, 1. Cilt, 9. Baskı, İstanbul 2012.
- AKYOL, Şener** : Tam Üçüncü Şahıs Yararına Sözleşme, İstanbul 2008 (Kısaltılışı: AKYOL, Sözleşme).
- : Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, 2. Baskı, İstanbul 2006 (Kısaltılışı: AKYOL, Dürüstlük).
- : Üçüncü Şahsın İfayı Kendi Adına Talep Yetkisi, İstanbul 2007 (Kısaltılışı: AKYOL, Talep).
- : Medenî Hukuka Giriş, 2. Bası, İstanbul 2006 (Kısaltılışı: AKYOL, Medenî).

---

<sup>1\*</sup> Dipnotlarda geçen eserler, yazarlarının soyadları ile anılmıştır. Aynı yazarın birden fazla eserine yapılan atıflar ile aynı soyadı taşıyan yazarların eserlerine yapılan atıflar, kısaltılmış şekliyle parantez içerisinde gösterilmiştir.

- ANTALYA, O. Gökhan** : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, İstanbul 2012.
- ALTAŞ, Hüseyin** : Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi, Ankara 1998.
- ARAL, Fahrettin** : Türk Borçlar Hukukunda Kötü İfa, Ankara 2012.
- ARAL, Fahrettin /**
- AYRANCI, Hasan** : 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 9. Baskı, Ankara 2012.
- ARGUN, Doğan** : Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörlerinde Muhasebe Organizasyonu, İstanbul 1998.
- ASLAN, İ. Yılmaz** : Tüketici Hukuku, 4. Baskı, Bursa 2014.
- ATAMER, Yeşim M.** : Paket Tur Sözleşmelerine İlişkin TKHK. m. 6/C'nin Revizyonuna İlişkin Teklifler, Prof. Dr. Uğur Alacakaptan'a Armağan, C. 2, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2008 (Kısaltılışı: ATAMER, Teklif).
- : Üçüncü Kişinin Uğradığı Zararın Sözleşmesel Sorumluluk Kurallarına Göre Tazmini, YD., C. 22, 1996, s. 99-132 (Kısaltılışı: ATAMER, Tazmin).

- AYRANCI, Hasan** : Sözleşmelerin Yüklenilmesi (Devri), Ankara 2003 (Kısaltılışı: AYRANCI, Devir).
- : Ön Sözleşme, Ankara 2006 (Kısaltılışı: AYRANCI, Ön Sözleşme).
- : Türk Borçlar Hukukunda Munzam Zarar, Ankara 2006 (Kısaltılışı: AYRANCI, Zarar).
- BAŞALP, Nilgün** : Sorumsuzluk Anlaşmaları, İstanbul 2011.
- BAŞPINAR, Veysel** : Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Ankara 2004.
- BATTAL, Ahmet** : “Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Yönünden Tacirlerin Tüketici Sıfatı”, Prof. Dr. Ali Bozer’e Armağan, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1998, s. 313-332.
- BAYSAL, Başak** : Zarar Görenin Kusuru (Müterafik Kusur), İstanbul 2012 (Kısaltılışı: BAYSAL, Kusur).
- : “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 480. Maddesinin Değerlendirilmesi”, İÜHFD., C. 69, S. 1-2, Y. 2011, s. 477-484 (Kısaltılışı: BAYSAL, Değerlendirme).
- BOZ, Necip /**
- HOCAOĞLU, Ulvi** : Turizm Hukuku, Üçüncü Baskı, Ankara 2008.

- BÜYÜKSAGIŞ, Erdem** : “Tatilden Beklenen Yararın Elde Edilmemiş Olmasının Hukuki Niteliği: Manevi Zarar Kavramına Değişik Bir Yaklaşım”, Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan, GÜHFD. Yıl: 3, Sayı: 1, 2004/1, s. 203-239.
- CEYLAN, Ebru** : Paket Tur Sözleşmesinde Tüketicinin Korunması, Prof. Dr. Erden Kuntalp’e Armağan, GÜHFD. Yıl: 3, Sayı: 1, 2004/1, s. 241-260.
- DEMİR, Remzi** : Taksitle Satış Sözleşmesi, Ankara 2013.
- DERYAL, Yahya** : Tüketici Hukuku, Ankara 2004.
- DOĞAN, Gül** : Ön Sözleşme (Sözleşme Yapma Vaadi), İstanbul 2006.
- DURAL, Mustafa** : Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık, İstanbul 1976.
- DURAL, Mustafa /**
- ÖĞÜZ, Tufan** : Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, 14. Baskı, İstanbul 2013.
- EREN, Fikret** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Ankara 2014 (Kısaltılışı: EREN, Borçlar).
- : “İsimsiz Sözleşmelere İlişkin Bazı Sorunlar”, Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan, Y. 2008, s. 85-109 (Kısaltılışı: EREN, Sözleşme).

- ERGEZEN, Muaz** : İstisna (Eser) Sözleşmesinde Tarafların Sözleşmeyi Sona Erdirme Hakkı, Ankara 2007.
- ERGÜNE, Serkan** : Olumsuz Zarar, İstanbul 2008.
- ERZURUMLUOĞLU, Erzan** : Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri), 3. Baskı, Ankara 2013.
- FALCIOĞLU, Mete Özgür** : Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu, Ankara, 2004.
- FUHRICH, Ernst** : Basiswissen Reiserecht Grundriss des Reisevertrags- und Individualreiserechts, München 2011.
- GENÇ ARIDEMİR, Arzu** : Sözleşmeye Aykırılıktan Doğan Manevi Zarar, İstanbul 2008.
- GEZDER, Ümit** : İnternette Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul 2004.
- GÖKDENİZ, Ayhan** : Paket Turlar ve Üretim Safhaları, AATKSD., Ekim-Kasım-Aralık, Ankara 1990 s. 44-48.
- GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat** : Mücbir Sebepler Ve Beklenmeyen Haller, Ankara 1945.
- GÜLERCİ, Altan Fahri /**
- KILINÇ Ayşe** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2011.
- GÜMÜŞ, Mustafa Alper** : Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. I, 2. Bası, İstanbul 2012.

- GÜRSOY, Kemal Tahir** : Hususi Hukukta Clausula Rebus Sic Stantibus (Emprevizyon Nazariyesi ), Ankara 1950.
- HACIOĞLU, Necdet** : Seyahat Acenteliği ve Tur Operatörlüğü, Bursa 2000.
- HATEMİ, Hüseyin /**  
**GÖKYAYLA, K. Emre** : Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011.
- HAVUTÇU, Ayşe** : Seyahat Sözleşmesi ve Ayıplı İfa Halinde Tüketicinin Hakları, MBD. Y. 16, S. 62-63, s. 27-45.
- İÇÖZ, Orhan** : Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörlüğü Yönetimi, Ankara 1998.
- İLHAN, Cengiz** : Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerh, Ankara 2006.
- İNCEOĞLU, Mehmet Murat** : Sözleşme Yapma Zorunluluğu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 5. Maddesinin Bu Açıdan Değerlendirilmesi, Prof. Dr. M. Kemal OĞUZMAN'a Armağan, İstanbul 2000.
- KARABAĞ BULUT, Nil** : Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme, İstanbul 2009.
- KAHRAMAN, Zafer** : Karşılaştırılmalı Hukukta Borcun Dış Yüklenilmesi (Borcun Nakli), İstanbul 2013.
- KALKAN OĞUZTÜRK, Burcu** : Güven Sorumluluğu, İstanbul 2008.

- KARAHASAN, Mustafa Reşit** : Tazminat Hukuku-Maddî Tazminat, İstanbul 2001 (Kısaltılışı: KARAHASAN, Maddî).
- : Tazminat Hukuku-Manevi Tazminat, İstanbul 2001 (Kısaltılışı: KARAHASAN, Manevî).
- KARATAŞ, İzzet** : Eser Sözleşmeleri, Ankara 2009.
- KILIÇOĞLU, Ahmet M.** : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2013.
- KİZİR, Mahmut** : Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi, Ankara 2012.
- KOCA, Güneş** : Abonelik Sözleşmeleri, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU,**
- Necip** : Güven Nazariyesi Karşısında Borç, Sözleşmelerinde Hata Kavramı, İstanbul 1968.
- KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip /**
- HATEMİ, Hüseyin /**
- SEROZAN, Rona /**
- ARPACI, Abdülkadir** : Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt: Borçlar Hukukuna Giriş- Hukuki İşlem- Sözleşme, 6. Bası, İstanbul 2014.
- KUNTALP, Erden** : Ard Arda Teslimli Satım Akdi, Ankara 1968.
- : Karma Muhtevalı Akit, Ankara 1971.

- KURT, Leyla Müjde** :Yüklenicinin Eseri Teslim Borcunda Temerrüdü, Ankara 2012.
- KÜRŞAT, Zekeria** : “Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunda Öngörülen Şekil Kuralları ve Şekle Aykırılığın Yaptırımı”, Prof. Dr. Zahit İmre’ye Armağan, Der Yayınları, İstanbul 2009, s. 409-455.
- MISIRLI, İrfan** : Seyahat Acenteciliği ve Tur Operatörlüğü, Ankara 2002.
- NERAD, Hasan** : “Turizm Hukukunda Adsız Sözleşmeler”, Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan, İstanbul 2008, s. 231-248.
- NOMER, Fusun** : “Borç Sözleşmelerinde Şekil eksikliğinin Müeyyidesi ve Buna Dayalı Hükümsüzlüğün Dürüstlük Kuralı (MK m. 2/II) Dışındaki Yollardan Giderilmesi”, Prof. Dr. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 595-626 (Kısaltılışı: NOMER, F.).
- NOMER, Haluk** : Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi, İstanbul 1996 (Kısaltılışı: NOMER, H., Haksız).
- : Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, İstanbul 2012 (Kısaltılışı: NOMER, H., Borçlar).

**OĞUZMAN, Kemal /**

**BARLAS, Nami**

: Medenî Hukuk, 18. Baskı, İstanbul 2013.

**OĞUZMAN, Kemal /**

**ÖZ, M. Turgut**

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 11. Baskı, İstanbul 2013 (Kısaltılışı: OĞUZMAN/ÖZ, I).

-----

: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, 10. Baskı, İstanbul 2013 (Kısaltılışı: OĞUZMAN/ÖZ, II).

**OKTAY, Saibe**

: Gezi Sözleşmesi, İstanbul 1997 (Kısaltılışı: OKTAY, Gezi).

-----

: İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Boşlukların Tamamlanması ve Yorumlanması, İÜHFM. C. 55, s. 263-296 (Kısaltılışı: OKTAY, İsimsiz).

-----

: Turistik Gezi Sözleşmeleri, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyumu, Açıklamalar Değerlendirmeler Öneriler, İstanbul 2001, s. 399-410 (Kısaltılışı: OKTAY, Öneriler).

**OZANOĞLU, Hasan Seçkin**

: Yargıtay Uygulamasında TKHK'nin Uygulama Alanı Bakımından İsimsiz Sözleşmeler, ABD., S. 3, Y. 2000, s. 53-69 (Kısaltılışı: OZANOĞLU, İsimsiz).

-----

: “Tüketici Sözleşmeleri Kavramı (Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’un Maddi Anlamda Uygulanma Alanı)”, AÜHFD., C. 50, S. 1, Y. 2001, s. 55-90 (Kısaltılışı: OZANOĞLU, Alan).

**ÖKSÜZ, Ömer**

: Tüketici Hukukunda Paket tur Sözleşmeleri, TBBD., S. 66, Y. 2006, s. 331-351.

**ÖZ, Turgut**

: “Tüketici Hukuku Bakımından Genel İşlem Şartları”, İKÜHFD, C. 1, S. 1-2, Haziran 2002, s. 128-151.

**ÖZAK, Yunus**

: “Tüketici Hukuku Uygulamasında Paket Tur Sözleşmelerinden Kaynaklanan İhtilaflar”, İBD., C. 87 S. 2, Y. 2013, s. 726-735.

**ÖZDEMİR, Atalay**

: Özel Hukukta Paranın Değer Kaybının Giderimi, Ankara 2004.

**ÖZDEMİR, Gökçen, Bilge**

: “Paket Tur Sözleşmesinde Taraflar ve Tarafların Borçları ve Hakları”, SBD., S. 2, Y. 2011, s. 68-74.

**REİSOĞLU, Safa**

: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, İstanbul 2013.

**SAĞLAM, İpek**

: Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2007.

**SARI, Suat**

: Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, İstanbul, 2004.

**SELİÇİ, Özer**

: Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan  
Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul  
1977 (Kısaltılışı: SELİÇİ, Sona Erme).

-----

: Kesin Vadeli İşlemler, İÜMHAD. C. 2, S. 3  
(Kısaltılışı: SELİÇİ, Kesin).

**SELİMOĞLU, Yaşar Engin**

: İstisnâ (Eser) Sözleşmesi, Ankara 2010.

**SEROZAN, Rona**

: Turistik Gezi Sözleşmeleri, GYD., Mayıs 1980,  
s. 20-27 (Kısaltılışı: SEROZAN, Gezi).

-----

: “Culpa in Contrahendo”, “Akdin Müspet İhlali”  
ve “Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme”  
Kurumlarının Ortak Temeli: Edim  
Yükümlerinden Bağımsız Borç İlişkisi,  
İÜMHAD. S. 3, Y. 1968, s.108-130 (Kısaltılışı:  
SEROZAN, Bağımsız).

-----

: Medeni Hukuk: Genel Bölüm/Kişiler Hukuku,  
4. Bası, İstanbul 2013 (Kısaltılışı: SEROZAN,  
Medenî).

-----

: Sözleşmeden Dönme, İstanbul 2007 (Kısaltılışı:  
SEROZAN, Dönme).

**ŞAHİNCİ, Dilek**

: İnternette Aldatıcı Reklam ve Reklam Verenin  
Sorumluluğu, Ankara 2011.

**ŞENOCAK, Zarife**

: Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara 1995 (Kısaltılışı: ŞENOCAK, Yardımcı).

-----

: Eser Sözleşmesinde Ayıbın Giderilmesini İsteme Hakkı, Ankara 2002 (Kısaltılışı: ŞENOCAK, Eser).

**TANDOĞAN, Halûk**

: Mukayeseli Hukuk Hususiyle Türk-İsviçre ve Alman Hukuku Bakımından Üçüncü Şahsın Zamanının Tazmini, Ankara 1963 (Kısaltılışı: TANDOĞAN, Üçüncü).

-----

: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. II, 5. Baskı, İstanbul 2010 (Kısaltılışı: TANDOĞAN, Borçlar).

**TEKİNAY, Selahattin Sulhi/**

**AKMAN, Sermet/**

**BURCUOĞLU, Haluk/**

**ALTOP, Atilla**

: Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yedinci Baskı, İstanbul 1993.

**TOSUN, Yalçın**

: “Sözleşmenin Devri”, Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu: Makaleler – Tebliğler, İstanbul 2012, s. 169-174.

- ULAŞ KISA, Seda** : Avrupa Topluluk Hukukunda Tüketici Hakları ve Tüketicinin Korunması, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul 2000, s. 1161-1193.
- ÜNLÜTEPE, Mustafa** : Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi, İstanbul 2011.
- VARDAR HAMAMCIOĞLU, Gülşah** : Paket Tur Sözleşmesinde Tüketicinin Korunması, İÜHFM. C. 68, S. 1-2, Y. 2010, s. 275-304.
- YALÇINDURAN, Türker** : Vekâlet Sözleşmesinde Ücret, Ankara 2007.
- YARAYAN, Ali** : Türk Medenî Hukuku, Temel Bilgiler, Ankara 2013.
- YARCAN, Şükrü/**
- PEKÖZ, Metehan** : Seyahat İşletmeleri, İstanbul 1998.
- YAVUZ, Cevdet** : Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 9. Baskı, İstanbul 2014 (Kısaltılışı: YAVUZ, C.).
- YAVUZ, Nihat** : Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara 2007 (Kısaltılışı: YAVUZ, N.).
- : Ayıplı İfa, Ankara 2008.
- YELMEN, Adem** : Türk Borçlar Kanunu'na Göre Genel İşlem Şartları, Ankara 2014.

**YILDIRIM, Mehmet Kâmil /**

**PÜRSELİM, Hatice Selin**

: Elektronik İmza Kanunu ve Türk İspat Hukukundaki Etkileri, İBD. Y. 2005, s. 1096-1128.

**YURT, Bülent**

: Seyahat Düzenleme Sözleşmesi, Ankara 2000.

**ZEVKLİLER Aydın /**

**AYDOĞDU Murat**

: Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara 2013.

**ZEVKLİLER, Aydın /**

**GÖKYAYLA, K. Emre**

: Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 13. Bası, Ankara 2013.

**ZEYTİN, Zafer**

: Alman Hukukunda Zarar Kavramı ve Gelişimi-III: Manevi Zarar Olarak “Boşa Geçen Tatil Zamanı”, BATİDER, C. 22, S.1, Y. 2003, s. 185-200.

**ZEYTİN Zafer/**

**ERGÜN, Ömer**

: Türk Medenî Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2013.

## YARARLANILAN İNTERNET KAYNAKLARI

[acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/272/564.pdf](http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/272/564.pdf) (E.T. 07.03.2014).

<http://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=BGH&Datum=29.06.1995&Aktenzeichen=VII%20ZR%20201/94> (E.T. 21.06.2014).

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31990L0314>

(E.T.19.04.2014).

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1975:092:TOC> (E.T. 16.06.2014).

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1989:249:TOC> (E.T. 16.06.2014).

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1990:059:TOC> (E.T. 09.07.2014).

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0314:en:HTML> (E.T. 17.03.2014).

<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/> (E.T. 15.02.2014).

[http://tr.wikipedia.org/wiki/Thomas\\_Cook](http://tr.wikipedia.org/wiki/Thomas_Cook) (E.T. 06.02.2014).

<http://www.eccbelgium.be/package-holidays-s39901.htm> (E.T. 22.06.2014)

<http://www.eccbelgium.be/what-if-the-holiday-package-does-not-correspond-with-the-travel-operator-s-promises-s39921.htm> (E.T. 22.06.2014).

[http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi\\_loi/loi\\_a.pl?language=fr&caller=list&cn=1994021630&la=f&fromtab=loi&sql=dt=%27loi%27&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl?language=fr&caller=list&cn=1994021630&la=f&fromtab=loi&sql=dt=%27loi%27&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1) (E.T. 16.07.2014).

[http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-13-663\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-663_en.htm) (E.T. 28.06.2014)

<http://www.europakonsument.at/cs/Satellite?pagename=Europakonsument/MagazinArtikel/Detail&cid=318885759665> (E.T. 21.06.2014).

<http://www.europakonsument.at/cs/Satellite?pagename=Europakonsument/MagazinArtikel/Detail&cid=318885759665> (E.T. 21.06.2014).

[http://www.gesetze.ch/SR\\_944.3](http://www.gesetze.ch/SR_944.3) (E.T. 19.01.2014).

<http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (E.T. 16.07.2014).

<http://www.kazanci.com> (E.T. 25.07.2014).

[http://www.schweizer.eu/fzr/urteils\\_datenbank.html?id=15992](http://www.schweizer.eu/fzr/urteils_datenbank.html?id=15992) (E.T. 29.01.2014).

<http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk> (E.T. 16.12.2013).

<http://www.turob.com/istatistikler.aspx> (E.T. 31.07.2014).

[http://www.tursab.org.tr/dosya/64/tursab-turizm-tuketicileri-taleplerini-degerlendirme-cizelgesi\\_64\\_2440546.pdf](http://www.tursab.org.tr/dosya/64/tursab-turizm-tuketicileri-taleplerini-degerlendirme-cizelgesi_64_2440546.pdf) (ET. 19.04.2014).

<http://www.ukecc.net/popular/package-travel.cfm> (E.T. 12.08.2014).

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002462> (E.T. 16.07.2014).

<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/10002462/KSchG%2c%20Fassung%20vom%2016.07.2014.pdf> (E.T. 16.07.2014).

[www.resmigazete.gov.tr](http://www.resmigazete.gov.tr) (E.T. 16.12.2013).

## § 1. GİRİŞ

### KONUNUN TAKDİMİ, ÖNEMİ VE SINIRLANDIRILMASI

#### I. KONUNUN TAKDİMİ

Bu çalışmanın konusu; “6502 sayılı Kanun Kapsamında Paket Tur Sözleşmeleri”dir<sup>1</sup>. Paket tur sözleşmesinin ortaya çıkışı 19. yüzyılın sonlarına dayanmaktadır. Gerçekten de, 1841 yılında Thomas Cook<sup>2</sup> tarafından organize edilen tur, dünya literatüründe gerçekleştirilmiş olan ilk paket tur faaliyetidir<sup>3</sup>. Thomas Cook, düzenlediği ilk turda ulaşım aracı olarak trenleri kullanmıştır<sup>4</sup>. Thomas Cook’un trenle düzenlediği ilk turların ardından 1920’lerde ilk buharlı gemilerin kullanılmasıyla turlar daha popüler hale gelmiştir<sup>5</sup>.

---

<sup>1</sup> Paket tur sözleşmeleri doktrinde, pek çok değişik adlarla anılmaktadır. Meselâ, bu sözleşme için “Seyahat Düzenleme Sözleşmesi, Gezi Düzenleme Sözleşmesi, Seyahat Sözleşmesi, Gezi Sözleşmesi, Tur” gibi adlar kullanılmaktadır. Geniş bilgi için bkz. **YURT, Bülent**, Seyahat Düzenleme Sözleşmesi, Ankara 2000, s. 41 vd.; **OKTAY, Saibe**, Gezi Sözleşmesi, İstanbul 1997, Bununla birlikte çalışmamızda, hem yerleşmiş kavram hem de kanunî terim olması sebebiyle Paket Tur Sözleşmesi deyimini kullanılmıştır. İncelemenin değişik yerlerinde, müesseseyi ifade için, farklı adlar kullanılmış ise, bundan maksat yine Paket Tur Sözleşmesi’dir.

<sup>2</sup> Thomas Cook 1841 yılında İngiltere’nin Leicester kentine, 20 km uzaklıktaki bir alanda düzenlenen festivale, 571 kişilik bir turist kafilesini götürerek modern anlamda ilk turizm hareketini başlatmıştır. Cook, 1 şiline düzenlediği bu turdan hiç kâr elde etmemiş, ancak dünya tarihinde paket tur düzenleyen ilk kişi olmuştur. Böylece Cook, paket tur düzenleyen olarak yeni bir meslek alanı yaratmıştır. Cook, ilk yurtdışı turunu ise, İskoçya’ya tren ve gemi ulaşım araçlarını birlikte organize ederek gerçekleştirmiştir.

<sup>3</sup> Bkz. [http://tr.wikipedia.org/wiki/Thomas\\_Cook](http://tr.wikipedia.org/wiki/Thomas_Cook) (E.T. 06.02.2014).

<sup>4</sup> **HACIOĞLU, Necdet**, Seyahat Acenteliği ve Tur Operatörlüğü, Bursa 2000, s. 92.

<sup>5</sup> **İÇÖZ, Orhan**, Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörlüğü Yönetimi, Ankara 1998, s. 169.

1920’li yıllarda, teknolojide yaşanan gelişmeler sayesinde artık seyahat acenteleri, düzenledikleri paket turlarda müşterilerini uzak yerlere götürebilmek için trenler ve buhar gemileri kullanmayı terk etmişlerdir. Bunun yerine, tura katılana daha az zaman harcayarak, daha uzun tatil imkânı sağlayan; otobüs, uçak, hızlı tren vb. ulaşım araçları tercih edilmiştir. Modern ulaşım araçlarının kullanımı tura katılanlar açısından, paket turların tercih edilmesinde önemli rol oynamıştır.

Avrupa’da seyahat sözleşmelerinde tura katılanın korunması amacıyla yapılan çalışmalar 1970 yılına dayanmaktadır. Bu tarihte imzalanan Brüksel Antlaşması’nda seyahat sözleşmeleri ile ilgili bir düzenleme yapılmak istenmiştir. Ancak bu antlaşma sadece İtalya ve Belçika tarafından kabul edilmiş ve iç mevzuatlarında yürürlüğe konulmuştur. Fakat bu düzenlemeler yeterli olmamış, Komisyon, Mart 1988’de paket tur konusunu düzenleyen bir yönergeyi Konseye sunmuştur. Haziran 1990’da paket turlarla ilgili yönerge Bakanlık Konseyi tarafından hazırlanmış<sup>6</sup> ve 31 Aralık 1992’ye kadar tüm üyelerin bu yönergeyi kabul etmeleri istenmiştir. 1 Ocak 1993 tarihinde yürürlüğe giren paket seyahat, paket tatil ve paket tur yönergesi, gerek iş gerekse tatil amaçlı olsun, tura katılanı yolculuk esnasında veya tatili süresince karşılaşılabileceği problemler karşısında korumayı amaçlamaktadır.

Yukarıda özet olarak verilen açıklamalardan da görüldüğü üzere, dünyada uzun süreden beri mevcut olan paket tur sözleşmesi kavramı, 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda yer almış değildi. Paket tur sözleşmesi ile ilgili olarak geçmişten beri Türk hukukunda,

---

<sup>6</sup> Bkz. ATRG. (1989) C. 249/1. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1989:249:TOC> (E.T. 16.06.2014).

özellikle turizm ile ilgili bazı kanunî düzenlemeler bulunmaktadır<sup>7</sup>. Ancak günümüz şartlarında bahsi geçen kanunî düzenlemeler yeterli değildir.

Türk hukukunda paket tur sözleşmesi, 4077 sayılı Kanun’la düzenlenmişti. Ancak bu Kanun’daki düzenleme pek çok açıdan yetersiz kalmıştı. Gerçekten de, 4077 sayılı Kanun’da, paket tur sözleşmelerinde, ulaştırma, konaklama ve bunlara yardımcı sayılmayan diğer turistik hizmetlerin en az ikisinin birlikte yer alması gerektiği düzenlenmekteydi. Ayrıca paket tur sözleşmeleri her şeyin dâhil olduğu fiyatla satılan veya satış taahhüdü yapılan ve hizmeti yirmi dört saatten uzun bir süreyi kapsayan veya gecelik konaklamayı içeren ve bir nüshasının tura katılana verilmesi zorunlu, önceden düzenlenmiş yazılı sözleşmelerdi. Söz konusu düzenlemede, paket tur sözleşmesine ilişkin ön bilgilendirme, sözleşmenin içeriği, paket turun devri, sözleşmede değişiklik yapılmasının koşulları ve bu hâllerde tura katılanın hakları, paket turun iptal edilmesinin sonuçları, paket tur düzenleyicisinin ve aracısının sorumlulukları, tura katılanın hangi hâllerde tazminat talep edebileceği, sözleşmeden dönme ve sonuçları gibi mühim meselelere hiç yer verilmemiştir.

Paket tur sözleşmesine yönelik en son düzenleme 28.11.2013 tarihinde 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun<sup>8</sup>’un 51. maddesinde yer almaktadır. Söz konusu madde de, 13.06.1990 tarihli “*Paket Gezi, Paket Tatil ve Paket Turlara İlişkin*” 90/314/EEC sayılı Konsey Yönergesi<sup>9</sup> esas alınarak hazırlanmıştır. Hazırlıklar

---

<sup>7</sup> Bkz. 1618 sayılı Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu (RG. T. 28.09.1972, S. 14320); Seyahat Acenteleri Yönetmeliği (RG. T. 04.09.1996, S. 22747).

<sup>8</sup> Bkz. RG. T. 28.11.2013, S. 28835.

<sup>9</sup> ATRG. 1990 L158/59. Bkz. [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1990:059:TOC\(E.T.20.03.2014\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1990:059:TOC(E.T.20.03.2014)).

sırasında Yönerge'nin İsviçre hukukuna aktarılması amacıyla yürürlüğe konulan 18.06.1993 tarihli "*Paket Turlara İlişkin Federal Kanun*"<sup>10</sup>dan da faydalanılmıştır. Bu çalışmada Kanundaki düzenlemeler yanında yönerge ve mukayeseli hukuktaki hükümlerden de yararlanılmıştır.

## II. KONUNUN ÖNEMİ

Dünyada milyonlarca insan her yıl turistik amaçlarla seyahat etmektedir. Gerçekten de, bugünün turisti eskiden olduğu gibi belirli çevrelerden gelen ayrıcalıklı bir azınlık değil, anonim ve toplumun her tabakasından çıkan milyonlarca kişidir. Bu gelişmenin birçok sebebi vardır. Hayat seviyesinin ülkelerin genelinde artması, çalışan insanların ücretli tatil haklarının olması, hava, kara ve deniz ulaşımının eskiye nazaran kolaylaşması turizmin gelişmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca medyanın gezi mekânlarını tanıtır bilgi vermesi, seyahat acentelerinin kampanya ve reklâmlarının yanı sıra hava, kara, deniz ve demiryolu ulaşım firmalarının kendi imkânları vasıtasıyla gidilebilecek tatil yerlerini tanıtmaları, hem turistik yer bakımından hem şirket reklamı bakımından faydalar sağlamaktadır.

Dünyadaki turizm hareketlerinin gelecek yıllarda hem turist sayısı hem de elde edilen turizm gelirleri bakımından hızla artacağı öngörülmektedir. Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü'nün Aralık 2013 raporunda, uluslararası turist sayısının 2013 yılında % 5 artarak 1 milyar 87 milyona ulaştığı ifade edilmiştir<sup>11</sup>. Ayrıca, 2014 yılı tahmini için ise % 4 ile % 4,5 arası bir büyümenin olacağı belirtilmiştir. Dünya Turizm

---

<sup>10</sup> Bkz. Bundesgesetz über Pauschalreisen - AS 1993 3152.

<sup>11</sup> Bkz. <http://www.turob.com/istatistikler.aspx> (E.T. 31.07.2014).

Örgütü'nün yaptığı bir diğer araştırmada ise, 2020 yılında dünya turizm hareketlerine katılan kişi sayısının 1,6 milyara ulaşması ve dünya turizm gelirlerinin ise 2 trilyon doları aşması beklenmektedir<sup>12</sup>.

Turizm, millî ve milletlerarası alanda kazandığı dev boyutlarla, yatırımları ve iş hacmini geliştiren, gelir sağlayan, döviz getiren, istihdam alanları açan bir alandır. Bununla birlikte turizm, sosyal ve kültürel hayatı etkileyen önemli insancıl fonksiyonları da başaran bir nitelik kazanmıştır. Turistlerin tatilde yapmış olduğu harcamalar bu mal ve hizmetleri sağlayanlara bir gelir kaynağı yaratmaktadır. Bu seyahatler sonucu ülkeler döviz geliri elde etmekte, bu da devletlerin kalkınmasını olumlu yönde etkilemektedir. Bu nitelik dünyada turizme yönelik millî ilgiyi artırmış; turizmden beklentileri olan ülkeleri bu endüstrinin geliştirilmesine yöneltmiştir.

Paket tur sözleşmeleri mukayeseli hukukta uzun yıllardan beri mevcut olan bir sözleşmedir<sup>13</sup>. Gerçekten de, bu tür sözleşmeler Belçika<sup>14</sup>, Avusturya<sup>15</sup>, Alman<sup>16</sup>, ve

---

<sup>12</sup> Bkz. <http://www.turob.com/istatistikler.aspx> (E.T. 31.07.2014).

<sup>13</sup> Tura katılanın seyahat sözleşmelerinde karşılaştıkları problemler karşısında dünya genelinde piyasada atılan somut adımlar neticesinde, uluslararası düzeyde Türkiye'nin de bulunduğu 48 Devletin katılımıyla seyahat sözleşmeleriyle ilgili 1970 tarihli Brüksel Konvansiyonu imzalanmıştır. Ancak bu anlaşma Türkiye'nin arasında olmadığı sadece 7 Devlet tarafından onaylanmasına karşın bu anlaşmanın Devletler bakımından faydası pek çok ülkenin kanunlarının temelini oluşturmuştur.

<sup>14</sup> 30.03.1973 ve 16.02.1994 tarihli Kanunlar. Bkz. [http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi\\_loi/loi\\_a.pl?language=fr&caller=list&cn=1994021630&la=f&fromtab=loi&sql=dt=%27loi%27&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl?language=fr&caller=list&cn=1994021630&la=f&fromtab=loi&sql=dt=%27loi%27&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1) (E.T. 16.07.2014).

<sup>15</sup> Bundesgesetz vom 08.03.1979, mit dem Bestimmungen zum Schutz der Verbraucher getroffen werden (**Konsumentenschutzgesetz - KSchG**) StF: BGBl. Nr. 140/1979. Bkz. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002462> (E.T. 16.07.2014).

<sup>16</sup> **BGB. § 651a - 651k**. Bkz. <http://www.gesetze-im-internet.de/bgb/> (E.T. 16.07.2014).

İsviçre<sup>17</sup> hukuk sistemlerinde uzun yıllardan beri bilinmektedir. Paket tur sözleşmesiyle ilgili olarak Avrupa ülkelerinde yer alan kanunî düzenlemelerin birçoğu 90/314/EEC Sayılı 13 Haziran 1990 Tarihli Paket Seyahat, Paket Tatil Ve Paket Tur, Konsey Yönergesi esas alınarak hazırlanmıştır.

Paket tur sözleşmeleri, günümüzde çok fazla tercih edilmektedir. Zira paket tur sözleşmesiyle paket tur tarafından sözleşmede taahhüt edilen hizmetler garanti altına alınmaktadır. Bunun yanında gidilecek yerde rehber imkânından faydalanıp daha verimli bir tatil imkânı sunmaktadır. Ayrıca tura katılanın bu hizmetler için ne kadar harcama yapacağı da sözleşmede belli olduğundan, kötü sürprizlerle karşılaşma ihtimali oldukça düşüktür. Toplumun tamamını ilgilendiren bu müessesenin geniş kitleler tarafından bilinmesine yardımcı olmak tezin yazılış amaçlarından birisidir. Yine 6502 sayılı Kanun'da yer alan hükümlere ve bahsi geçen Kanun'a binaen çıkarılacak Yönetmeliklere yol göstermek amacıyla bazı tekliflerde bulunmak da tez konusunun seçilmesinde etkili olmuştur. Nihayet, paket tur sözleşmeleri konusunda bugüne kadar monografik bir çalışmanın yapılmamış olması, tez konusunun seçimindeki sebeplerden birisidir.

Paket tur sözleşmesi ile ilgili olarak, Avrupa Hukuku'nda ortaya çıkan ihtiyaç dolayısıyla atılan ilk adım, 1970 tarihli Brüksel Konvansiyonu'dur. Buradaki amaç, ortak pazar oluşturma hedefidir. Paket tura katılan kişi serbest dolaşım sayesinde Avrupa ülkelerine kazanç sağlamaktadır. Daha önce de ifade edildiği üzere, bu doğrultuda Avrupa Birliği Konseyi, 1990 yılında Paket Gezi, Paket Tatil ve Paket

---

<sup>17</sup> 18.06.1993 tarihli **Paket Turlar Hakkında Federal Kanun (Bundesgesetz über Paushareisen)**. Bu Kanunun Almanca tam metni için bkz. [http://www.gesetze.ch/SR\\_944.3](http://www.gesetze.ch/SR_944.3) (E.T. 19.01.2014).

Turlara İlişkin 90/314 sayılı Yönerge'yi yayımlamıştır. Avrupa Birliği'ne üye devletler de bu yönergeyi iç hukuklarına aktarmışlardır. Böylece Avrupa Birliği ülkelerinin, paket tur sözleşmelerinde tura katılanın korunması bakımından milletlerarası boyutta ortak bir anlaşmaya varmasıyla, paket tur sözleşmeleri bakımından hızlı bir ilerleme yaşanmıştır. Avrupa Birliği'nde yaşanan bu gelişim AB'ye uyum sürecinde olan Türkiye'ye de yansımış<sup>18</sup>, 4077 sayılı Kanun<sup>19</sup>'a, 4822 sayılı Kanun'la 6/C maddesi<sup>20</sup> eklenmek suretiyle 2003 yılında paket tur sözleşmesi kavramı mevzuatımıza dâhil olmuştur. Bununla birlikte, 4077 sayılı Kanun m. 6/C'de sadece paket tur sözleşmelerine ilişkin bir tanım vermekle yetinilmiştir. Konu hakkında ayrıntılı hükümler ise, *“Paket Tur Sözleşmeleri Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”*<sup>21</sup> ile düzenlenmiştir. Gerek bahsi geçen Kanun hükmünün gerekse Yönetmeliğin amacı, Avrupa Birliği'nin 13.06.1990 tarihli Paket Gezi, Paket

---

<sup>18</sup> Bkz. RG. T. 14.03.2003, S. 25048.

<sup>19</sup> Bkz. RG. T. 08.03.1995, S. 22221.

<sup>20</sup> Madde 6/C- (Ek: 06.03.2003-4822/m.10).

<sup>21</sup> Bkz. RG. T. 13.06.2003, S. 25137. Bu Yönetmeliğe ilişkin olarak, **6502 sayılı Kanun'un Geçiş Hükümleri başlıklı Geçici m. 1/III** gereğince; *“Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmelik ve diğer mevzuatın, bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır.”* denilmek suretiyle 25137 sayılı Yönetmeliğin 6502 sayılı Kanuna dayanılarak Yönetmelik çıkarılana kadar uygulamada olacağı belirtilmiştir. Ayrıca yine **6502 sayılı Kanun m. 84/II**'de; *“Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler, Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Bakanlık tarafından çıkarılır.”* denilmek suretiyle 6502 sayılı Kanun'a göre yeni bir yönetmeliğin Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılması için gereken süre de belirtilmiştir. Bu sebeple çalışmamızda halen yürürlükte olan yönetmelik hükümleri dikkate alınmış ve çalışmalar bu doğrultuda yapılmıştır. Çalışmanın devam eden açıklamalarında Paket Tur Sözleşmeleri Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik için, “Yönetmelik” ifadesi kullanılmıştır.

Tatil ve Paket Turlara İlişkin 90/314/AET sayılı Konsey Yönergesi<sup>22</sup>'ni ("Yönerge") iç hukukumuza aktarmaktır<sup>23</sup>.

### III. KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

Çalışmamızda paket tur sözleşmeleri, yukarıda bahsi geçen düzenlemelerin tamamı bakımından bir bütün olarak ele alınmıştır. Fakat inceleme esas olarak 6502 sayılı Kanun m. 51 ve Yönetmelik'te yer alan hükümlere hasredilmiştir. Bununla birlikte, konunun daha iyi izahı için ilgili hükümlere, gerekli olduğu yerlerde yeterli ölçüde yer verilmiştir. Bu sebeple, paket tur ile yakından ilgili olan tazminat hukuku, adam çalıştırmanın sorumluluğu, genel işlem şartları, internette aldatıcı reklâm verenlerin hukukî sorumluluğu, paranın değer kaybının giderimi, vekâlet sözleşmesinde ücret, taksitle satım, eser sözleşmesi, ön sözleşme gibi konulara tezde doğrudan yer verilmemiştir. Çünkü bunların her biri başlı başına monografik bir çalışmanın konusunu teşkil edecek genişliktedir. Bütün bu konuları kapsayacak bir eserin yazılması bu çalışmanın hacmini çok genişleteceği gibi, tezin kapsamını/amacını aşan niteliktedir.

İncelememiz üç "*Bölüm*" ve bir "*Sonuç*"tan meydana gelmektedir. Birinci bölümde, paket tur sözleşmesinin tanımı, unsurları, tarafları ve kurulması konuları ele alınmıştır.

---

<sup>22</sup> ATRG, L 158/59, 1990. Bundan sonra "Yönerge" olarak kısaltılacaktır.

<sup>23</sup> ATAMER, M. Yeşim, Paket Tur Sözleşmelerine İlişkin TKHK. m.6/C'nin Revizyonuna İlişkin Teklifler, Prof. Dr. Uğur Alacakaptan'a Armağan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, C. 2, İstanbul 2008, s. 87.

İkinci bölümde, mukayeseli hukukta ve Türk hukukunda paket tur sözleşmesinin hukukî niteliği ele alınmakla birlikte, Yönerge ve Türk Hukuku dikkate alınarak paket tur sözleşmesinde tarafların hakları ve borçları konusu ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Nihayet çalışmanın üçüncü bölümünde, paket tur sözleşmesinin hüküm ve sonuçlarına yer verilmiştir. Bu kapsamda paket tur düzenleyenin sözleşmeyi ifa etmemesi veya kötü ifası ile sözleşmeyi gereği gibi ifa etmediği haller ele alınıp bu durumlarda paket tur düzenleyenin sorumluluğu incelenmiştir. Bu bölümde son olarak, paket tur sözleşmesinin sona ermesi ve zamanaşımı müesseseleri incelenmiştir.

İncelememiz sırasında vardığımız kanaatler, toplu bir şekilde “*Sonuç*” kısmında yer almaktadır.

## BİRİNCİ BÖLÜM

### PAKET TUR SÖZLEŞMESİ'NİN TANIMI, UNSURLARI, TARAFLARI, KURULMASI VE TÜRLERİ

#### § 2. PAKET TUR SÖZLEŞMESİ'NİN TANIMI VE BENZER KAVRAMLAR

##### I. GENEL OLARAK

Paket tur sözleşmesi terimi, 4077 sayılı Kanun'a 6/C maddesi ekleninceye kadar doktrinde birden fazla anlamda kullanılmıştı<sup>1</sup>. 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda da paket tur sözleşmesi hakkında özel bir düzenleme mevcut değildi. Bu sebeple, paket tur sözleşmesi kavramı, tam iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) bir sözleşme<sup>2</sup> anlamında uzun yıllar kullanılmış olmasına rağmen, tanımı üzerinde görüş birliği sağlanamamıştı.

Her ne kadar turizm ile ilgili bazı kanunî düzenlemelerde<sup>3</sup> paket tur sözleşmesi ile ilgili hükümler mevcut ise de, bunlar günümüz şartlarında yetersiz kalmıştır. Zira

---

<sup>1</sup> Doktrinde ve uygulamada paket tur; “*Seyahat Sözleşmesi, Gezi Sözleşmesi, Seyahat Düzenleme Sözleşmesi, Turistik Gezi Sözleşmesi, Tur*” gibi kavramlar kullanılmaktaydı. Geniş bilgi için bkz. **SEROZAN, Rona**, Turistik Gezi Sözleşmeleri, YD., Mayıs 1980. **YURT, Bülent**, Seyahat Düzenleme Sözleşmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 2000.; **HACIOĞLU, Necdet**, Seyahat Acenteliği ve Tur Operatörlüğü, Bursa 2000.; **İÇÖZ, Orhan**, Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörlüğü Yönetimi, Ankara 1998.; **MISIRLI, İrfan**, Seyahat Acenteciliği ve Tur Operatörlüğü, Ankara 2002.; **OKTAY, Saibe**, Turistik Gezi Sözleşmeleri, Türk Hukukunun Avrupa Birliği Hukukuna Uyum, Açıklamalar Değerlendirmeler Öneriler, İstanbul 2001.

<sup>2</sup> **YURT**, s. 16.

<sup>3</sup> Bkz. 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu (RG. T. 28.09.1972, S. 14320); Seyahat Acentaları Birliği Yönetmeliği (R.G. T. 15.06.1973, S. 14565); Seyahat Acentaları

4077 sayılı Kanun'un 6-C maddesinde sadece paket tur sözleşmelerine ilişkin bir tanıma yer vermekle yetinilmişti.

Bu sözleşmeye ilişkin diğer bütün ayrıntılar Yönetmelik ile düzenlenmiştir<sup>4</sup>. Kanaatimizce, paket tur sözleşmesiyle ilgili düzenlemelerin çoğunun Yönetmelik vasıtasıyla yapılmış olması doğru bir uygulama değildir. Zira 6502 sayılı Kanun'un gerekçesinde de belirtildiği gibi, bu Kanun'un amacı Yönerge'yi Türk iç hukukuna aktarmaktır. Milletlerarası geçerliliği olan bir Yönerge, Yönetmelik vasıtasıyla iç hukukumuzda aktarılmamalıdır. Ayrıca paket tur sözleşmesi düzenleyen tarafların sözleşme özgürlüğünün, kanun marifetiyle sınırlandırılmasının daha isabetli olacağını düşünmekteyiz. Gerçekten de AY. m. 23'e göre, "Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir". Buna göre temel hak ve hürriyetlere getirilecek sınırlamaların kanunla yapılması gerekir. Bu sebeple, paket tur sözleşmesinde tarafların hürriyetlerine getirilecek sınırlandırmaların kanunla yapılması gerekmektedir. Zira AY. m. 23'de seyahat özgürlüğü, AY. m. 13'te temel hak ve hürriyetler garanti altına alınmıştır. Gerek maddenin gerekse Yönetmeliğin amacı, Yönerge hükümlerini Türk iç hukukuna aktarmaktır<sup>5</sup>.

---

**Yönetmeliği** (R.G. T. 27.09.1975, S. 15369); **Seyahat Acentaları Yönetmeliği** (R.G. T. 04.09.1996, S. 22747).

<sup>4</sup> Anayasa'ya göre (**AY. m. 23/III**) Seyahat hürriyeti ancak suç, soruşturma ve kovuşturma sebebiyle suç işlenmesini önlemek amacıyla sınırlandırılabilir. Bkz. **Yarg. 10. HD. T. 16.01.2012, E. 2010/8373, K. 2012/224** (KBİBB, E.T. 17.06.2014).

<sup>5</sup> **ATAMER, M. Yeşim**, Paket Tur Sözleşmelerine İlişkin TKHK m.6/C'nin Revizyonuna İlişkin Teklifler, Uğur Alacakaptan'a Armağan, Cilt 2, s. 87.

## II. TANIMI

6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 51. maddesi, "*Paket Tur Sözleşmeleri*" başlığını taşımaktadır. 6502 sayılı Kanun m. 51/I'e göre, "*Paket tur sözleşmesi; ulaştırma, konaklama veya bunlara yardımcı sayılmayan diğer turistik hizmetlerin en az ikisinin birlikte yer aldığı, her şeyin dâhil olduğu fiyatla satılan veya satış taahhüdü yapılan ve hizmeti yirmi dört saatten uzun bir süreyi kapsayan ya da gecelik konaklamayı içeren sözleşmeleri*" ifade eder<sup>6</sup>. Kanunda yer verilen tanıma göre "*paket tur*" kavramı, paket seyahat ve paket tatili kapsamaktadır<sup>7</sup>.

Paket tur sözleşmeleri ile ilgili başka bir tanım Yönetmelik m. 2'de yapılmıştır. Yönetmelik m.2'ye göre; "*Paket tur, paket tatil veya paket seyahatler gibi isimler altında, ulaştırma, konaklama ve bunlara yardımcı sayılmayan diğer turistik hizmetlerin en az ikisinin birlikte, her şeyin dâhil olduğu fiyatla satılan veya satış taahhüdü yapılan ve hizmeti 24 saatten uzun bir süreyi kapsayan veya gecelik konaklamayı içeren sözleşmeler*" olarak tanımlamıştır. Ayrıca Yönerge m. 2/I'de de paket tur sözleşmesine ilişkin tanım bulunmaktadır. Buna göre paket tur, "*Bileşik bir fiyatla satışa sunulan veya satılan ve hizmetlerin 24 saatten fazla süre aldığı veya en az bir gecelik konaklamayı kapsayan ve ulaşım, konaklama ve bunlardan farklı olan ve paket turun önemli bir bölümünü kapsayan diğer turist hizmetlerden en az ikisinin, önceden düzenlendiği birleşimidir*".

---

<sup>6</sup> Bkz. Ulusal Meslek Standartlarına Dair Tebliğ, Seyahat Acentası Ürün Planlama Ve Operasyon Sorumlusu Seviye 5 s. 4. Bkz. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/08/20110809M1-1-5.doc> (E.T. 16.12.2013).

<sup>7</sup> ASLAN, İ. Yılmaz, Tüketici Hukuku, 4. Baskı, Bursa 2014, s. 517.

6502 sayılı Kanun'daki tanımla benzer unsurlar ihtiva etmektedir. Kanaatimizce, Kanun, Yönetmelik, Yönerge hükümleri ve doktrindeki görüşleri de dikkate aldığımızda paket tur sözleşmesinin tanımının şu şekilde yapılması mümkündür: “Toptan bir fiyat karşılığında satışa sunulan hizmetlerin 24 saatten uzun veya en az bir gecelik konaklamayı kapsadığı ve ulaşım, konaklama veya diğer asli nitelikteki edimlerden en az ikisini içeren sözleşmelerdir”.

### **III. BENZER KAVRAMLARLA İLİŞKİSİ**

#### **A. Konusu Tur Olan Sözleşmeler**

Günümüzde artan ferdî ulaşım ve konaklama imkânlarının fazlalığı, turizm alanında faaliyet gösteren firmaların sunduğu cazip fırsatlar dolayısıyla, seyahat etmek isteyen kişilerin önünde birden çok tercih bulunmaktadır. Genel olarak bakıldığında yapılacak seyahat için üç farklı sözleşme tipi tercih edilebilir. Bunlar ferdî tur sözleşmesi, paket tur aracılığı sözleşmesi ve paket tur sözleşmesidir. Aşağıda bunlar sırasıyla ele alınmıştır.

#### **1. Ferdî Tur Sözleşmesi**

Kişiler, taşıma, otel bulma ve diğer hizmetleri herhangi bir turizm kuruluşuna başvurmadan direkt olarak hizmeti veren şahıslarla sözleşme yapabilirler<sup>8</sup>. Gerçekleştirilen bu tip sözleşmelere “*ferdî tur sözleşmesi*” denir. Burada paket tur

---

<sup>8</sup> OKTAY, Gezi, s. 7.

düzenleyen mevcut değildir. Bu sebeple hizmetin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinden direkt olarak hizmeti veren kimse sorumludur.

## **2. Paket Tur Aracılığı Sözleşmesi**

Bazı hallerde seyahat etmek isteyen kişi, ne hizmeti veren şahısla direkt olarak sözleşme yapar ne de sözleşme imzaladığı kişinin düzenlemiş olduğu bir tura katılır. Burada paket tur aracılığı sözleşmesi söz konusu olur. Bu tür sözleşmede paket tur aracısı, seyahat hizmetlerini bizzat yerine getirmemekte, sadece başkaları tarafından üretilen veya sunulan çeşitli seyahat edimlerinin aracılığını yapmaktadır. İşte bu tip sözleşmeler, “*Paket Tur Aracılığı Sözleşmesi*” olarak adlandırılmaktadır. Bu tür sözleşmelerde tarafları “*Paket tur düzenleyen, Paket tur aracısı ve seyahat eden (Tüketici)*” olarak sıralamak mümkündür.

## **3. Paket Tur Sözleşmesi**

Seyahat etmek isteyen kişi, hizmet yükümlüleri ile direk sözleşme yapmaz. Bunun yerine, seyahat acentesi tarafından organize edilen ve bir program çerçevesinde sunulacak olan gezilerden birine katılabilir<sup>9</sup>. Bu tip sözleşmeler “*Paket Tur Sözleşmesi*” olarak adlandırılmaktadır. Bu çalışmanın konusu da bu tür sözleşmelerdir.

---

<sup>9</sup> OKTAY, Gezi, s. 7.

## B. Diğer Kavramlar

### 1. Paket Tur Düzenleyen

Paket tur düzenleyen, sadece belirli dönemlerde paket turlar düzenleyen, doğrudan veya aracı firma vasıtasıyla paket tur satışı yapan, yaptıran ya da satış teklifinde bulunan kişidir<sup>10</sup>. Paket tur düzenleyen, turun ayrı ayrı parçalarını (ulaştırma, konaklama, yeme-içme, eğlence gibi) birleştirerek tura katılana tek bir ürünü, götürü bir ücret karşılığında sunan kimsedir. Ayrıca kitle turizmine konu olan paket turların hazırlanması, seyahatle ilgili çalışmaların organizasyonu ve turistik ürün oluşturulması da paket tur düzenleyen tarafından gerçekleştirilmektedir<sup>11</sup>.

Paket tur sözleşmesinin bir tarafında yer alan paket tur düzenleyen (Pauschalreiseveranstalter), 6502 sayılı Kanun m. 3/I anlamında satıcı<sup>12</sup> ve sağlayıcı<sup>13</sup> olmaktadır. Uygulamada paket tur düzenleyene, “Seyahat Düzenleyen, Tur Operatörü<sup>14</sup>, Organizatör, Seyahat veya Tur Organizatörü” de denilmektedir<sup>15</sup>. Ancak, bunlar hangi isimle anılırsa anılsın, 6502 sayılı Kanun anlamında sonuç değişmez<sup>16</sup>.

---

<sup>10</sup> **CEYLAN, Ebru**, Paket Tur Sözleşmesinde Tüketicinin Korunması, Erden Kuntalp’e Armağan, GÜHFD., Y. 3, S. 1, 2004/1, s. 247.

<sup>11</sup> **GÖKDENİZ, Ayhan**, Paket Turlar ve Üretim Safhaları, AATKSD., Ekim-Kasım-Aralık, Ankara 1990, s. 44.

<sup>12</sup> Bkz. **6502 sayılı Kanun m. 3/I (i)**.

<sup>13</sup> Bkz. **6502 sayılı Kanun m. 3/I (ı)**.

<sup>14</sup> **ARGUN, Doğan**, Seyahat Acenteleri ve Tur Operatörlerinde Muhasebe Organizasyonu, İstanbul 1998, s. 1.

<sup>15</sup> **YURT**, s. 35-36; **OKTAY**, Gezi, s. 18 vd.

<sup>16</sup> **ZEVLİLİLER Aydın/AYDOĞDU Murat**, Tüketicinin Korunması Hukuku, Açıklamalı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Ankara 2013, s. 199.

Paket tur düzenleyenin borçlarından ilki, paket tur edimini gereği gibi yerine getirmedir. Paket tur düzenleyen, SABY. m.3<sup>17</sup>'e göre, seyahat acenteleri, *"bir programa bağlı veya programsız tüketiciye her türlü seyahati organize eden ve bu seyahatin gerektirdiği bütün hizmetleri üreten 1618 Sayılı Kanun hükümlerine tabi ticari işletmeler"* olarak tanımlanmaktadır. Bu hüküm çerçevesinde, paket tur düzenleyenin seyahat acentesi olarak kurulmuş ticari işletme işleten gerçek veya tüzel kişi olması gereklidir. Paket tur düzenleyen, tacir sıfatını taşıyan, paket tur düzenlemeyi, kâr sağlama amacıyla, mesleki faaliyet olarak yapan kişidir<sup>18</sup>.

## 2. Paket Tur Aracısı

Paket tur araçları (Pauschalreisevermittler), doktrinde ve uygulamada seyahat acentesi, perakendeci, tur aracısı gibi isimlerle telaffuz edilmektedir. 1618 sayılı Kanun m. 1'de seyahat acentesi: *"Kâr amacıyla turistlere ulaştırma, konaklama, gezi, spor ve eğlence imkânları sağlayan, onlara turizmle ilgili bilgiler veren, bu konuya ilişkin tüm hizmetleri gören ticari kuruluşlardır"* şeklinde ifade edilmiştir. Kanun metninden de anlaşılacağı üzere seyahat acenteleri, seyahat edim ve sözleşmelerinde aracı olarak da yer alabilirler. Paket tur aracısı, Yönetmelikte de *"Seyahat Acentesi"*

---

<sup>17</sup> RG. T. 04.09.1996, S.22747.

<sup>18</sup> **BGPR. Art. 2'ye** göre, *"Seyahat organizatörü, sadece arızı olarak seyahat organize etmeyen, bizzat kendisi veya aracı vasıtasıyla düzenlediği seyahati tüketiciye sunan gerçek veya tüzel kişidir"*. Bu tanıma göre, organizatörün gerçek veya tüzel kişi olması mümkündür. Organizatör sıfatının kazanılması için seyahat organize etme faaliyeti arızı olarak, bir veya birkaç defaya mahsus yapılmamalıdır. Kanunda, seyahat düzenleme işinin, mesleki veya ticari faaliyet gereği yapılması gerekli görülmemiştir. Bu nedenle, seyahat, mesleki faaliyet çerçevesinde düzenlenmese bile, faaliyetin sürekli nitelikte olması, seyahati düzenleyenin organizatör sıfatını kazanmasına yetecektir. Bkz. **HAVUTÇU**, s.33.

olarak anılmaktadır. 1618 sayılı Kanun'da ve Yönetmelik'te "*Seyahat Acentesi*" kavramı yerine "*Paket Tur Düzenleyen/Aracısı*" kavramı kullanılsa daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

Seyahat acentesinin, aracı olarak faaliyet göstermesi halinde, paket tur düzenleyenin ismini belirtmesi mecburidir. Paket tur aracısı, paket tura bağlı hizmetleri bizzat yerine getirmemekte, sadece paket turu düzenleyicileri tarafından organize edilen ve sunulan çeşitli paket tur sözleşmelerinin yapılmasında aracılık faaliyetinde bulunmaktadır. Paket tur aracıları, paket tur düzenleyen açısından, paket tur hizmetinin tüketicilere daha ulaşılabilir şekilde sunulmasına hizmet etmektedir. Bununla birlikte tura katılan açısından da paket tur ile ilgili herhangi bir konuda karşısında muhatap bulabilmesi bakımından, paket tur aracısı paket tur sözleşmesinin tarafı olmamasına karşın önemli bir konumda yer almaktadır.

Tura katılan, paket tur sözleşmesini, paket tur aracısı ile yapabilir. Burada paket tur aracısı yapmış olduğu sözleşmeyle ilgili sonuç sağlama yükümlülüğü altına girmez. Bunun gibi paket tur aracısı, paket tur hizmetine dair bir garanti vermez. Burada paket tur aracısının borcu, özen, dikkat ve sadakatle davranarak istenilen paket tur hizmetinin gerçekleşmesine aracılık etmektir. Bu sebeple, paket tur aracısı ile tura katılan arasında akdedilen sözleşme, iki ayrı sözleşmenin varlığını gerektirmektedir. Bunlardan birincisi, turizm bürosu (paket tur aracısı) ile tura katılan arasındaki "*vekâlet sözleşmesi*"dir. Diğerisi ise, paket tur aracısı konumunda olan turizm bürosunun kendisine verilen vekâlet çerçevesinde hizmeti yapan kişi veya kuruluşla (tur düzenleyecek olanla) yaptığı "*paket tur sözleşmesi*"dir.

### 3. Tura Katılan

Tura katılan, ödeyeceği bir götürü ücret karşılığında seyahat edimlerini içeren paket tur sözleşmesini kendi adına kuran kimsedir<sup>19</sup>. Tura katılan 6502 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 1. fıkrasının (k) bendinde ve Yönetmeliğin 4/d maddesinde tüketici, *“ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi”* olarak tanımlanmıştır. Bununla birlikte tura katılan çoğu zaman tüketicidir.

Tura katılanın kendi yaptığı paket tur sözleşmesi dolayısıyla kendisinin yanında beraber götürdüğü aile üyelerinin, arkadaşlarının mevcut tura katılabilmeleri mümkündür. Zira 6502 sayılı Kanun'daki ve Yönetmelikteki tüketiciye ilişkin tanım, paket tur sözleşmesinde üçüncü kişi konumundakilerin hukukî durumunu çözmektedir. Yukarıda 6502 sayılı Kanun ve Yönetmeliğin ilgili maddesinde de anlaşıldığı üzere, paket tura katılan herkes paket turu kullanan ve yararlanan sıfatlarına sahip bulunduğu için; tüketici olarak kabul edilmelidir.

Tura katılan, seyahat eden kimsedir. Aşağıda tura katılan için seyahat eden deyimini de kullanılmıştır. Her iki kavram aynı kişiyi ifade etmektedir.

### 4. Bağımsız Paket Tur Hizmeti Yükümlülere

Bağımsız paket tur hizmeti yükümlülere, paket tur sözleşmesinin ihtiva ettiği edimleri yerine getiren kişilerdir. Paket turu düzenleyen taraf paket tura dâhil olan tüm hizmetleri kendisi sunmak mecburiyetinde değildir. Gerçekten de paket turu düzenleyen çoğu kez paket tura dâhil çeşitli hizmetleri sağlayan kişilerin edimlerini

---

<sup>19</sup> YURT, s. 39.

birleştirerek bir organizasyon oluşturur<sup>20</sup>. Dolayısıyla paket tur düzenleyen kişi bu turu düzenlerken bazı kişilerle mecburî olarak sözleşme yapmaktadır. Yönetmelikte bu hizmeti sunanlara *"hizmet sağlayıcı"* denilmektedir. Yönetmelikte hizmet sağlayıcı, *"kamu tüzel kişileri de dâhil olmak üzere ticari veya mesleki faaliyetleri kapsamında t ketickiye hizmet sunan gerçek veya tüzel kişiler"* olarak tanımlanmıştır. Bu kişilere bağımsız (şahs ) hizmet yükümlüleri (Leistungstr ger) denmektedir. Bunlara mis l olarak, taşıma şirketleri, otel işletenler, rehberler vb. verilebilir. Paket tur düzenleyenin, bu kişileri özenle seçmek yükümlülüğü bulunmaktadır.

### **  3. PAKET TUR SöZLEşMESİ'NİN UNSURLARI**

#### **I. GENEL OLARAK**

6502 sayılı Kanun m. 51/I, paket turun tanımı yapılmıştır. Kanunda paket tur sözleşmelerinin paket tur tanımı, Yönerge'ye uygun olarak değiştirilmiştir. Bu sebeple Kanunun tanımından da anlaşılacağı gibi, sadece taşıma veya sadece konaklamaya ilişkin hizmetlerin sunuluyor olması halinde bir paket tur sözleşmesi söz konusu olmaz<sup>21</sup>. Ancak bunlardan ikisinin birlikte veya bunlardan biri ile birlikte başka turizm hizmetlerinin (rehberlik, gezi,  ren yeri ziyaretleri gibi) sunulduğu sözleşmeler paket tur sözleşmeleri olabilir.

6502 sayılı Kanun'da paket tur sözleşmesinin tanımı yapılırken paket tur sözleşmesinin içeriğindeki unsurlar esas alınmıştır. 6502 sayılı Kanun m. 51/I'deki

---

<sup>20</sup> ZEVKL LER/AYDOğDU, s. 201.

<sup>21</sup> Bu hallerde 4077 sayılı Kanun'un ayıplı hizmete ilişkin düzenlemeleri ve Türk Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nun ilgili hükümleri uygulama alanı bulur.

tanımdan yola çıkarak paket tur sözleşmesinin unsurlarını saymak mümkündür. Bu unsurlar, paket tura dâhil en az iki edimin mevcut olması, hizmetlerin karşılığı olarak tura katılana bir götürü (toplam) ücretin belirlenmesi, hizmetin yirmi dört saatten uzun bir süreyi kapsamaması veya gecelik konaklamayı içermesi ve bir nüshasının tura katılana verildiği yazılı bir sözleşme olmasıdır<sup>22</sup>. Aşağıda bu unsurlar sırasıyla açıklanmıştır.

## II. EDİMLERİN BÜTÜNLÜĞÜ

6502 sayılı Kanun'da bir sözleşmenin paket tur sözleşmesi olarak nitelendirilebilmesi için gerekli olan en az iki hizmette, ulaştırma, konaklama ve bunlardan başka aslî edim niteliğinde bir hizmet demek suretiyle tarafları serbest bırakmıştır. Bu durumda; aslî nitelikte hizmetlerden olan konaklama ve ulaştırma, ulaştırma ve gezdirme, konaklama ve gezdirme şeklindeki en az iki aslî edimin ifa edilmesi halinde edimlerin bütünlüğü unsuru yerine gelmiş olur<sup>23</sup>.

Bir hukukî ilişkide paket tur sözleşmesinden bahsedilmek için en az iki aslî seyahat ediminin bir bütünlük halinde sunulması, bunların birbiriyle kaynaşıp, birleşmesi gerekir<sup>24</sup>. Bu sebeple, iki aslî seyahat edimi paket tur düzenleyen tarafından yerine getirilmesine rağmen, birbirinden bağımsız ve ayrı ayrı ifa ediliyorsa, paket tur sözleşmesinden bahsedilmez ve buna ilişkin hükümler uygulanmaz<sup>25</sup>. Meselâ, sadece

---

<sup>22</sup> ZEVKLİLER/AYDOĞDU, s. 204; ATAMER, s. 89.

<sup>23</sup> YURT, s. 45; OKTAY, Gezi, s. 9; ASLAN, s. 561; ZEVKLİLER/AYDOĞDU, s. 205.

<sup>24</sup> YURT, s. 50.

<sup>25</sup> Ayrıntılı bilgi için, YURT, s. 51.

uçak biletinin düzenlenip konaklama hizmetinin sunulmaması durumunda paket tur sözleşmesinden bahsetmek mümkün olmaz.

Aslı bir edimin yan bir edimle birlikte yerine getirilmesi halinde, edimlerin bütünlüğü ilkesi gerçekleşmiş olmaz. Meselâ, bir seyahat bürosundan yolculuk için bilet alınması, uçakta ayrıca yiyecek içecek verilmesi, yataklı vagonda yapılan yolculuk hallerinde, barınma edimi taşıma ile birlikte yerine getirilmesine rağmen, “*edimlerin bütünlüğü ilkesi*” gerçekleşmiş kabul edilemez<sup>26</sup>.

### III. GÖTÜRÜ ÜCRET

6502 sayılı Kanun m. 51/T’de, paket tura dâhil hizmetlerin karşılığının her şey dâhil fiyatla (Pauschalpreis) kararlaştırılması bir unsur olarak gösterilmiştir. Her şey dâhil fiyatla anlatılmak istenen paket tur içinde yer alan hizmetlerin ayrı ayrı değil, toplu bir şekilde yani götürü ücretle fiyatlandırılmış olmasıdır<sup>27</sup>.

---

<sup>26</sup> Bu durum, büyük turistik gemilerle (Cruise Ship Virtual Tours) yapılan paket turlarda farklıdır. Bu tür seyahatler düzenli bir şekilde taşıma, barındırma ve yiyip içme edimleri yanında, söz konusu seyahatin amacına uygun başka programlar düzenlenir ve başka edimler ifa edilir. Ancak buradaki edimler arasında aslılık, ferilik ilişkisi mevcut değildir. Zira taşıma, barındırma, yiyip içme faaliyetlerinin her biri aslı edimlerdir. Bu sebeple, edimler arasında bütünlük unsuru gerçekleşmiştir. Barınma ediminin yapıldığı bir otelde kahvaltının da verilmesinde barınma faaliyeti aslı edimdir, zira kahvaltı tek başına aslı edim olarak kabul edilemez. Tam pansiyon konaklamalarda birden fazla edim yerine getirilmekte ve Cruise gemileriyle yapılan turlarda olduğu gibi edimlerin bütünlüğü ilkesi vardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **YURT**, s. 48.49.

<sup>27</sup> Belirtmek gerekir ki, bazı otellerin uygulamakta olduğu her şey dâhil konaklama ile paket turun her şey dâhil fiyatla satılması farklı anlamlar ifade etmektedir. Gerçekten de otellerin her şey dâhil fiyat uygulamaları, müşterilerin otele girişte tek bir fiyat ödedikten sonra otelde, yedikleri, içtikleri, kullandıkları şeyler için ayrıca hiçbir şekilde ücret demeyecekleri anlamına gelmektedir. Böylece söz

Paket tur sözleşmelerinde ödenecek ücretin götürü olarak gösterilmesinin mecburî bir unsur olup olmadığı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, paket tur sözleşmelerinde hizmetin tek bir ücret (götürü) şeklinde talep edilmesi ve ödenmesi gerekmektedir. Bu sebeple her bir edimin ücretinin ayrı ayrı talep edilmesi ve bu şekilde ödenmesi halinde paket tur sözleşmesinden bahsedilemez<sup>28</sup>. Bu görüşün kabul edilmesi ile paket turu düzenleyen, paket tur sözleşmesinin ihtiva ettiği hizmetlerin bedellerini tek tek göstererek tura katılan kişiyle yapacağı sözleşmeleri 6502 sayılı Kanun kapsamı dışına çıkarması mümkündür. Fakat bu durum tura katılanın korunması amacıyla bağdaşmayan bir sonuç doğurabilir<sup>29</sup>.

İkinci bir görüş, edimlerin tamamı için tek bir ücret ödenmesinin paket tur sözleşmesinin varlığı için mecburî unsur olmadığını savunmaktadır<sup>30</sup>. Bu görüşe göre, paket tura dâhil hizmetlerin karşılığında tura katılanın tek bir götürü ücret ödemesi seyahat edimlerinin bir bütün oluşturacak şekilde ifa edildiğine karine teşkil eder. Ancak edimlerin bedellerinin ayrı ayrı ödenmesi hali, edimlerin bütünlüğü unsurunun gerçekleşmediğine ilişkin bir karine teşkil edebilir.

Kanaatimizce, paket tura ilişkin bedelin götürü ücret olarak ödenmesi, edimlerin bütünlüğü, paket tur sözleşmesinin varlığı veya yokluğu hususlarında

---

konusu usulde tura katılanın tatil masraflarını önceden net bir şekilde bilmesi ve bütçesi dışına çıkmaması sağlamaktadır.

<sup>28</sup> **YURT**, s. 53; **OKTAY, Gezi**, s. 8.

<sup>29</sup> **ASLAN**, s. 562.

<sup>30</sup> Bu görüşte olan yazarlar için bkz. **HAVUTÇU, Ayşe**, Seyahat Sözleşmesi ve Ayıplı İfa Halinde Tüketicinin Hakları, MBD., Y.16, S. 62-63, s. 32; **ASLAN**, s. 563; **ZEVKLİLER/AYDOĞDU**, s. 206; **CEYLAN**, s. 554.

mecburî bir unsur olarak değil, bir karine olarak değerlendirilmelidir<sup>31</sup>. Zira Yönerge m. 2/I-2’de bu konuya ilişkin düzenlemeye göre, aynı paketin çeşitli bileşenlerinin ayrı ayrı fatura edilmesi, organizatörü veya perakendeciye bu direktif kapsamındaki yükümlülüklerinden kurtarmayacaktır. Bu durumda düzeltici bir yorumla 6502 sayılı Kanun’da düzenlenmiş olan götürü ücret unsurunun mecburî bir unsur olmadığı kabul edilmelidir. Böylece paket tura dâhil hizmetlerin ücretlerinin ayrı ayrı hesaplanmasının sonuca etkisinin bulunmadığı kabul edilebilir<sup>32</sup>. Aslında 6502 sayılı Kanun’da yer alan “*Her şeyin dâhil olduğu fiyat*” kavramı ile amaçlanan paket turu düzenleyen tarafın kararlaştırılan ücreti sözleşme kurulduktan sonra dürüstlük kuralına (TMK. m. 2) aykırı şekilde arttırmasına engel olmaktır<sup>33</sup>. Bu konuda, Yönerge m. 4/IV-a’da hangi hallerde ücret arttırılabileceğine dair özel düzenlemeler mevcuttur. Öncelikle paket tur sözleşmesinde belirtilen fiyat, sözleşmede aksi belirtilmedikçe, kural olarak aşağıya veya yukarıya çekilemez. Yönerge’de bu kuralın üç istisnası bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yakıt dâhil ulaştırma maliyetlerinde meydana gelen fiyat artışlarıdır. İkincisi, havaalanı veya limanlar da alınan ülkeye giriş çıkış vergileri, gümrük vergileri ve çeşitli hizmetlerin ücretleri, vergileri gibi alanlarda meydana gelen fiyat artışlarıdır. Üçüncüsü ise, yurtdışına düzenlenen paket turlara uygulanan döviz kurları alanında meydana gelen artışlarıdır. Bunlardan biriyle, gerekçeleri ve hangi hesaba dayanılarak yapıldığı belirtilerek fiyat değişikliği yapılabilir.

---

<sup>31</sup> YURT, s. 563.

<sup>32</sup> HAVUTÇU, s. 32; YURT, s. 52-53.

<sup>33</sup> ZEVLİLİLER/AYDOĞDU, s. 207; CEYLAN, s. 243.

#### IV. SÜRE

Bir seyahatin paket tur olarak nitelendirilebilmesi için sözleşmeye konu hizmetlerin 24 saatten uzun olması veya en azından gecelik konaklamayı ihtiva etmesi gerekmektedir. Bu husus Kanun'un 51. maddesinde açıkça yer almaktadır. Benzer düzenlemeler Yönerge'nin 2. maddesinin 1. bendinde ve BGPR. Art. 1'de de yer almaktadır. Kanunda ve Yönerge'de ön görülen bu iki süre unsuru asgarî şartlar olup, en az birisinin sözleşmede yer alması gerekmektedir. Bu durumda 24 saatten kısa olan günlük turlar ve gecelemeği kapsamayan geziler 6502 sayılı Kanun, Yönerge ve İsviçre Hukuku açısından paket tur olarak kabul edilmemektedir. Aslında süre unsuru edimlerin bütünlüğü unsuru ile sıkı bağlantı içindedir. Zira daha önce de ifade edildiği üzere, bir hukukî ilişkinin 6502 sayılı Kanun kapsamında paket tur sayılabilmesi için, iki mecburî unsurun bir arada bulunması gerekir. Bunlardan birincisi, en az iki aslî tur ediminin birleştirilmesi (taşıma, konaklama, yeme içme, spor, eğlence vb.), ikincisi ise paket turun süresinin en az 24 saat olması veya bir gece konaklamayı kapsamasıdır.

Süre unsurunu taşımayan sözleşmeler de hukukî nitelikleri itibari ile tur sözleşmesi olabilirler. Ancak bu tip sözleşmelere Türk Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri uygulanabilir. Bu duruma, 6502 sayılı Kanun anlamında paket tur sayılmayan 24 saatten kısa süreli olan bir turun, yolculuk sırasındaki bir aksaklık yüzünden uzaması misal gösterilebilir. Böyle bir olayda her ne kadar bu seyahat 24 saatten uzun bir süreye ulaşsa bile, bu sözleşmenin 6502 sayılı Kanun anlamında paket tur olmayacağı açıktır. Başlangıçta günlük tur olarak düzenlenmiş bir sözleşmenin, tur sırasında süresi uzatılarak, paket tur halinde getirilmesi ise mümkündür. Fakat bunun için tarafların anlaşması gerekir.

## § 4. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN KURULMASI

### I. GENEL OLARAK

Günlük hayatta yapılan sözleşmelerin çoğunluğunda söz konusu şey akit kurulmadan önce kontrol edilebilir. Bununla birlikte, paket tur sözleşmesi gibi hizmet sözleşmelerinde sözleşme kurulmadan önce konuyu kontrol etmek imkânsızdır. Gerçekten de, böyle hallerde ancak sözleşme kurulduktan ve edimler yerine getirildikten sonra kontrolü mümkündür. Paket tur sözleşmesinin bu özelliği dolayısıyla ifa edilen seyahat edimleri, gerçeğe uygun şekilde tasvir edilmelidir.

Paket tur düzenleyen, sözleşmenin kurulmasına esas olan kataloglar ve ilânlar hazırlamaktadır. Katalog ve ilanlarda kullanılan ifadeler, irade beyanlarının yorumu ilkelerine göre yorumlanmalıdır. Güven teorisine<sup>34</sup> göre, söz konusu metinlerin lâfzından hareketle, irade açıklaması, dürüst ve makul (TMK. m. 2)<sup>35</sup> bir muhatap durumun özellikleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir<sup>36</sup>. Sözü edilen anlam, somut bir olayda muhatapın çıkardığı anlamdan farklı olabilir. Bu bakımdan subjektif ifadelerin yorumunda dikkatli olmak gerekir.

---

<sup>34</sup> Güven Teorisi, sözleşmenin kurulum aşamasında dürüst, orta zekâlı bir beyan sahibinin beyanına dürüst, makul ve orta zekâlı bir muhatapın vermesi gereken anlam çerçevesinde sözleşmenin kurulup kurulmadığıdır. Güven teorisi hakkında geniş bilgi için bkz. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip**, Güven Nazariyesi Karşısında Borç Sözleşmelerinde Hata Kavramı, İstanbul 1968. Yeni güven teorisine ilişkin bkz. **EREN, Fikret**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2014, s. 152 vd.

<sup>35</sup> Bkz. **Yarg. 11. HD. T. 27.3.1979, E. 1979/981, K. 1979/1537**. (KBİBB, E.T. 17.06.2014).

<sup>36</sup> Bkz. **Yarg. 19. HD. T. 1.12.2005, E. 2005/2865, K. 2005/11959; Yarg. 11. HD. T. 19.4.2001, E. 2001/2562, K. 2001/3389**. (KBİBB, E.T. 24.07.2014).

## II. SÖZLEŞMENİN KURULMA ZAMANI

### A. Öneri (İcap)

Paket tur sözleşmesi, TBK. m. 1 hükmü gereği, diğer bütün sözleşmelerde olduğu gibi, tarafların karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanları sonucunda meydana gelir<sup>37</sup>. Sözleşmenin meydana gelmesi çeşitli safhalardan oluşmaktadır. Tura katılan, paket tur düzenleyen kimseye giderek, paket tur sözleşmesini direkt olarak yapabilir. Bu durumda paket tur düzenleyenin tura katılanın önerisini kabul etmesiyle paket tur sözleşmesi kurulmuş olur. İkinci bir ihtimal tura katılanın paket tura katılma önerisine (icabına) paket tur düzenleyenin bir ön kayıt yaparak, kesin cevabını daha sonra vereceğini açıklamasıdır.

Paket tur sözleşmesi borçlar hukuku genel hükümler kurallarına uygun olarak öneri (icap) ve kabulden oluşan karşılıklı birbirine uygun irade beyanlarının birleşmesi ile kurulur. Sözleşme esaslı ve yan noktalardan oluşur. Sözleşmede, onun asgarî muhtevasını oluşturan noktalar objektif esaslı noktalardır<sup>38</sup>. Paket tur sözleşmesinde subjektif esaslı noktalar ise, sözleşmenin muhtevasına taraflarca birlikte eklenen veya karşı tarafın bilgisi dâhilinde yalnız bir tarafca dâhil edilmesi mutlaka istenen

---

<sup>37</sup> **EREN**, Borçlar, s. 261-263.; **REİSOĞLU, Sefa**, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, İstanbul 2013, s. 68.; **NOMER, Haluk**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 12. Baskı, İstanbul 2012, s. 27.; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU, Necip / HATEMİ, Hüseyin / SEROZAN, Rona / ARPACI, Abdülkadir**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt: Borçlar Hukukuna Giriş- Hukuki İşlem- Sözleşme, 6. Bası İstanbul 2014, s. 210.; **KILIÇOĞLU, Ahmet M.**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2013, s. 71.; **AKINCI, Şahin**, Borçlar Hukuku Bilgisi, Genel Hükümler, 7. Baskı, Konya 2013, s. 75.

<sup>38</sup> **KILIÇOĞLU**, s. 27-29.

noktalardır ki, bunlar sözleşmenin kurulmasının esaslı noktalarını teşkil eder<sup>39</sup>. TBK. m. 2/I'e göre yan hususlar üzerinde müzakere edilmemiş veya üzerinde uzlaşma sağlanmamış olsa bile, esaslı noktalar üzerinde mutabakat sağlanması, sözleşmenin kurulması için yeterli kabul edilmiştir<sup>40</sup>.

Paket tur düzenleyenlerin gazete ve televizyon ilânı, reklâm ve broşür dağıtma yolu ile programlarını bildirmeleri, fiyatları katalogda belirtilmiş olsa bile, öneri (icap) değil, TBK. m. 8 hükmü gereği icaba davet<sup>41</sup>tir<sup>42</sup>. Çünkü bu belgelerdeki bilgiler geneldir ve bunları hazırlayan kimsenin sözleşme yapma iradesi açık değildir. Zira sözleşme için gerekli olan seyahat etmek isteyen isimleri, sayıları, hangi hizmetleri istedikleri gibi hususlar belli olmadığından, sözleşmenin esaslı noktaları eksiktir. Söz konusu ilânlardan veya broşürlerden birisini okuyan duyan ilgili kişi seyahat yapmaya

---

<sup>39</sup> **OĞUZMAN, Kemal/ÖZ, M. Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, 11. Baskı, İstanbul 2013, s. 57; **YURT**, s. 55.

<sup>40</sup> **TEKİNAY/AKMAN/BURCUOĞLU/ALTOP**, s. 75.; **EREN**, Borçlar, s. 234-237.; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI**, s. 174-176.; **AKINCI**, s. 75.; **KILIÇOĞLU**, s. 55-58.; **NOMER, H.**, Borçlar, s. 34.; **REİSOĞLU**, s. 63.

<sup>41</sup> İcaba Davetin hukukî niteliği ile ilgili olarak bkz. **Yarg. 11. HD. T. 21.2.1991, E. 1989/9393, K. 1991/1165; Yarg. Hukuk Genel Kurulu T. 16.2.1994, E. 1993/13-795, K. 1994/57.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>42</sup> **EREN, Borçlar**, s. 243.; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI**, s. 182-188.; **AKINCI**, s. 66.; **OKTAY**, Gezi, s. 56. İNCEOĞLU'na göre umuma yapılmış bir öneriden (icaptan) söz edebilmek için, semenini göstererek bir malın teşhir edilmesi gerekir. Sinema, tiyatro, otel, lokanta gibi topluma hizmet sunan işletmelerin, her zaman semenini göstererek emtia teşhir ettiklerini söylemek mümkün değildir. Ancak TBK. m. 8/II'in aradığı bu özel şartın gerçekleştiği durumlarda muhatabın kabulü ile bir sözleşmenin kurulmuş olduğu kabul edilebilir. Esasen bu durumda da ortada bir sözleşme yapma mecburiyetinden ziyade, yapmış olduğu önerinin (icabın) bağlayıcılığı sebebiyle bir sözleşmenin kurulmasına engel olmama söz konusudur. Bkz. **İNCEOĞLU, Mehmet Murat**, Sözleşme Yapma Zorunluluğu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 5. Maddesinin Bu Açıdan Değerlendirilmesi, Prof. Dr. M. Kemal OĞUZMAN'a Armağan, İstanbul 2000, s. 410.

karar verdiğinde, kontenjan dolmuş olabilir. Aynı şekilde herhangi bir önemli sebeple tura katılanın talebi reddedilebilir. Paket tur düzenleyen, tura katılandan gelecek olan sözleşme yapma talebini reddedebilme hakkını kendisinde saklı tutabilme arzusunda. Bu sebeple, kataloglar ve ilânlar, öneri (icap) olarak nitelendirilemez.

Paket tura katılmak isteyen, paket tur sözleşmesinin kurulmasından önce genel olarak bir seyahat acentesine başvurup belirli bir paket tur programına katılma iradesini açıklamasına “*öneri (icap)*” denir<sup>43</sup>. Tura katılan tarafından gerçekleştirilen söz konusu öneri, paket tur sözleşmesinin objektif ve sübjektif bakımdan bütün esaslı noktalarını içinde barındırmalıdır.

Tura katılan ile paket tur düzenleyen arasındaki sözleşmenin farklı şekillerde yapılması mümkündür. Bunlardan ilki, “*hazırlar arasında sözleşmenin kurulması*”, ikincisi ise, “*hazır olmayanlar arasında sözleşmenin kurulması*”dır<sup>44</sup>. Hazır olanlar arasında kurulan paket tur sözleşmelerinde, tarafların paket tur düzenleyenin bürosunda, paket tur sözleşmesine ilişkin karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarının açıklanması ile sözleşme kurulur. Bunun gibi sözleşme, tura katılanın paket tur düzenleyene yapmış olduğu icaba, paket tur düzenleyenin kabul ettiğine dair yazılı açıklama yaptığı anda da kurulur.

---

<sup>43</sup> EREN, Borçlar, s. 243.; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI, s. 179.; KILIÇOĞLU, s. 54.

<sup>44</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. EREN, Borçlar, s. 133 vd.; AKINCI, s. 76.; ANTALYA, O. Gökhan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. I, İstanbul 2012, s. 72-73.; KILIÇOĞLU, s. 71-73.; KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI, s. 157-160.; REİSOĞLU, s. 69-70.

Paket tur sözleşmeleri bazen telefon, bilgisayar gibi iletişim araçlarıyla da kurulabilmektedir<sup>45</sup>. Telefon vb. iletişim araçlarıyla kurulan sözleşmeler de TBK. m. 4 hükmü gereğince tura katılan tarafından yapılan öneri (icap), hazır olanlar arasında yapılmış kabul edilir ve sözleşme o an kurulmuş olur<sup>46</sup>. Hazır olmayanlar arasında kurulan paket tur sözleşmelerinde, seyahat etmek isteyen kimse ile paket tur düzenleyen arasında bir aracı bulunmaktadır<sup>47</sup>. Bu aracı genellikle paket tur aracısı konumundaki seyahat acenteleridir. Hazır olmayanlar arasında yapılan öneride seyahat etmek isteyen, TBK. m. 5 hükmü gereğince zamanında ve usulüne uygun olarak gönderilmiş bir cevabın ulaşmasının beklenebileceği ana kadar, önerisiyle (icabıyla) bağlıdır.

Paket tur düzenleyen de makul bir süre içinde tura katılana cevap vermelidir. Bu bir tür zımnî (örtülü) kabul olabilir. Ancak örtülü kabulü, “*susma*” ile birbirinden ayırmak lazım gelir. Hiç kimse kendisine yapılan bir öneriyi hukuken kabul etmediğini bildirmek mecburiyetinde değildir<sup>48</sup>. Bu sebeple, bir sözleşmede öneriye (icaba) karşı sessiz kalınması, susulması kural olarak kabul ya da ikrar anlamı taşımaz. Ancak Türk Borçlar Kanunu bazı durumlarda susmayı örtülü irade beyanı olarak kabul

---

<sup>45</sup> İnternet üzerinden sözleşme kurma için bkz. **HATEMİ, Hüseyin / GÖKYAYLA, K. Emre**, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul 2011, s. 39-40. Ayrıca, internet üzerinden yapılan paket tur sözleşmelerinin ayıplı olması durumu için bkz. **ŞAHİNCİ, Dilek**, İnternette Aldatıcı Reklam ve Reklam Veren Sorumluluğu, Ankara 2011.;

<sup>46</sup> **FALCIOĞLU, Mete Özgür**, Türk Hukukunda Elektronik Satım Sözleşmesi ve Kuruluşu, Ankara, 2004, s. 126 vd.

<sup>47</sup> **YURT**, s. 57.

<sup>48</sup> **EREN, Borçlar**, s. 135.; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI**, s. 146-153.; **AKINCI**, s.71.; **ANTALYA**, s. 68 vd.; **KILIÇOĞLU**, s. 67-68.; **NOMER, H.**, Borçlar, s. 29-31.; **REİSOĞLU**, s. 69.

etmektedir<sup>49</sup>. Gerçekten de, TBK. m. 6, önerenin, kanun veya işin özelliği ya da durumun gereği açık bir kabulü beklemek mecburiyetinde olmadığı durumları düzenlemektedir. Buna göre, öneri uygun bir sürede karşı tarafça reddedilmediği takdirde, sözleşme kurulmuş sayılır. Bazen işin niteliği (meselâ, bağışlamalarda durum böyledir) susmaya kabul anlamı verebilir<sup>50</sup>. Susmanın kabul anlamına gelmemesi kuralıyla ilgili bir diğer istisnâ hüküm TBK. m. 503'te yer almaktadır. TBK. m. 503, bir işin görülmesi önerilen kişinin, bu işi görme konusunda resmî sığata sahipse veya işin yapılması mesleğinin gereği ise ya da bu gibi işleri kabul edeceğini duyurduğu durumları düzenlemektedir. Buna göre, bu tip bir öneri karşı tarafça hemen reddedilmedikçe, vekâlet sözleşmesi kurulmuş sayılır. Böylece bir işin vekil olarak görülmesi ile ilgili bir meslek mensubu olan kişinin bu işle ilgili önerileri kabul etmiyorsa derhal reddetmesi gerekmektedir. Aksi halde susma sözleşmenin kuruluşu açısından kabul hükmü taşımaktadır. Paket tur sözleşmesinde, paket tur düzenleyenin yaptığı işlemler, mesleğin icrasından sayılır.

## **B. Kabul**

Kabul, istenilen seyahatin yapılmasının mümkün olduğu yönündeki irade açıklamasıdır<sup>51</sup>. Bir irade beyanının kabul mü, yoksa yeni bir öneri mi (icap mı)

---

<sup>49</sup> Aksi yönde görüş için bkz. **YURT**, s. 57-58.

<sup>50</sup> **EREN**, Borçlar, s. 136. **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI**, s. 146-153.; **NOMER, H.**, Borçlar, s. 29-31.; **ANTALYA**, s. 68 vd.; **KILIÇOĞLU**, s. 67-68.; **REİSOĞLU**, s. 69.; **AKINCI**, s.71.

<sup>51</sup> **Bürüksel Konvansiyonu**'nun 5. ve 7. maddeleri sadece paket tur düzenleyene imzasını ve turun şekli ve şartları ile ilgili bir seri açıklamayı ihtiva eden tur dokümanını tanzim ve tura katılana teslim etmeyi gerektirmektedir. Benzer yükümlülük Fransa, Belçika ve İtalya'da da vardır. Belçika da 14.02.1994 tarihli Kanun'un sözleşmenin oluşması ile ilgili 4. Bölümünde § 10'da 14 madde halinde bu belgede

olduğunun tespit edilmesi hukuken önem taşımaktadır. Kabul beyanının en basit haliyle “evet”, “tamam”, “kabul ediyorum” gibi hiçbir tartışmaya sebep olmayacak beyanlarla yapıldığı durumlarda bir tereddüt bulunmaz. Bununla birlikte kabul beyanını yapan kişinin bu beyanla ek bazı önerilerde ve şartlarda bulunması mümkündür<sup>52</sup>. Bu gibi durumlarda beyanın kabul beyanı mı yoksa yeni bir öneri mi olduğunun tespiti hukukî ilişkiyi doğru nitelendirmek açısından önemlidir. Bu konuda ayırt edici kıstas olarak irade beyanının önceki önerinin esaslı şartlarını değiştirip değiştirmedeği dikkate alınmalıdır<sup>53</sup>.

Gönderilen irade beyanı ile önceki icaptaki sözleşmeye ilişkin esaslı şartlar ortadan kaldırılıyorsa veya yerine yenileri ekleniyorsa, bu beyan kabul değil, yeni bir öneri (icap) olarak nitelendirilir<sup>54</sup>. Buna karşılık, beyan ile önceki teklifin esaslı şartlarına dokunmamakta, talî şartlarda değişiklikler öngörülebilir, ya da beyan ek bir öneriyi (icabı) ihtiva edebilir. Böyle bir halde bu beyan kabul (veya kabul ve yeni bir öneri) olarak adlandırılmalıdır. Meselâ, paket tur düzenleyenin sözleşmesinde yer alan tarihi değiştirip seyahat edene kabul olarak sunması veya tura katılanın tam pansiyona yönelik icabına karşılık, paket tur düzenleyen tarafından yarım pansiyon olarak kabul edilip tura katılana sunulmasında durum böyledir. Burada paket tur düzenleyenin

---

olması gereken mecburî unsurlar belirtilmektedir. Bunların arasında paket tur düzenleyenin uyması gereken yükümlülükler, fiyat değişikliği yapma şartları, sözleşmenin hiç yerine getirilmediği veya kötü yerine getirildiği ile ilgili olarak yapılacak şikâyetlerin şekli ve süresi, iptal sigortasının ve yardım sigortasının şartları gibi düzenlemeler bulunmaktadır. Benzer hükümler İtalya’daki düzenlemelerde de bulunmaktadır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **OKTAY**, Gezi, s. 56.

<sup>52</sup> **GÜLERCİ**, **Altan Fahri /KILINÇ Ayşe**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara 2011, s. 85.

<sup>53</sup> **EREN**, Borçlar, s. 243.; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI**, s. 182-188.; **AKINCI**, s. 66.

<sup>54</sup> **REİSOĞLU, Sefa**, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, İstanbul 2013, s. 68.

sözleşmenin esaslı noktalarını değiştirerek kabul etmesi aslında kabul değil, tura katılana sunulmuş yeni bir öneridir. Tura katılan, paket tur düzenleyenin sunmuş olduğu yeni bir öneri (icap) hükmündeki beyanı kabul veya reddetmekte serbesttir.

Bazı durumlarda paket tur sözleşmesinin yapılması belli bazı ödemelerin tura katılan tarafından yapılmasına bağlı tutulmaktadır<sup>55</sup>. Bu durumda tura katılanın taahhüt etmiş olduğu ödemeyi yapmış olmasına karşın paket tur düzenleyen talebin (icabın) reddedildiğini tura katılana derhal bildirmez ise paket tur sözleşmesi kurulmuş kabul edilir<sup>56</sup>. Ayrıca paket tur sözleşmesine, sözleşmenin muhtevasının ifasından önce bir ödeme olacağına ilişkin bir şart konulabilir. Böyle bir halde TBK. m. 98’de aranan şartlar da gerçekleşmişse paket tur sözleşmesinin taraflarından birisi olan tura katılan tarafından teminat istenmesi ve teminat verilinceye kadar ödemedan kaçınma yetkisi kullanılabilir. Paket tur düzenleyen verilen süre içinde de teminat göstermez ise, tura katılan sözleşmeden dönme yoluna gidebilir.

Bazı durumlarda tura katılanın önerisine (icabına) karşılık paket tur düzenleyenin açık bir kabul beyanına gerek olmaksızın sözleşme kurulabilmektedir. Bu durumlardan ilki tura katılanın önerisine (icabına) karşılık, paket tur düzenleyenin açık bir kabul beyanı yerine, paket tur için gerekli evrakı tura katılana göndermesidir. Zira paket tur düzenleyenin tura katılana paket tur için gerekli belgeleri (meselâ kalınacak otel rezervasyonu, uçak bileti, gerçekleştirilecek olan aktivitelere katılım

---

<sup>55</sup> Paket tur sözleşmesine, sözleşmenin içeriğinin ifasından önce bir ödeme şartı konulmuşsa ve TBK. m. 98’de ki aranan şartlar da gerçekleşmişse paket tur sözleşmesinin taraflarından birisi olan tüketici tarafından teminat istenmesi ve teminat verilinceye kadar ödemedan kaçınma yetkisi kullanılabilir. Verilen süre içinde teminat gösterme şartı yerine getirilmediği takdirde tüketici sözleşmenin feshi yoluna gidebilecektir.

<sup>56</sup> OKTAY, Gezi, s. 58.

için biletler vb.) göndermesini “örtülü (zımni) kabul” olarak değerlendirmek mümkündür.

Açık bir beyana gerek olmadan sözleşmenin kurulduğu bir diğer hal, paket tur düzenleyen tarafından yapılmış bulunan davet şeklinde olan önerilerdir. Meselâ paket tur düzenleyen belirli meslek gruplarına paket tura katılma imkânı sağlayıp o kimselere paket tur sözleşmesi örneği göndererek öneride bulunabilir. Böyle bir halde tura katılandan gelen talep, paket tur düzenleyenin açık bir kabulüne gerek olmaksızın sözleşmeyi kurabilir. Ancak yapılan turda o kişi için kesin bir dille rezervasyonun yapılmadığı belirtilmişse yapılan bu tür duyurular öneriye (icaba) davet niteliğinde kalır<sup>57</sup>.

Paket tur sözleşmesi için önemli olan bir husus, tura katılanın yapmış olduğu öneriyle ne kadar süre için bağlı olacağının belirlenmesidir. Çoğunlukla genel işlem şartları ile de belirlenebilen bu sürenin uygun bir süre olması gerekir<sup>58</sup>. Genel işlem şartlarında tur onayının ne kadar süre içinde gelmesi gerektiği açıklanmamışsa TBK. m. 5, kıyas yoluyla uygulanmalıdır. Böylece genel kurallara göre beklenmesi gereken süre geçtikten sonra tura katılanın yaptığı icap ile bağlı kalmayacağı kabul edilmelidir.

Paket tur düzenleyen, kendisine yapılan icabı kabul edip etmemekte tamamen serbesttir ve kabul etmemesinden dolayı bir sebep bildirmek mecburiyetinde de değildir. Ancak hazırlar arasında olmayan bir ilişkide paket tur düzenleyenin, kendisine yapılan yazılı icabı kabul etmek istemiyorsa, bunu hemen tura katılana

---

<sup>57</sup> OKTAY, Gezi, s. 58.

<sup>58</sup> Alman hukuk doktrinin de bu süre için iki hafta bekleminin uygun olacağı belirtilmektedir. Daha sonrası için icabın bağlayıcılığı olmayacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz. OKTAY, Gezi, s. 58.

bildirmesi dürüstlük kuralının bir gereğidir<sup>59</sup>. Böyle bir sonuca TBK. m. 503 hükmünün kıyas yoluyla uygulanmasıyla neticeye varılabilir<sup>60</sup>. Kanaatimizce TBK. m. 5'i paket tur sözleşmeleri için uygulamak pratik ve tatmin edici bir sonuç doğurur. Zira burada da uzmanlık gerektiren bir husus mevcuttur.

### III. SÖZLEŞMENİN ŞEKLİ

6502 sayılı Kanun'un Geçiş Hükümleri başlıklı Geçici m. 1/III gereğince; *"Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmelik ve diğer mevzuatın, bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır."* Daha önce ifade edildiği üzere, söz konusu hükümle Yönetmeliğin, 6502 sayılı Kanun'a dayanılarak yönetmelik çıkarılana kadar uygulamada olacağı kabul edilmiştir. Bu sebeple, Yönetmelik hükümleri halen yürürlüktedir.

Yönetmelik m. 5/III'e göre, paket tur sözleşmesi yazılı olarak yapılmak mecburiyetindedir. Paket tur sözleşmesinin yapılacağına dair yapılan ön sözleşme TBK. m. 29 hükmü gereği, asıl sözleşmenin tâbi olduğu şekil şartına bağlıdır<sup>61</sup>. Bu

---

<sup>59</sup> Herkes Haklarını Kullanırken ve Borçlarını Yerine Getirirken Dürüstlük Kurallarına Uymak Zorunda Olduğu - Bir Hakkın Açıkça Kötüye Kullanılmasını Hukuk Düzeni Korumayacağı (Objektif İyiniyet Kuralı) konusunda bkz. **Yarg. Hukuk Genel Kurulu T. 20.10.2010, E. 2010/6-404, K. 2010/533; Yarg. 19. HD. T. 22.2.2012, E. 2011/10971, K. 2012/2633; Yarg. 10. HD. T. 27.3.2012, E. 2012/3196, K. 2012/5975; 13. HD. T. 23.9.2002, E. 2002/6964, K. 2002/9369; Yarg. 18. HD. T. 28.6.2005, E. 2005/3921, K. 2005/6864.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>60</sup> OKTAY, Gezi, s. 57.

<sup>61</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. **AYRANCI, Hasan**, Ön Sözleşme, Ankara 2006, s. 142 vd.

sebeple, ön sözleşme mahiyetindeki gerek “ön rezervasyonun”<sup>62</sup> gerekse “kesin rezervasyonun”<sup>63</sup> yazılı olarak düzenlenmesi gerekmektedir. Tura katılan için kesin olmayan bir rezervasyon yapılması halinde ortada bir ön sözleşme vardır. Uygulamada genellikle paket tur sözleşmesine yönelik ön rezervasyonlar, paket tur düzenleyen tarafından internet vasıtasıyla önceden oluşturulmuş bir rezervasyon sözleşmesini “okudum”, “kabul ediyorum” şeklinde tura katılana sunularak yazılı halde gerçekleştirilmektedir. Paket tur düzenleyen bazı büyük firmalar “5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu”<sup>64</sup>’ndan yararlanmak suretiyle daha profesyonel hareket edip müşterileriyle internet ortamında elektronik imza yoluyla daha profesyonel ve güvenli bir şekilde paket tur sözleşmeleri imzalamaktadırlar<sup>65</sup>.

Paket tur sözleşmesinin yapılmasının taahhüt edildiği ön sözleşme<sup>66</sup>, sözlü rezervasyonun yazılı metne dönüştüğü anda kurulur. Önceleri uygulamada daha yaygın olmasına karşın günümüzde azalan, ancak halen kullanılmakta olan bir yöntem olarak telefon ile rezervasyon yapılması mümkündür. Bu durumda tura katılanın,

---

<sup>62</sup> Ön Rezervasyon: Müşterinin yüz yüze veya telefon ve internet aracılığıyla kendisine otel odası, ulaşım yolu bileti veya diğer acentecilik hizmetlerini ayırtması işlemidir.

<sup>63</sup> Kesin Rezervasyon: Yapılmış ön rezervasyonun ödemesi tamamlanarak kesinleşmesidir.

<sup>64</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. **Elektronik İmza Kanunu**, RG. T. 23.01.2004, S. 25355.

<sup>65</sup> Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **KESER BERBER**, Leyla, İnternet Üzerinden Yapılan İşlemlerde Elektronik Para ve Digital İmza, Ankara 2002, s. 119-252.; **YILDIRIM, Mehmet Kâmil / PÜRSELİM, Hatice Selin**, Elektronik İmza Kanunu ve Türk İspat Hukukundaki Etkileri, İBD. Y. 2005, s. 1096-1128.; **GEZDER, Ümit**, İnternette Akdedilen Sözleşmelerde Tüketicinin Korunması, İstanbul 2004.; **SAĞLAM, İpek**, Elektronik Sözleşmeler, İstanbul 2007.; **KILIÇOĞLU**, s. 124-126.; **KOCAYUSUFPAŞAOĞLU / HATEMİ / SEROZAN / ARPACI**, s. 290-296.; **ANTALYA**, s. 236-238.

<sup>66</sup> Ön sözleşme hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **DOĞAN, Gül**, Ön Sözleşme (Sözleşme Yapma Vaadi), İstanbul 2006.

müşteri temsilcisiyle yapmış olduğu konuşmalar kaydedilerek rezervasyon yapılabilmektedir. Bu durumda müşteri temsilcisi tura katılanın telefondaki beyanlarına istinaden bir sözleşme hazırlamakta ve tura katılandan sesli kabul cevabını alıp sözleşmeyi yazılı olarak düzenlemiş olmaktadır. TBK. m. 15/II hükmünde imzanın el yazısı dışında bir araçla atılmasının mümkün olduğu düzenlenmiştir. Telefonla gerçekleştirilen rezervasyonlardaki sesli kabul, sesli imza sistemine TBK. m. 15 hükmü dayanak oluşturmaktadır.

Bir hukuki ilişkinin paket tur sözleşmesi olarak nitelendirilebilmesi için önceden düzenlenip hazırlanmış olması gerekmektedir<sup>67</sup>. Böylece paket tur düzenleyen daha organize olarak hizmetler sunar. Ayrıca paket tur düzenleyen sözleşmenin imzasından hemen önce bir takım ek yükümlülükler sunamayıp, hizmet standartlarını da aşağıya çekemez. Ancak bu durum tura katılan açısından tam aksinin de olması ihtimali doğurmaktadır. Yani söz konusu durum paket tur düzenleyenin sözleşmeye haksız şartlar koymasını da mümkün kılabilir. Bununla birlikte, haksız şartlarla ilgili 6502 sayılı Kanun m. 5’de, haksız sözleşme şartlarının tura katılanı bağlamayacağı düzenlenmiş olduğundan, bu sakıncanın ortadan kalkmış olduğu kabul edilebilir. 6502 sayılı Kanun m. 51/5’te açıkça belirtildiği üzere paket tur sözleşmesinin yazılı yapılmasının yanında bir nüshasının<sup>68</sup> da tura katılana verilmesi mecburidir.

---

<sup>67</sup> ASLAN, s. 574.

<sup>68</sup> Nüsha, sözleşmenin en az iki adet düzenlenen ve tarafların asıl (ıslak) imzalarını içeren sözleşmenin iki adet misalinden birisidir. Sözleşmenin fotokopisi değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.tdk.gov.tr/tdksozluk> (Nüsha: Birbirinin tıpkısı olan yazılı şeylerden her biri). (E.T. 16.12.2013).

Paket tur sözleşmesinde yukarıda belirtilen şekil şartlarına uyulmadığı takdirde, hukukî ilişkinin paket tur sözleşmesi olmaktan çıkıp çıkmayacağı meselesi akla gelmektedir. Zira sözleşmeye uygulanan hükümler ve tarafların hakları bu duruma göre değişiklik gösterir. Paket tur sözleşmesine yönelik olarak kanunda düzenlenen bütün şartlar tura katılanın korunması amacıyla getirilmiştir. Gerçekten de, 6502 sayılı Kanun m. 2’de, açıkça tura katılanın taraf olduğu her türlü hukukî işlemin bu kanun kapsamına girdiği belirtilmiştir. Bu sebeple, paket tur sözleşmesi herhangi bir şekil şartına uyulmadan yapılmış olsa dahi, mevcut sözleşmeyi 6502 sayılı Kanun kapsamında değerlendirmek mümkündür<sup>69</sup>. Kanun koyucu, sözleşmeyi önceden yazılı olarak düzenleyip tura katılana verme yükümlülüğünü, paket tur düzenleyene yüklemiştir. Aynı şekilde, şekil şartına uyma yükümlülüğü de sadece paket tur düzenleyene yüklenmiştir. Bu kapsamda kanun koyucu, şekil şartını paket tur düzenleyene sorumluluk yükleme gayesi ile getirmiştir. Bu nedenle şekil şartı geçerlik şartı değildir. Dolayısıyla, paket tur düzenleyen şekil şartına uymadan tura katılan ile sözleşme yapmış olsa dahi, bu sözleşme geçerlidir<sup>70</sup>. Ancak bu durumda paket tur düzenleyenin “cezai sorumluluğu” (6502 sayılı Kanun m. 77) doğar ve iddiasını ispatlama imkânı kalmaz. Paket tur düzenleyenin ceza alması durumunda da "cezasına itiraz” (6502 sayılı Kanun m. 78) imkânı mevcuttur. Paket tur sözleşmesinin şekle aykırı olarak yapılması neticesinde, buna yönelik bir dava açılabilir. Böyle bir davada hâkimin, yazılı sözleşme yapılmaması dolayısıyla doğan boşluğu, Yönetmelikten

---

<sup>69</sup> Şekilsizlik nedeniyle geçersiz bir sözleşmenin ifasının da geçersiz kalması genel kural ise de bu kural Türk Medenî Kanunu m. 2. hükmündeki dürüstlük kuralına aykırı düşecek tarzda uygulanamayacağı hususunda bkz. **Yarg. Hukuk Genel Kurulu, T. 7.12.1983, E. 1983/4-224, K. 1983/1276.; Yarg. 11. HD. T. 11.9.2000, E. 2000/5430, K. 2000/6618 (KBİBB, E.T. 25.07.2014).**

<sup>70</sup> **ASLAN**, s. 575.

yararlanılarak, tura katılanın en lehine olacak şekilde doldurması gerekir. Zira paket tur düzenleyen, sözleşmeyi yazılı yapmayarak, Yönetmelikteki kendi lehine sözleşmeye koyabileceği hükümlerden yararlanma imkânını kaybetmiştir<sup>71</sup>. Aksini kabulü Roma hukukundan gelen temel ilke olan “Kimse kendi kusuruna dayanarak hak iddia edemez” kuralına ve “hak arayanın ellerinin pâk (temiz) olması gerekir” ilkelerine aykırı olur.

Yönetmeliğe göre, paket tur düzenleyen taraf, tura katılana talep etmesi durumunda tanıtım amaçlı bir broşür vermek mecburiyetindedir<sup>72</sup>. Bu broşürde bazı mecburî bilgilere de yer verilmelidir. Yönetmelik m. 12’de broşürde yer alması mecburî bazı unsurlar kanun koyucu tarafından belirtilmiştir. Paket tur düzenleyen, gidilecek yer ve ulaşım biçimiyle birlikte kalınacak yerin özelliklerine broşürde yer vermelidir. Ayrıca gidilecek yerdeki yemek ve gezi plânıyla birlikte şayet paket tur programı milletlerarası ise tura ilişkin pasaport ve vize şartları hakkında bilgilere, broşürde yer vermelidir. Nihayet vergiler dâhil fiyat ve ödeme şartlarıyla, paket tur düzenleyenin, paket tura katılacak tura katılan sayısının yeterli olmadığı durumda paket turun iptalini tura katılana bildireceği en son tarihin ne olacağı da broşürde gösterilmelidir.

Broşürdeki bilgilere ek olarak paket tur düzenleyen tura katılana sözleşme kurulmadan önce yazılı olarak bazı konularda bilgi vermek mecburiyetindedir. Bunlardan ilki, paket tur düzenleyenin yerel temsilcisinin adı, adresi ve telefon numarası ile bunların bulunmaması halinde tura katılanın zor durumda kaldığında

---

<sup>71</sup> ASLAN, s. 575.

<sup>72</sup> OKTAY, Gezi, s. 68 vd.; YURT, s. 119 vd.

başvurabileceği yerel irtibat noktasının adı, adresi ve telefon numarasıdır. Bunun yanında paket tur düzenleyen, varsa ara durakların zamanı, yeri ve ulaştırma bağlantıları ile yolcu tarafından kullanılacak ulaşım aracının özellikleri konusunda da bilgi vermek mecburiyetindedir. Paket tur yurt dışına yapılıyor ise, paket tur düzenleyen, tura katılan tarafından iptal masraflarını ya da kaza veya hastalık halinde ülkesine geri gönderilme de dâhil olmak üzere yardım masraflarını teminat altına alacak, isteğe bağlı bir sigorta sözleşmesi yapılmasıyla ilgili bilgileri tura katılana vermek mecburiyetindedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi Yönetmelikte sayılan unsurların paket tur sözleşmesinde yer alması mecburîdir. Tura katılan çoğu zaman kendisine sözleşme öncesi verilen broşür vb. dokümana<sup>73</sup> inanarak seyahate katılmaktadır. Buna karşılık, tur sırasında bu seyahat dokümanlarında belirtilen edimler ya hiç ifa edilmemekte veya eksik ifa edilmektedir. Bu sebeple kanun koyucunun amacı genel olarak bu şartlar dolayısıyla tura katılanın aldatılmasını engellemeye çalışmaktır. Paket tur sözleşmesinde yer alması gereken unsurların detaylı düzenlenmiş olması paket tur sözleşmesinin niteliğinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, paket tur sözleşmelerinin, karmaşık ve oldukça farklılaşabilen muhtevası sebebiyle uyumsuzluğa yol açma ihtimali oldukça yüksektir<sup>74</sup>.

---

<sup>73</sup> Burada doküman kavramı geniş anlaşılmalıdır. Buna göre paket turun, gezi dokümanı olabilecek katalog, fotoğraf, prospektüs vb. dokümanlardaki bilgilere de uygun olması gerekir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **YURT**, s. 119 vd.; **OKTAY**, Gezi, s. 68 vd.

<sup>74</sup> **ASLAN**, s. 575.

#### IV. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

##### A. Genel Olarak

Hukuk düzeni kişinin sözleşme yapabilmesi için fiil ehliyetine sahip olması şartını aramaktadır. Bunun için kişinin ayırt etme gücüne sahip (TBK. m. 13), kısıtlı olmayan ve ergin (TBK. m. 11) olması gerekir. Bu sebeple sözleşme yapma ehliyetine sahip olan herkes tura katılan sıfatıyla paket tur sözleşmesi yaparak bir tura katılabilir. Daha önceden de ifade edildiği üzere, paket tur sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Dolayısıyla küçük ve kısıtlılar için aynı nitelikteki diğer sözleşmelerde olduğu gibi, burada da TBK. m. 16 gereği kanunî temsilcilerinin izni gerekmektedir<sup>75</sup>.

Paket tur sözleşmesinin tarafları, “tura katılan” ve “paket tur düzenleyen”dir. Paket tur düzenleyen, niteliği itibariyle bir seyahat acentesidir. Bununla birlikte, paket tur ilişkisiyle ilgili bazı diğer kişiler de bu ilişkide yer alabilirler. Bunların başında “bağımsız paket tur hizmeti yükümlüleri” gelmektedir. Söz konusu kişiler, paket tur düzenleyen sözleşme içerisindeki münferit bazı hizmetlerin sağlanması hususunda anlaştığı kişilerdir. Bir diğeri ise paket tur düzenleyen hazırladığı paket turu bizzat tura katılana sunan “paket tur aracıları”dır. Aşağıda, bahsi geçen kişilerin paket tur ilişkisindeki rolleri açıklanmaya çalışılmış ve bu kişilerin belirlenmesine ilişkin tartışmalar üzerinde durulmuştur.

---

<sup>75</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. DURAL, Mustafa/ÖĞÜZ, Tufan, Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, 14. Baskı, İstanbul 2014, s. 55 vd.

## B. Paket Tur Düzenleyen

Paket tur düzenleyen, paket tur sözleşmelerinde bizzat turu düzenleyen (seyahat düzenleyen) sıfatıyla yer alabilir. Paket tur düzenleyen, konuya ilişkin sözleşmenin tarafı olarak seyahat edenin ödeyeceği götürü bir ücret karşılığında taşıma, barındırma, yedirip içirme, gezdirme, eğlendirme, ziyaret vb. seyahat edimlerini bir bütün olarak ve kendi sorumluluğu altında yerine getirmeyi taahhüt eden kimsedir<sup>76</sup>. Bu edimlerin tamamının paket tur düzenleyen tarafından bizzat ifa edilmesi şart değildir. Gerçekten de, paket tur düzenleyen, seyahat edimlerini bir bütün olarak doğrudan doğruya kendisi yerine getirebileceği gibi, üçüncü kişilerin özellikle edim yükümlülerinin hizmetlerinden de yararlanılabilir<sup>77</sup>.

Yönetmelik m. 4/c'ye göre, kâr elde etmek amacıyla paket tur düzenlemek için 1618 sayılı Seyahat Acenteleri ve Seyahat Acenteleri Birliği Kanunu gereğince yetkili olmak gerekir. Yetkisiz olarak kazanç elde etmek amacıyla sözleşme yapan kişi veya müesseseler 1618 sayılı Kanun gereğince ceza alırlar; ancak bu durum mevcut sözleşmenin geçerliliğini etkilemez<sup>78</sup>. Çünkü sözleşmenin kurulması ile yetkili olup olmama birbirinden ayrı ve bağımsız hususlardır.

Kazanç elde etme amacı olmadan tur veya paket tur düzenleyen kişi veya müessese, 6502 sayılı Kanun m. 3/I kapsamında satıcı veya sağlayıcı sıfatları taşımaz. Bu sebeple bahsedilen şekilde yapılan turun 6502 sayılı Kanun kapsamında bir paket

---

<sup>76</sup> ASLAN, s. 567.

<sup>77</sup> YURT, s. 37. Ayrıntılı bilgi için bkz. KARABAĞ BULUT, Nil, Üçüncü Kişiyi Koruyucu Etkili Sözleşme, İstanbul 2009.

<sup>78</sup> ZEVLİLER/AYDOĞDU, s. 199.

tur olmayacağı açıktır. Zira paket tur müessesesi 6502 sayılı Kanun m. 51’de seyahat düzenleyene bir takım ciddî yükümlülükler yüklemektedir. Bu sebeple, paket tur düzenlemek profesyonellik gerektiren bir durumdur. Dolayısıyla kâr elde amacı olmadan, 1618 sayılı Kanun gereğince yetki belgesi de almaksızın paket tur yapılmasının neticeleri turu düzenleyen kişi açısından ağır sonuçlar doğurur. Ayrıca paket tur düzenleyen götürü ücret yerine, seyahat masraflarının paylaşılmasını talep edebilir. Bu durumda, paket tur sözleşmesinden ziyade, TBK. m. 620 vd. düzenlenen “*Adi Ortaklık Sözleşmesi*”nden bahsedilebilir<sup>79</sup>.

Okul, vakıf, dernek gibi müesseseler tarafından düzenlenen turlarda ne bu müesseseler paket tur düzenleyendir ne de seyahat edenlerle söz konusu müesseseler arasında paket tur sözleşmesi mevcuttur. Ancak dernek, kendi üyeleri veya okul kendi öğrencileri için paket tur düzenleyen kişiyle sözleşme yaptığı takdirde, paket tur sözleşmesinden söz edilebilir. Böyle bir halde üyeler veya öğrenciler, üçüncü kişi yararına sözleşme hükümleri gereğince (TBK. m. 129) doğrudan paket tur düzenleyene karşı talepte bulunabilirler<sup>80</sup>.

Paket tur müessesesi 6502 sayılı Kanun m. 51’de seyahat düzenleyene bir takım ciddî yükümlülükler yüklemektedir. Bu sebeple, okul, vakıf, dernek gibi kâr amacı gütmeyen müesseselerin yapmış olduğu turlara, paket tur sözleşmesi hükümleri yerine vekâlet hükümlerinin uygulanması gerekir. Söz konusu turların kâr amacı gütmeyen bu tür kuruluşlar bakımından faydalarını şu şekilde sıralamak mümkündür.

---

<sup>79</sup> YURT, s. 38. İlgili yargı kararları için bkz. Yarg. 7. HD. T. 20.3.2012, E. 2011/1619, K. 2012/1941; Yarg. 3. HD. T. 25.9.2013, E. 2013/13165, K. 2013/13353 (KBİBB, E.T. 24.07.2014).

<sup>80</sup> ZEVKLİLER/AYDOĞDU, s. 200. Ayrıntılı bilgi için bkz. AKYOL, Şener, Üçüncü Şahsın İfayı Kendi Adına Talep Yetkisi, İstanbul 2007, s. 109 vd.

Paket tur sözleşmesinde, turun öngörüldüğü şekilde gerçekleşeceği garanti edilmekte, paket turu düzenleyen söz verdiği hizmetleri yerine getireceğini garanti etmektedir. Yani burada paket tur düzenleyen söz verdiği sonucun gerçekleşmesini sağlama yükümlülüğü bulunmaktadır<sup>81</sup>. Bu durum paket tur sözleşmesinin vekâlet sözleşmesinden farklı olduğunu ortaya koymaktadır. Zira vekâlet sözleşmesinde işini özen ve dikkatli görme borcu bulunmakta<sup>82</sup>, ancak söz verilen sonucun gerçekleştirilmesini sağlama borcu bulunmamaktadır<sup>83</sup>. Ayrıca paket tur sözleşmesinde bir ücret talep edilmektedir. Bu ücret, verilen hizmetlerin tek tek bedeli olarak değil; bütün turun/seyahatin bedeli olarak götürü şekilde talep edilmektedir. Vekâlet sözleşmesi ise, TBK. m. 502 gereği ücret olmaksızın da yapılabilen bir sözleşmedir<sup>84</sup>. Paket tur sözleşmesinde, vekâlet sözleşmesinde olduğu gibi bir talimat verme ve güven ilişkisi yoktur. Vekâlet sözleşmesinde vekil, özenli olarak işi yapması

---

<sup>81</sup> Bu konuda bir Alman Federal Mahkemesi'nin bir kararı için (BGH, Urt. V.29.6.1995VII ZR 201/94) bkz. [http://www.schweizer.eu/fzr/urteils\\_datenbank.html?id=15992](http://www.schweizer.eu/fzr/urteils_datenbank.html?id=15992), (E.T. 29.01.2014).

<sup>82</sup> Vekâlet sözleşmesi kapsamında temsil yetkisi ile ilgili bkz. **Yarg. Hukuk Genel Kurulu T. 13.2.1974, E. 1973/524, K. 1974/103**. Görevi iyi bir suretle ifa ile mükellef olma, hesap verme yükümlülüğü konusunda bkz. **Yarg. 13. HD. T. 22.4.2003, E. 2003/2810, K. 2003/4948**. Vekâlet görevinin borca aykırı olarak kötüye kullanılması konusunda bkz. **Yarg. 1. HD. T. 14.12.1990, E. 1990/14086, K. 1990/14697; Yarg. Hukuk Genel Kurulu T. 3.11.1993, E. 1993/1-460, K. 1993/699; Yarg. 1. Hukuk Dairesi T. 19.1.2011 E. 2010/13189, K. 2011/322; Yarg. 1. HD. T. 1.5.1998, E. 1998/2931, K. 1998/5472; Yarg. 1. HD. T. 7.3.2013, E. 2012/16269, K. 2013/3402, Yarg. 1. HD. T. 31.10.1988, E. 1988/82595, K. 1988/11450; Yarg. 1. Hukuk Dairesi T. 16.1.2003, E. 2002/14457, K. 2003/335; Yarg. 1. HD. T. 6.10.1998, E. 1998/8149, K. 1998/10470; Yarg. 13. HUKUK DAİRESİ T. 7.2.2005, E. 2004/13872, K. 2005/1646; Yarg. 1. HD. T. 10.3.2003, E. 2003/1833, K. 2003/2552; Yarg. 1. HD. T. 29.1.2002, E. 2001/14055, K. 2002/976 (KBİBB, E.T. 25.07.2014).**

<sup>83</sup> **YAVUZ, Cevdet**, Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, İstanbul 2014 s. 1153-1180. Çünkü vekili borcu sonuç sorumluluğu değildir.

<sup>84</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. **YALÇINDURAN, Türker**, Vekâlet Sözleşmesinde Ücret, Ankara 2007, s. 107 vd.

halinde sonuç alamasa da sorumlu olmazken, paket tur sözleşmesinde, paket turu düzenleyen mutlaka geziyi söz verdiği şekilde gerçekleştirmek mecburiyetindedir. Ayrıca vekâlet sözleşmesinde şahsîlik karakteri söz konusu iken, paket tur düzenleme sözleşmesinde durum böyle değildir.

Sona erme bakımından da paket tur sözleşmesi vekâlet sözleşmesinden farklıdır. Gerçekten de vekâlet veren her zaman için aralarındaki ilişkiyi sona erdirebilirken<sup>85</sup>, tura katılanın her zaman böyle bir hakkı yoktur<sup>86</sup>. Açıklanan bu hususlar sebebiyle kâr amacı gütmeyen müesseselerin yapmış olduğu turları, vekâlet sözleşmesi kapsamında değerlendirmek daha doğrudur.

Paket tur düzenleyen tarafından bir araya getirilerek oluşturulan paket turu satın almak tura katılanların lehinedir. Zira bir paket tur için ödenen bedel, tatil bileşenlerinin ayrı ayrı satın alınması durumunda ödenecek olan bedelden çok daha ucuzdur<sup>87</sup>. Paket tur düzenleyicileri tura katılanlara rahat, güvenli ve nispeten ucuz bir tatil imkânı yaratmakta ve üretilen seyahat paketleri ile modern toplumun iki ayırıcı özelliği olan artan stres ve daha az boş zamanı bertaraf ederek zamandan kazanım sağlamaktadır<sup>88</sup>.

---

<sup>85</sup> **ARAL, Fahrettin / AYRANCI, Hasan**, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Hazırlanmış Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 9. Baskı, Ankara 2012, s. 413.; **ERZURUMLUOĞLU, Erzan**, Sözleşmeler Hukuku (Özel Borç İlişkileri), 3. Baskı, Ankara 2013, s. 178-179.

<sup>86</sup> **OKTAY**, Gezi, s. 40. Ayrıntılı bilgi için bkz. **SARI, Suat**, Vekâlet Sözleşmesinin Tek Taraflı Olarak Sona Erdirilmesi, İstanbul, 2004. Vekâlet sözleşmesinin kapsamı konusunda bkz. **Yarg. 11. HD. T. 10.11.1975, E. 1975/3421, K. 1975/6122; Yarg. 13. HD. T. 9.1.1984, E. 1983/7483, K. 1984/1, T. 9.1.1984; Yarg. 13. HD. T. 24.9.1992, E. 1992/6942, K. 1992/6933.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>87</sup> **YARCAN, Şükrü/ PEKÖZ, Metehan**, Seyahat İşletmeleri, İstanbul 1998, s. 23.

<sup>88</sup> **İÇÖZ**, s. 151.

### C. Paket Tur Aracısı

Paket tur aracısı, paket tura bağılı hizmetleri bizzat yerine getirmemektedir. Bunun yerine paket tur aracısı, sadece paket tur düzenleyicileri tarafından organize edilen ve sunulan çeşitli paket tur sözleşmelerinin yapılmasında aracılık faaliyetinde bulunmaktadır. Seyahat edimlerinin ve sözleşmenin yerine getirilip getirilmediğinden kural olarak tur aracısı sorumlu değildir. Çünkü paket tur aracısı sadece tura katılanı özenli bir şekilde bilgilendirme ve aydınlatma yükümlülüğü altındadır<sup>89</sup>.

Yönerge m. 5/II'nin bahsi geçen konuya ilişkin hükmüne göre Üye Devletler, sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi yüzünden tura katılanın aleyhine ortaya çıkan zararlar bakımından, organizatör ve/veya aracı firmanın sorumlu tutulmasına yönelik olan gerekli önlemleri almakla mükelleftirler. Ancak, bunun için hiç veya gereği gibi ifa etmemenin, paket tur düzenleyenin, paket tur aracısının veya hizmet ediminin ifasıyla yükümlü başka bir kişinin kusuruna dayanmaması gerekir<sup>90</sup>. Yönergenin bu hükmünden yola çıkılarak Bakanlığın, paket tur düzenleyen veya paket tur aracısı ayırımına gitmeksizin seyahat acentesini sorumlu tutmak istediği sonucuna varılmaktadır.

UNWTO'da seyahat acentelerinin tanımı şu şekildedir: *"Perakendeci seyahat acenteleri; halka seyahatler, konaklama ve ulaştırma hizmetleri hakkında gerekli bilgileri veren, belli bir komisyon karşılığında ise hizmet-seyahat üreticilerinin ürünlerini belli fiyatlarla nihai tüketiciye satış için aracılık yapan işletmelerdir"*. Buna

---

<sup>89</sup> Paket tur aracısının (vekilin) vekâlet sözleşmesine dayanarak yaptığı işlemlerde dürüstlük kuralına uygun olarak hareket etmesi gerekliliği hususunda bkz. **Yarg. 1. HD. T. 18.3.2004, E. 2004/3011, K. 2004/3096.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>90</sup> **ASLAN**, s. 568.

göre, paket tur aracıları, paket tur ile ilgili gerekli bilgileri veren, paket tur düzenleyenin belirlemiş olduğu hizmet için yine düzenleyenin belirlemiş olduğu fiyatla birlikte tura katılana satan kimsedir.

Ticarî bir amaçla kurulmuş, kişilerin turistik ihtiyaçlarının ve yer değiştirmelerinin sağlanmasında aracılık yapan seyahat acenteleri (paket tur aracıları), paket tur düzenleyenin ürünlerini pazarlar. Bunlar paket tur düzenleyenin rezervasyonlarının yapıldığı acente gibi hareket ederek, bilgi kaynağı ve hizmet seçenekleri kadar, tatil satın alanlar için yerel ulaşımı sağlar<sup>91</sup>. Paket tur aracısı, rezervasyon, biletleme, enformasyon, pasaport ve vize işlemleri, transfer, araç kiralama, seyahat sigortası gibi servisleri tek tek sağlamaktadır. Bunların yanı sıra; bu hizmetleri bir bütün halinde orijinal yeni bir turistik ürüne dönüştürerek turistlere sağlamaktır.

Paket tur satışlarında turistik ürünleri potansiyel turistlerle buluşturarak önemli bir görev yüklenen seyahat acentelerinin temel işlevi perakendecilik, turistik ürün dağıtıcılığı olmakla birlikte, zaman zaman bazı acentelerin paket tur hazırlayıcısı rolünü de üstlendikleri görülmektedir. Paket tur aracısının kendisini, seyahat broşürlerinde tanımlaması önemli olmayıp, seyahat edenler nezdinde yaratılan “*dış görünüş*”, seyahat bürosunun turu, kendi sorumluluğu altında düzenlediği ve paket tura ilişkin edimleri bizzat üstlendiği izlenimini uyandırıyorsa, tura katılanın dış görünüşe verdiği güven korunmalıdır. Bahsi geçen paket tur aracısı, paket tur düzenleyen olarak kabul edilmelidir<sup>92</sup>.

---

<sup>91</sup> HACIOĞLU, s. 40.

<sup>92</sup> YURT, s. 38.

#### D. Tura Katılan

6502 sayılı Kanun m. 51’de düzenleme bulan paket tura ilişkin hükümlerden yararlanabilmek için, sözleşmenin taraflarından en az birisinin “*tura katılan*” olması gerekmektedir. Tura katılan, bir mal veya hizmeti ticari veya mesleki olmayan amaçlarla edinen, kullanan veya yararlanan gerçek ya da tüzel kişidir. Kişi tura katılan sıfatıyla, kendi isim ve hesabına yaptığı sözleşme gereği bir tura katılabileceği gibi, bir tüzel kişinin yaptığı paket tur sözleşmesi dolayısıyla da bir tura katılabilir.

6502 sayılı Kanun’daki ve Yönetmelik’teki tura katılana ilişkin tanım, paket tur sözleşmesinde üçüncü kişi konumundakilerin hukukî durumunu çözmektedir. Yukarıda belirtilen tura katılan tanımına göre, paket tura katılan herkesin paket turu kullanan ve yararlanan sıfatları bulunmaktadır. Bu sebeple, söz konusu kimseler tura katılan olarak kabul edilmelidir. Bu kişilerde paket tura dâhil tüm edimlerin ifa edilmesini talep edebilmeli veya ayıplı ifa halinde tura katılana tanınmış olan tüm haklardan yararlanabilmelidirler.

Yönerge m. 2/IV<sup>93</sup>’te kimlerin tura katılan sayılabileceği üç ayrı başlık halinde düzenlemiştir. Buna göre tüketiciler: “*Paket tur alan veya almayı vaat eden (asıl sözleşen) veya asıl sözleşenin lehlerine paket turu aldığı veya almayı vaat ettiği kişiler (lehdarlar) veya asıl sözleşen veya lehdarların paket turu devrettiği kişiler (devralanlar)*” dır.

---

<sup>93</sup> **Yönerge m. 2/IV:** “‘tüketici’, paketi satın alan veya almak üzere anlaşılan (asıl sözleşme tarafı) veya adına asıl sözleşme tarafının paket almak üzere anlattığı, herhangi bir kişi (diğer hak sahipleri) veya asıl sözleşme tarafının veya diğer hak sahiplerinin paketi devrettikleri(devralan) kişidir”.

Tura katılan, Direktif m. 2’de “*asıl taraf*” olarak nitelendirilmektedir. Bunun sebebi, gerek Direktifte, gerek Direktifi esas alarak seyahat sözleşmesini düzenleyen İsviçre’de, tura katılanın tanımının oldukça geniş yapılmış olmasıdır. Direktif ile aynı tanımı ihtiva eden BGPR. Art. 2’ye göre tura katılan, “*Seyahate katılmak için yer ayırtan veya ayırtma taahhüdü altına giren kişi*”dir. Bununla beraber; “*seyahate katılacak adına veya yararına bir başkası tarafından yer ayırtılıyor ya da ayırtma taahhüdü altına giriliyorsa, adına ya da lehine yer ayırılan kişi*” de tura katılındır. Bunun yanında, tura katılanın seyahat hakkını devrettiği kişi de tura katılan sıfatını taşır ve seyahat sözleşmesinden doğan tüm haklardan yararlanır. Bu düzenleme dolayısıyla, fiilen seyahat eden kişiler, tura katılan sayılmaktadır. Çünkü kanun, sadece teknik anlamdaki “*tura katılan*”ı değil, “*seyahat edeni*” tura katılan kabul etmekte, kanunî korumadan yararlandırmaktadır.

Nihayet Türk hukukunda da 6502 sayılı Kanun’la birlikte, tura katılanın kendi yaptığı sözleşme dolayısıyla yanında beraber götürdüğü aile üyeleri, arkadaşları veya dernek üyeleri gibi, kişilerin bir paket tur sözleşmesiyle mevcut tura katılabilmeleri mümkündür. Böyle bir halde söz konusu kimseler de tura katılan sayılır<sup>94</sup>. Zira 6502 sayılı Kanun m. 51/9’a göre, “*Ticari veya mesleki faaliyetleri çerçevesinde paket tur hizmetinden faydalanan kişiler de tüketici olarak kabul edilir.*”

---

<sup>94</sup> 6502 sayılı Kanun’dan önce paket turu satın alan tura katılan ile birlikte tura katılacak olan kişilerin hukukî durumu hakkında doktrinde farklı görüşler mevcuttu. Bir görüş, tura katılan ile birlikte seyahat edenleri de tura katılan sıfatıyla seyahat eden olarak kabul ederken, diğer görüş bu kişilerin üçüncü kişi yararına sözleşmedeki lehine sözleşme yapılan kişiler konumunda olduklarını savunmaktaydı. Geniş bilgi için bkz. **YURT**, s. 39-40.

### **E. Bağımsız Paket Tur Hizmeti Yükümlüleri**

Bağımsız paket tur hizmeti yükümlüleri basit yardımcılarından farklıdır. Çünkü basit yardımcıları paket tur düzenleyenin emri ve denetimi altındadır. Buna karşılık, bağımsız paket tur hizmeti yükümlüleri, paket tur düzenleyenin hiçbir şekilde denetimi altında değildirler. Bağımsız paket tur hizmeti yükümlüleri, paket tur düzenleyenle sadece akdi bir ilişki içerisinde olduklarıdır. Bundan dolayı paket tur düzenleyenin, sözleşme çerçevesinde seyahat edimlerinin yerine getirilmesi doğrultusunda onlara sadece talimat verme yetkisi vardır. Bu özellikleri dolayısıyla bunlar, bağımsız ifa yardımcıları olarak adlandırılır. Buna karşılık, bağımlı ifa yardımcıları olan tur yöneticisi ve memurları gibi kişiler ise, paket tur düzenleyene ekonomik ve yönetim olarak bağımlıdır. Dolayısıyla paket tur düzenleyenin bu kişiler üzerinde doğrudan ve sınırsız talimat verme, düzenleme yapma yetkisi vardır<sup>95</sup>. Son olarak bazı büyük turizm şirketlerinin paket tur düzenledikleri tatil yerlerinde tüketicinin bağımsız paket tur hizmeti yükümlülerinden kaynaklanabilecek problemleri çözmeye ve anında yerinde müdahale etmek amacıyla temsilcisi vasfında rehber bulundurduklarını da belirtmek gerekir. Bunların sorumluluğu ise, temsilcinin sorumluluğu hükümlerine tabidir<sup>96</sup>. Zira bu kişiler hizmetlerinin gerçekleştirilmesi sırasında, TBK. m. 116 gereği paket tur düzenleyen kişinin yardımcı şahsı olduklarından tüketicilerin bu kişilerle

---

<sup>95</sup> YURT, s. 40.

<sup>96</sup> Konu ile ilgili bkz. Yarg. Hukuk Genel Kurulu T. 27.5.2009, E. 2009/11-127, K. 2009/209; Yarg. 4. HD. T. 9.1.1979, E. 1978/2736, K. 1979/68. (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

sözleşme yapmasına gerek yoktur<sup>97</sup>. Tura katılanlar bağımsız paket tur hizmeti yükümlüleri karşısında, lehine sözleşme yapılan üçüncü kişi durumundadır. Ancak tura katılanların bu kişiler yüzünden uğradıkları bir zarar mevcutsa, zararı doğrudan paket tur düzenleyen kişiden talep edebilirler. Ayrıca bu kişilerin haksız fiillerinden dolayı kendilerine de başvurulabilir<sup>98</sup>.

---

<sup>97</sup> Yardımcı şahsın sorumluluğu hakkında geniş bilgi için bkz. **ŞENOCAK, Zarife**, Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara 1995.; **EREN**, Borçlar, s. 618 vd.; **KILIÇOĞLU**, s. 320 vd. **ANTALYA**, s. 548 vd.

<sup>98</sup> **OKTAY**, Gezi, s. 21; **YURT**, s. 39-40; **ASLAN**, s. 569.

## İKİNCİ BÖLÜM

### PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ,

### TARAFLARIN HAKLARI VE BORÇLARI

#### § 5. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ

##### I. GENEL OLARAK

Her borç ilişkisinde bir kimsenin borç altına girerek başka bir kimseye alacak hakkı kazandırmasının bir sebebi vardır. Gerek borçlanma ve gerekse tasarruf işlemleri için, alacak sebebi (causa credendi), bağış sebebi (causa donandi), ifa sebebi (causa solvendi) olabileceği gibi, bu ayırımın dışında bir sebep de (karma veya diğer sebepler) söz konusu olabilir<sup>1</sup>. Paket tur sözleşmesinde de bir alım-satım söz konusu olduğu için her iki tarafın borcunun sebebi, karşı taraftan bir alacak hakkı (causa credendi) iktisap etmektir.

Paket tur sözleşmesinin hukukî niteliği tartışmalı bir konudur. Bu sebeple uyuşmazlık halinde hâkimin uygulayacağı kuralların ve sözleşme yapılırken uyulması gereken emredici hukuk kurallarının neler olduğunun belirlenmesi gerekir. Aynı şekilde sözleşme boşluklarının nasıl doldurulacağının tespiti çok önemlidir. Diğer taraftan, süresi içinde ifa edilmeyen edim veya edimler o an geçmiştir, tekrarlanması mümkün değildir. Hatta edimin tekrarlanması mümkün olsa bile, tüketici açısından

---

<sup>1</sup> EREN, Borçlar, s. 115-117.; KOCA, Güneş, Abonelik Sözleşmeleri, acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/272/564.pdf (E.T. 07.03.2014).

artık bir anlam ifade etmemektedir. Bu sebeple, söz konusu edimin bir daha ifa edilmesi mümkün değildir<sup>2</sup>. Bu özelliği sebebiyle paket tur sözleşmesi kesin süreli bir sözleşmedir<sup>3</sup>.

Paket tur sözleşmesinin diğer bir özelliği ise kesin süreli bir sözleşme olması ile bağlantılı olarak sürekli<sup>4</sup> borç ilişkisi niteliği taşımasıdır<sup>5</sup>. Bu tür sözleşmelerde izlenen amaç alacaklının edimler toplamını elde etmesinden çok, bir zaman dilimi boyunca ihtiyacının sürekli şekilde karşılanmasıdır<sup>6</sup>. Paket tur düzenleyen, paket turdan kaynaklanan edimlerini sözleşmeye göre bir bütün halinde tur süresi içinde, sürekli bir davranışla yerine getirmek mecburiyetindedir. Paket tur düzenleyenin edimlerini ifa yükümlülüğü, turun başlaması ile doğar ve tur sona erene kadar aralıksız devam eder.

Bir hukukî işlemin meydana gelebilmesi, hüküm ve sonuçlarını doğurabilmesi, birden çok kişinin irade açıklamasına bağlı ise, bu tip hukukî işlemlere iki taraflı hukukî işlem denir<sup>7</sup>. Paket tur sözleşmesi, tura katılan ve paket tur düzenleyen veya

---

<sup>2</sup> OKTAY, Gezi, s. 62.

<sup>3</sup> YURT, s. 91.

<sup>4</sup> KUNTALP, Süreli (devamlı) ifayı gerektiren akitler şeklinde bir ifade kullanmaktadır. Bkz. KUNTALP, Erden, Ard Arda Teslimli Satım Akdi, Ankara 1968, s. 18.; Kanaatimizce “süreklî” kavramının kullanılması sözleşmenin ifa şeklini daha iyi belirtecektir.

<sup>5</sup> Borçlunun borçlandığı edim, zaman içinde sürekli bir davranışla yerine getirilebiliyorsa, buna sürekli edim denir. Meselâ, hizmet sözleşmesinde işçinin borçlandığı edim, sürekli dir. Zira işçi burada sürekli olarak hizmet edimini yerine getirir.

<sup>6</sup> OĞUZMAN/ÖZ, I, s. 10.

<sup>7</sup> EREN, Borçlar, s. 166.; REİSOĞLU, s. 52.; KILIÇOĞLU, s. 47.; AKINCI, s. 54.

aracısı ile kurulduğundan, tam iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) sözleşmelerdendir.

Aşağıda paket tur sözleşmesinin hukuki niteliği açıklanmıştır. Bu kapsamda öncelikle mukayeseli hukukta paket turun hukukî niteliği üzerinde durulmuştur. Daha sonra Türk hukukunda paket tur sözleşmesinin hukukî niteliği incelenmiş ve bu konuda yapılması gereken değişiklikler açıklanmıştır.

## **II. MUKAYESELİ HUKUKTA PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ**

### **A. Genel Olarak**

Avrupa Birliği, dünyada en büyük turizm pazarını oluşturmaktadır. Bu sebeple Avrupa Birliği, üye ülkeleri ve konumu ile turist hakları konusunda da öncü bir rol üstlenmiştir. Bu anlamda, AB'nin tüketici politikası diğer ülkeler için iyi bir emsal teşkil etmektedir. AB, üye ülkeler arasında seyahati teşvik etmekte ve turizm alanında hizmet veren kamu ve özel kuruluşların sundukları mal ve hizmetleri iyileştirmeleri ve turist haklarına gereken önemi vermeleri için yoğun bilgilendirme çalışmaları yapılmaktadır. Gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda üye olmayan ülkelere turist akışının olabileceği, komisyon tarafından belirtilmiştir<sup>8</sup>.

---

<sup>8</sup> Bkz. [http://europa.eu/rapid/press-release\\_IP-13-663\\_en.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-663_en.htm) (E.T. 28.06.2014).

Bugünkü Avrupa Birliği'nin temelini oluşturan Roma Antlaşması'nda tura katılanın korunması konusuyla doğrudan ilgili bir hüküm bulunmamaktadır<sup>9</sup>. Ancak bu Antlaşma'nın başlangıç bölümünde topluluğu oluşturan halkların hayat ve çalışma şartlarının sürekli olarak geliştirilmesinin topluluğun temel amaçlarından biri olduğu kabul edilmiştir. Bu konunun birincil mevzuat olarak nitelenen antlaşma metinlerine girmesi 1 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe konulan “*Maastrich Antlaşması*” ile olmuştur. Maastrich Antlaşması m. 3'te tüketicinin korunmasının güçlendirilmesi hususunu ele almıştır. Ayrıca bu antlaşmaya eklenen 129-a maddesi ile tura katılanın sağlığını, güvenliğini ve ekonomik menfaatlerini korumak ve uygun şekilde bilgilendirilmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bu doğrultuda üye devletlerin sürdürdükleri politikaları destekleyen ve tamamlayan özel faaliyetler yoluyla tura katılanların ileri düzeyde korunmalarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunacağı ifade edilmiştir<sup>10</sup>.

Tura katılanın korunması ile ilgili hükümlerin çok yakın geçmişte antlaşma maddeleri arasına alınmasına rağmen, tura katılanlarla ilgili topluluk politikasının başlangıç noktasını 19-21 Ekim 1972 tarihinde yapılan “*Paris Zirvesi*” oluşturmaktadır<sup>11</sup>. Bu zirvede alınan kararlara dayanılarak, 1975 yılında Konsey

---

<sup>9</sup> **ULAŞ KISA, Seda**, Avrupa Topluluk Hukukunda Tüketici Hakları ve Tüketicinin Korunması, Prof. Dr. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan, İstanbul, 2000, s. 1166.

<sup>10</sup> **ULAŞ KISA**, s. 1166-1168.

<sup>11</sup> **ULAŞ KISA**, s. 1163.

tarafından tura katılanın korunması ve bilgilendirilmesi politikası ile ilgili olarak Avrupa Topluluğunun ön Programı kabul edilmiştir<sup>12</sup>.

Topluluğa üye ülkelerdeki farklı standartlar nedeniyle bir diğer ülkede sunulan turizm hizmetinden yararlanmak isteyen tura katılanın Avrupa çapında geçerli olan asgarî tura katılan koruma standartlarına güvenebilmesi AB Komisyonunun başlıca hedeflerinden biridir.

Avrupa’da seyahat sözleşmelerinde tura katılanın korunması amacıyla yapılan çalışmalar 1970 yılına dayanmaktadır. Bu tarihte imzalanan Brüksel Antlaşması’nda seyahat sözleşmeleri ile ilgili bir düzenleme yapılmak istenmiştir. Ancak bu antlaşma sadece İtalya ve Belçika tarafından kabul edilmiş ve iç mevzuatlarında yürürlüğe konulmuştur. Fakat bu düzenlemeler yeterli olmamış, Komisyon, Mart 1988’de paket tur konusunu düzenleyen bir yönergeyi Konseye sunmuştur. Haziran 1990’da paket turlarla ilgili yönerge Bakanlık Konseyi tarafından hazırlanmış<sup>13</sup> ve 31 Aralık 1992’ye kadar tüm üyelerin bu yönergeyi kabul etmeleri istenmiştir. 1 Ocak 1993 tarihinde yürürlüğe giren paket seyahat, paket tatil ve paket tur yönergesi, gerek iş gerekse tatil amaçlı olsun, tura katılanı yolculuk esnasında veya tatili süresince karşılaşılabileceği problemler karşısında korumayı amaçlamaktadır.

Daha önce de belirtildiği gibi, paket tur sözleşmeleri ekonomik ve sosyal öneminden dolayı milletlerarası bir sözleşmeye konu olmuştur. Ancak, Brüksel Konvansiyonuna ilişkin hükümlerin, Türkiye için halen bağlayıcılığı

---

<sup>12</sup> Bkz. **ATRG. (1975) C. 92/1.** Bkz. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1975:092:TOC> (E.T. 16.06.2014).

<sup>13</sup> Bkz. **ATRG. (1989) C. 249/1.** <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1989:249:TOC> (E.T. 16.06.2014).

bulunmamaktadır. Zira ülkemizde olduğu gibi, diğer birçok Avrupa ülkesinde de paket tura ilişkin özel düzenlemeler mevcuttur.

Avrupa Birliği ülkeleri arasındaki turist hareketliliğinin ve bunun sonucu olarak Birliğe dâhil olan ülkelerin bu yolla ekonomik fayda sağlamasının önü açılmıştır. Bununla birlikte üye ülkeler, Avrupa Birliği'ne üye olmayan ülkeleri, turistlerin hukukî güvenliği konusunda garanti vererek, turist akışını sağlamaya teşvik etmektedirler<sup>14</sup>.

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü verilerine göre 2013 yılında 563 milyon kişi ile Avrupa en fazla turist çeken kıta olmuştur. Bu dönemde en fazla turistin ziyaret ettiği ülkeler Almanya, İsviçre, İspanya ve İngiltere ilk 10 ülke içerisinde yer almıştır. Tüm bu veriler AB. için turizmin önemini gözler önüne sermektedir. İngiltere hukukunda paket tur sözleşmesine yönelik kanunî bir düzenleme bulunmamaktadır. Bunun yerine “İngiliz Seyahat Acenteleri Dernekleri”<sup>15</sup> faaliyet göstermektedir. Bu nedenle çalışmamızda, İngiliz hukukuna değinilme gereği duyulmamıştır. Aşağıda dünya genelinde turistlerin en fazla ziyaret ettiği ülkelere bazılarının paket tur konusundaki hukukî düzenlemelerine yer verilmiştir.

---

<sup>14</sup> OKTAY, Gezi, s. 22.

<sup>15</sup> Association of British Travel Agents (ABTA).

## B. Belçika Hukuku<sup>16</sup>

Belçika, 1970 yılındaki Brüksel Konvansiyonu'nu imzalayan iki Avrupa ülkesinden biridir. Belçika, iç hukuk kurallarını Brüksel Konvansiyonu'na uygun hale getirmek için 30.03.1973 yılında bir kanun çıkarmıştır<sup>17</sup>. Kanunda esas olarak bahsi geçen konvansiyonda getirilen zarar tazmin yolları ile seyahat acentelerinin özel sigorta yaptırma mecburiyeti düzenlenmiştir. Daha sonra 16.02.1994 yılında bir Kanun ile “Gezi Düzenleme ve Gezi Düzenlenmesine Aracılık Etme Sözleşmeleri” düzenlenmiştir<sup>18</sup>. Bahsi geçen Kanun 42 madde olup, düzenlemede paket tura ilişkin her konu ayrıntılı olarak ele alınmıştır<sup>19</sup>. Paket tur sözleşmeleri Belçika hukukunda hukukî niteliği itibarıyla, tipik bir sözleşme niteliğindedir.

Belçika kanun koyucusu bir turun paket tur olabilmesi için taşıması gereken bazı şartlar öngörmüştür. Buna göre, “ulaşım”, “konaklama”, “ulaşım ve konaklama dışında diğer turizm hizmetlerinden” en az ikisini sözleşmeyle paket tur düzenleyen yüklenmelidir. Gerçekten de, Belçika hukukuna göre bir sözleşmenin paket tur olabilmesi için bahsedilen unsurlardan en az ikisinin sözleşmede bulunması gerekir. Unsurlarda bahsi geçen konaklama, en az 24 saat veya bir gecelik konaklamayı ifade

---

<sup>16</sup> Bkz. <http://www.eccbelgium.be/package-holidays-s39901.htm> (E.T. 22.06.2014); Bkz. <http://www.eccbelgium.be/what-if-the-holiday-package-does-not-correspond-with-the-travel-operator-s-promises-s39921.htm> (E.T. 22.06.2014).

<sup>17</sup> OKTAY, Gezi, s. 35.

<sup>18</sup> 16 FEVRIER 1994. – “Loi régissant le contrat d'organisation de voyages et le contrat d'intermédiaire de voyages”.

<sup>19</sup> Bkz. [http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi\\_loi/loi\\_a.pl?language=fr&caller=list&cn=1994021630&la=f&fromtab=loi&sql=dt=%27loi%27&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1](http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a.pl?language=fr&caller=list&cn=1994021630&la=f&fromtab=loi&sql=dt=%27loi%27&tri=dd+as+rank&rech=1&numero=1) (E.T. 16.07.2014).

etmektedir. Ayrıca tüm bu hizmetler toptan (götürü) bir ücretle kararlaştırılmış olmalıdır.

Paket tur düzenleyen, tura katılana bir takım bilgiler vermek zorundadır. Paket turun tanıtımı çerçevesinde tura katılana sözlü veya broşür yoluyla verilen bilgiler tura katılanı yanıltıcı bilgiler barındırmamalıdır. Paket tur sözleşmesi düzenlenirken formaliteler, sözleşme şartları, sigortaya yönelik bilgiler tura katılana aktarılmalıdır. Paket tur düzenleyenin, turun başlamasından en geç 7 gün öncesine kadar konaklanacak yer, tur programı, gidilecek yerin iletişim bilgilerini tura katılana sunması gerekmektedir.

Paket tur sözleşmesinde, sözleşme bedelinde değişiklik yapma durumları özel olarak düzenlenmişse (uçak yakıt ücretlerinin değişmesi gibi) paket tur düzenleyen en geç turun başlamasına 20 gün kalana kadar bu durumu tura katılana ihbar etmelidir. Ancak Belçika hukukunda, fiyattaki bu artışın toplam bedelin yüzde 10'unundan fazla olması durumunda, tura katılana ödemiş olduğu bedeli geri alarak sözleşmeden dönme hakkı tanınmıştır.

Belçika sözleşmeyle kararlaştırılan haklarda değişiklik olması halinde, tura katılana iki imkân tanınmıştır. Buna göre böyle bir durum tur başlamadan önce gerçekleşmiş ise, tura katılan taahhütlü posta yoluyla yapılan değişikliği reddetme hakkına sahiptir. Ayrıca yapılan değişikliğin devam etmesi durumunda da tura katılan herhangi bir bedel ödemediği takdirde sözleşmeden dönebilir.

Paket tur düzenleyen, haklı sebep olmadan sözleşmeden dönerse, tura katılan fazladan bir bedel ödemeksizin aynı veya daha iyi şartlar içeren bir teklifte bulunabilir. Ayrıca tura katılanın yeni bir teklifte bulunmayıp tazminat talep etme hakkı da

bulunmaktadır. Paket tur düzenleyen turun gerçekleşmesi için gereken asgari sayıya ulaşamadığını tura katılana bildirip, sözleşmeden dönme hakkına sahiptir. Bu durum Belçika hukukunda paket tur sözleşmesinin haklı sebeple feshi olarak görülmektedir. Gerçekten de, tura katılanın böyle bir durum karşısında tazminat talep etme hakkı bulunmamaktadır.

Paket tur başladıktan sonra paket tur sözleşmesine konu olan hizmetlerden birinin yerine getirilemeyeceğinin anlaşılması üzerine, paket tur düzenleyen kanunî olarak uygun ve ücretsiz alternatif hizmetler sunabilir. Tura katılan sunulan bu alternatif hizmetleri kabul ettiği takdirde sonrasında tazminat talep etme hakkı ortadan kalkar. Aksi durumda tura katılan uygun bir tazminat talep etme hakkını kullanabilir.

Belçika hukukunda tura katılanın da sözleşmeden dönme imkânı bulunmaktadır. Ancak Belçika kanun koyucusu bu imkânı tura katılana tanımakla beraber, yükümlülükler de yüklemiştir. Gerçekten de, tura katılan haklı sebep olmaksızın paket tur sözleşmesinden dönerse sözleşmeyle borç altına girmiş olduğu götürü ücretin tamamı muaccel hale gelir.

Paket tur düzenleyen, tura katılana broşür vermekle yükümlüdür. Zira paket tur düzenleyen broşürdeki bilgi, fotoğraf ve açıklamalardan sorumludur. Bu sebeple tura katılanın broşürü dikkatli biçimde okumasında fayda vardır. Broşürler bazen tura katılanlarda farklı algılar oluşturabilir. Meselâ, otel odasının broşürde görüldüğünden daha küçük olmasında durum böyledir. Böyle bir durumda Belçika hukukunda paket tur düzenleyenin, tura katılanın bulunduğu yerdeki temsilcisiyle irtibata geçip, şikâyetini dile getirmesine imkân tanınmıştır. Bu şikâyetten sonuç alınmaması durumunda, Belçika hukukunda, tura katılana Seyahat Tahkim Kurulu'na dava açmak

için Avrupa Tüketici Merkezi (European Consumer Centres)’nden bilgi alma imkânı tanınmıştır.

### C. Avusturya Hukuku<sup>20</sup>

1970 Brüksel Konvansiyonu onaylanmadan önce Avusturya’da paket tur sözleşmesi ile ilgili özel hükümler mevcut değildi. Bu sebeple adı geçen hukuk sisteminde paket tur sözleşmesi karma sözleşme olarak kabul edilmekteydi. Bu sebeple ABGB’nin hükümleri bu sözleşmeye kıyasen uygulanmaktaydı. Bu kapsamda eser sözleşmesine ilişkin hükümlerle<sup>21</sup>, bazı noktalarda vekâlet sözleşmesine ilişkin hükümlere başvurulmaktaydı<sup>22</sup>. Uygulamada ise daha ziyade seyahat acenteleri tarafından kullanılan genel işlem şartları hâkimdi.

Yönerge’nin Avusturya hukukuna aktarılması (16.07.2014 tarihinde de değişikliğe uğrayan) Tüketicilerin Korunması Kanunu<sup>23</sup> (Konsumentenschutzgesetz)<sup>24</sup> değişikliği yoluyla gerçekleştirilmiştir. Paket tur sözleşmesi Avusturya Tüketicinin Korunması Kanunu’nun § 31b - § 31f hükümleri

---

<sup>20</sup> Bkz. <http://www.europakonsument.at/cs/Satellite?pagename=Europakonsument/MagazinArtikel/Detail&cid=318885759665> (E.T. 21.06.2014).

<sup>21</sup> ABGB’de ki düzenlemeye göre eser sözleşmesinin konusu maddi olmayan bir eserin yaratılması olabilmektedir.

<sup>22</sup> OKTAY, Gezi, s. 35.

<sup>23</sup> Çalışmamızın devamında “*Avusturya Tüketici Kanunu*” olarak kısaltılacaktır.

<sup>24</sup> Bundesgesetz vom 08.03.1979, mit dem Bestimmungen zum Schutz der Verbraucher getroffen werden (Konsumentenschutzgesetz - KSchG) StF: BGBl. Nr. 140/1979. Bkz. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10002462> (E.T. 16.07.2014).

arasında düzenlenmiştir. Avusturya Tüketicinin Korunması Kanunu'nda; paket tur düzenleyen, tura katılan, seyahat düzenleme kavramlarının tanımı (KSchG §31b/I-II) düzenlenmiştir. Paket tur sözleşmesinde taraflarca kararlaştırılmış olan fiyata ve ifaya ilişkin değişiklikler KSchG § 31c/I-II'de düzenlenmiştir. Ayrıca, paket tur sözleşmesinin üçüncü bir kimseye devri KSchG § 31c/III'de, tura katılanın paket tur sözleşmesinden dönmesi veya paket tur düzenleyenin sözleşmeden dönmesi halinde tura katılanın hakları ise KSchG § 31d'de yer almaktadır. Nihayet paket tur başladıktan sonra meydana gelen ifa engelleri KSchG § 31e<sup>25</sup>'de, zamanaşımı süreleri KSchG § 31f/I'de ve sorumsuzluk kaydı yasağı ise KSchG § 31f/II'de düzenlenmiştir. Görüldüğü üzere, Avusturya hukukunda paket tur sözleşmesi hukukî niteliği itibarıyla, isimli (tipik) bir sözleşmedir. Daha önce de bahsedildiği üzere, bir sözleşmeye tipik bir sözleşme denilebilmesi için; tarafların borçları, bunlar yerine getirilmezse sonuçları, sona ermesi, zamanaşımı gibi hususların kanunda yer alması gerekir. Paket tur sözleşmesi artık kanunda özel olarak düzenleme alanı bulan, taraflarının hak ve borçlarıyla, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarıyla, zamanaşımıyla tipik bir sözleşme halini almıştır.

Avusturya hukuku bakımından bir sözleşmenin paket tur sözleşmesi olarak nitelendirilebilmesi için aşağıdaki unsurlardan en az ikisinin bulunması gerekir. Bunlar; *“Taşıma”, “Konaklama”, “Turun önemli bir parçası olan diğer hizmetler”* dir. Avusturya hukukunda taraflar kural olarak paket tur sözleşmesini iptal etme hakkına sahip değildir. Ancak paket tur sözleşmesinde iptale yönelik haklar mevcutsa taraflar bu imkândan faydalanabilirler. Bunun haricinde taraflardan birisi

---

<sup>25</sup> Bkz. <https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung/Bundesnormen/10002462/KSchG%2c%20Fassung%20vom%2016.07.2014.pdf> (E.T. 16.07.2014).

haklı sebepler olmaksızın (hiç veya ayıplı ifa, mücbir sebep) paket tur sözleşmesini iptal ederse, bundan dolayı karşı tarafın zararını tazmin eder.

Paket tur düzenleyen, tura ilişkin internet sitesinde veya tanıtım broşüründe yer alan bilgilerin yanıltıcı olması durumunda, bunu tura katılana bizzat taahhüt etmemiş olsa dahi kötü yönetiminden (basiretli iş adamı gibi davranmadığından) dolayı sorumludur<sup>26</sup>.

Avusturya kanun koyucusu paket tur düzenleyene, tur ücretinin yüzde 20'sine kadar olan ücreti depozito olarak alma hakkını tanımıştır. Bunun yanında geri kalan ücretin de paket tur hizmeti başlamadan önceki 14 güne kadar ödenmesi gerekmektedir<sup>27</sup>.

Paket tur düzenleyenin, tura katılanla kararlaştırmış oldukları paket tur sözleşmesine ilişkin bedelin arttırılabilmesi bazı özel durumların varlığı halinde mümkündür. Öncelikle paket turun başlamasından önceki 20 gün içinde fiyat artışı yapılamamaktadır. Bununla birlikte, fiyat artışı bu 20 günden daha önceki bir zamanda yapılmış olsa dahi, rezervasyonun en az 2 ay önceden yapılmış olması gerekir. Yani en az iki ay önceden yapılmış rezervasyonlar için en geç 20 gün kalana kadar ücrette artış yapılabilir. Fiyat artışı için olan zaman aralığını belirttikten sonra artış yapabilmek için gerekli olan şartlardan söz etmek gerekir. Gerçekten de, Avusturya kanun koyucusu, sadece belirli durumların varlığı halinde fiyatta artış yapılabileceğini belirtmiştir. Buna göre, ulaşım maliyetinde bir değişiklik (yakıt ücreti), havaalanı

---

<sup>26</sup> Bkz. <http://www.europakonsument.at/cs/Satellite?pagename=Europakonsument/MagazinArtikel/Detail&cid=318885759665> (E.T. 21.06.2014).

<sup>27</sup> Bkz. <http://www.europakonsument.at/cs/Satellite?pagename=Europakonsument/MagazinArtikel/Detail&cid=318885759665> (E.T. 21.06.2014).

vergisi ve yurt dışı turlarda döviz kurunda meydana gelen değişiklik hallerinde paket tur düzenleyene bahsedilen süreler dâhilinde uygun fiyat artışı yapma hakkı tanınmıştır<sup>28</sup>.

Paket tur düzenleyenin yüzde 10'dan daha fazla olan fiyat artışı durumunda, kanun koyucu tura katılana bir takım seçimlik haklar tanımıştır. Tura katılan, paket tur düzenleyen tarafından kendisine sunulan yeni fiyatı kabul edebileceği gibi her hangi bir tazminat ödemeksizin sözleşmeden dönebilir. Ayrıca yüzde 10'un altında olan fiyat artışları ciddi artış olarak kabul edilmez. Böyle bir halde tura katılana yukarıda bahsedilen haklar da tanınmamıştır.

Avusturya kanun koyucusu paket tur düzenleyenin iflâs etmesi halinde, tura katılanın mağdur olmasını önlemiştir. Gerçekten de, bu ülke hukuk sisteminde paket tur düzenleyene sigorta yaptırma veya bankaya teminat yatırma mecburiyeti getirilmiştir. Bu yolla tura katılanın paket turdan keyifli bir şekilde faydalanması ve problem yaşamadan geri dönebilmesi amaçlanmıştır. Aynı şartlar paket tur aracısı içinde geçerlidir<sup>29</sup>.

---

<sup>28</sup> Bkz. <http://www.europakonsument.at/cs/Satellite?pagename=Europakonsument/MagazinArtikel/Detail&cid=318885759665> (E.T. 21.06.2014).

<sup>29</sup> Bkz. <http://www.europakonsument.at/cs/Satellite?pagename=Europakonsument/MagazinArtikel/Detail&cid=318885759665> (E.T. 21.06.2014).

#### D. Alman Hukuku

Kitle turizminin gelişmesiyle milletlerarası düzeyde çalışmalar artmıştır. Milletlerarası düzeyde gerçekleşen çalışmalar 1970 tarihli Bürüksel anlaşması ile sonuçlanmıştır. Paket tur sözleşmesi hakkındaki Brüksel anlaşması, az sayıda devletin onaylaması yönünden etkili olamamıştır<sup>30</sup>.

Almanya paket tur sözleşmesini en çok tercih eden ülkelerden biridir. Gerçekten de Federal Almanya’da 1979 yılında, “*Seyahat Sözleşmeleri Hakkında Kanun*” yürürlüğe konulmuştur<sup>31</sup>. Böylece paket tur sözleşmesi, BGB’de eser sözleşmesi ile ilgili hükümlerin sonunda “*Eser Sözleşmesi ve Benzeri Sözleşmeler*” başlığı altında § 651a - 651k maddeleriyle yerini almıştır.

Düzenlemenin başlığında geçen “...Benzeri...” kelimesinden paket tur sözleşmesinin, eser sözleşmesi mi yoksa tamamen bağımsız bir tipik sözleşme mi olduğu doktrinde tartışılmıştır<sup>32</sup>. Paket tur sözleşmesinin hukukî niteliği, eser sözleşmesi olarak kabul edildiği takdirde, eser sözleşmesi hükümleri paket tur sözleşmesi ile ilgili hükümlerin yorumunda tamamlayıcı olur<sup>33</sup>. Buna karşılık paket tur sözleşmesi atipik bir sözleşme olarak kabul edilirse böyle bir kural mümkün değildir.

---

<sup>30</sup> HAVUTÇU, s. 29.

<sup>31</sup> YURT, s. 35.

<sup>32</sup> Doktrinde bu konuda yer alan tartışmalar için bkz. YURT, s. 35.; SEROZAN, Rona, Turistik Gezi Sözleşmeleri, GYD., Mayıs 1980. s. 21 vd.

<sup>33</sup> Burada paket tur sözleşmesinin, eser sözleşmesinden en önemli farkı, paket tura ilişkin § 651a – 651k hükümlerinin emredici nitelikte olmalarıdır.

Alman kanun koyucusu hem doktrindeki tartışmaların önüne geçmek hem de Yönerge' ye uyum sağlamak amacıyla 29.06.1995 tarihinde, Alman Medenî Kanunu'nda, paket tur sözleşmesine ilişkin değişiklikler yapmıştır<sup>34</sup>. Başka bir deyişle, Alman kanun koyucusu, sil baştan yeni bir düzenleme yapmak yerine, zaten mevcut olan hükümleri AB Yönergesi' ne uyumlu hale getirmiştir. Bahsi geçen düzenleme ile paket tura ilişkin hüküm sayısı artmıştır. Gerçekten de, düzenleme neticesinde paket tur sözleşmesi, BGB. § 651 a – 651 m hükümleri arasında yer almaktadır. Bahsi geçen düzenlemenin en önemli tarafı ise, hukukî niteliği itibariyle paket tur sözleşmesinin artık tipik bir sözleşme olmasıdır. Gerçekten de, bir sözleşmenin adının kanunda geçmesi isimli sözleşme olarak nitelendirilmesi için yeterli değildir. Bunun yanında ayrıca tarafların borçları, bunlar yerine getirilmezse sonuçları, sona ermesi, zamanaşımı gibi hususların da yer alması gerekir. Alman hukukunda paket tur sözleşmesi artık kanunda özel olarak düzenleme alanı bulan, taraflarının hak ve borçlarıyla, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarıyla, zamanaşımıyla tipik bir sözleşme halini almıştır.

Alman kanun koyucusu paket tur sözleşmeleri ile ilgili düzenlemelerin büyük bir bölümünü Alman Medenî Kanunu içinde düzenlemiştir. Almanya'da paket tur hukuku, diğer Avrupa Birliği ülkelerinde olduğu gibi Yönerge dikkate alınarak oluşturulmuştur. Gerçekten de BGB. § 651a - m maddelerini içeren "*Paket Tur Sözleşmesi*" başlığına resmî not eklenmiştir. Bu yazıda, "*Avrupa Parlamentosu ve*

---

<sup>34</sup> **FUHRICH, Ernst**, Basiswissen Reiserecht Grundriss des Reisevertrags- und Individualreiserechts, München 2011, s. 4 vd.

90/314/EEC sayılı ve 13 Konseyi Konsey Direktifinin uygulanması için hizmet vermektedir”<sup>35</sup> ifadesi yer almaktadır.

Alman konun koyucusu, paket tur sözleşmesinde tarafların hakları ve borçlarını BGB. § 651a’da düzenlemiştir. Buna göre paket tur düzenleyen, tura katılana eksiksiz bir paket tur hizmeti vermekle yükümlüdür. Tura katılan ise paket tur dolayısıyla paket tur düzenleyene sözleşmeyle kararlaştırılan fiyatı ödemekle yükümlüdür. Paket tur aracı, turu kendi sorumluluğu altında düzenlediği ve tura ilişkin edimleri bizzat üstlendiği izlenimi uyandırıyorsa, tura katılanın dış görünüşe güveni korunmalıdır ve ilgili seyahat bürosu, seyahat düzenleyen olarak kabul edilmelidir<sup>36</sup>.

Paket tur düzenleyenin, tura katılanla kararlaştırmış oldukları paket tur sözleşmesine ilişkin bedelin arttırılabilmesi bazı özel durumların varlığı halinde mümkündür. Gerçekten de, § 651a/IV’te sınırlı sayı prensibi (numerus clauses) anlamında sadece belirli durumların varlığı halinde fiyatta artış yapılabileceği belirtilmiştir. Buna göre, ulaşım maliyetinde bir değişiklik (yakıt ücreti), havaalanı vergisi ve yurt dışı turlarda döviz kurunda meydana gelen değişiklik hallerinde paket tur düzenleyene belirli süreler dâhilinde uygun fiyat artışı yapma hakkı tanınmıştır. Bu şartların yanında fiyat artışı yapılabilmesi için paket turun başlamasından önceki 20 gün içinde yapılması gerekir. Bu tarihten sonra yapılan fiyat artırımları şartlar gerçekleşmiş olsa dahi geçersizdir.

---

<sup>35</sup> Bkz. *OJ L 158*, 23.6.1990, s. 59–64, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:1990:158:TOC> (E.T. 09.07.2014).

<sup>36</sup> Bkz. **BGB § 651a**.

Alman hukukunda paket tur sözleşmesinde kararlaştırılan hizmetlerde yüzde 5'ten daha fazla bir değişiklik meydana gelmişse veya aslî bir paket tur hizmetinin önemli bir değişimi durumunda, tura katılan paket tur sözleşmesinden dönebilir<sup>37</sup>. Tura katılan sözleşmeden dönme yerine, en az eşit değerde bir başka paket tura katılmayı talep edebilir.

BGB. § 651b'de paket tur sözleşmesinin üçüncü kişiye devri düzenlenmiştir. Buna göre, paket tur başlayana kadar tura katılan, paket tur sözleşmesi kapsamında kendi hak ve yükümlülüklerini üçüncü bir kişiye devretme hakkına sahiptir. Paket tur düzenleyen kural olarak buna itiraz edemez. Ancak üçüncü kişinin paket turdan kaynaklanan belirli gereklilikleri karşılamaması halinde veya üçüncü kişinin katılımı kanunî düzenlemelere veya resmî talimatlara aykırıysa böylesi bir devralmaya itiraz edilebilir. Eğer böyle bir problem yoksa ve üçüncü kişi paket tur sözleşmesini devralmışsa, artık o kişi, paket tur düzenleyene karşı paket tur ücretini ödemekle yükümlüdür. Ayrıca üçüncü kişinin paket tur sözleşmesini devralmasından dolayı ek ücretler doğuyorsa, BGB. § 651b/II hükmü gereği önceki tura katılan ve devralan üçüncü kişi paket tur düzenleyene karşı müteselsilen sorumludurlar.

Alman hukukunda paket tur sözleşmesinin esaslı unsurlarından birinin hiç sunulmaması veya ayıplı sunulması halinde tura katılan paket tur düzenleyene alternatif sunulmasını talep edebilir. Bununla birlikte, paket turun tekrar görülmesini veya fiyatın indirilmesini<sup>38</sup> de isteyebilir<sup>39</sup>. Ayrıca tura katılanın yeni bir teklifte

---

<sup>37</sup> Bkz. **BGB. § 651a/V.**

<sup>38</sup> Bkz. **BGB. § 651d.**

<sup>39</sup> Bkz. **BGB. § 651c.**

bulunmayıp tazminat talep etme hakkı da bulunmaktadır. Tura katılan, paket tur düzenleyen tarafından kendisine sunulan alternatif tur imkânından da faydalanmak istemiyorsa, paket tur düzenleyene herhangi bir tazminat ödemek mecburiyetinde olmaksızın sözleşmeden dönme hakkını da kullanabilir<sup>40</sup>.

Paket tur sözleşmesi öngörülmeleyen mücbir sebeplerin sonucu olarak önemli oranda tıkanmış, riske atılmış veya bozulmuşsa, hem paket tur düzenleyen hem de tura katılan sözleşmeyi sona erdirebilirler. Paket tur sözleşmesinin sona ermesi sebebiyle ortaya çıkacak olan ulaşım ile ilişkin maliyetler, paket tur düzenleyen ve tura katılan tarafından eşit olarak (yarı yarıya) karşılanır. Bunun dışında, ortaya çıkan diğer maliyetlere tura katılan katlanır<sup>41</sup>. Tura katılanın belirtilen hakları kullanabilmesi için BGB § 651g/II'de, 2 yıllık bir zamanaşımı süresi öngörülmüştür. Bu süre paket turun, sözleşme kapsamında sona erdiği andan itibaren işlemeye başlar.

Paket tur başlamadan önce, BGB § 651i gereği, tura katılanın paket tur sözleşmesinden her zaman dönebilme imkânı mevcuttur. Tura katılan paket tur başlamadan sözleşmeden dönerse, paket tur düzenleyenin sözleşmeyle kararlaştırılmış olan bedeli talep hakkı sona erer. Ancak uygun bir tazminat talep etme hakkına sahiptir. İşbu tazminatın miktarı, paket tur düzenleyenin sözleşme dolayısıyla yapmış olduğu masraflardan ibarettir.

BGB § 651m'de tura katılanın aleyhine düzenlemelere engel olunmuştur. Gerçekten de, BGB § 651m'de, paket tur düzenleyenin, sözleşmede BGB § 651 a - I maddeleri arasındaki hükümleri tura katılanın aleyhine olacak şekilde

---

<sup>40</sup> Bkz. BGB. § 651e.

<sup>41</sup> Bkz. BGB. § 651 j/II.

değiştirilemeyeceği hüküm altına alınarak, tura katılan çerçeve bir koruma altına alınmıştır.

## E. İsviçre Hukuku

İsviçre Avrupa ülkeleri içerisinde paket tur sözleşmesi hususunda düzenlemeler yapan ilk ülkelerden biridir. İsviçre Federal Mahkemesi, 1980 ve sonraki yıllarda tüketici hukukunu ilgilendiren kararlar vermiştir. Bu anlamda paket tur sözleşmesinin hukukî niteliği konusunda herhangi bir kanuni düzenleme bulunmamasına rağmen, içtihatlarıyla<sup>42</sup> bir takım hükümler ortaya koymuştur<sup>43</sup>. Federal Mahkemenin içtihatları ve doktrindeki tartışmalardan sonra paket tur sözleşmeleri hakkında kanun çalışmaları yapılmıştır. İsviçre Paket Tur Kanunu'nun hazırlanmasında Avrupa Birliğine üye olmak istemelerinin etkisi büyük paya sahiptir. Zira İsviçre, Avrupa Birliği'ne üye olabilmek için mevcut mevzuatını Avrupa Birliği'ne uyumlu hale getirmek zorundaydı. Bu kapsamda İsviçre, "*Euro-Lex*"<sup>44</sup> adlı bir program kapsamında bir dizi değişikliklerle birlikte paket tur sözleşmesini de Avrupa Birliği hukuk düzeni ile uyumlaştırma amacı kapsamında tasarı olarak hazırlamıştır.

İsviçre doktrininde yukarıda bahsedilen tasarının İsviçre Borçlar Kanunu'na paket tur sözleşmesi konusunda madde eklenerek mi yoksa özel bir kanun çıkarılarak

---

<sup>42</sup> İsviçre Federal Mahkemesi'nin paket tur sözleşmesinin hukukî niteliği konusundaki kararları için bkz. **OKTAY**, Gezi, s. 23-32.

<sup>43</sup> **OKTAY**, Gezi, s. 30.

<sup>44</sup> Euro-lex, İsviçre mevcut mevzuatının, Avrupa Birliği'ne üye olma sürecinde, Avrupa Birliği hukukuyla uyumlaştırma amacıyla yürütmüş olduğu projeye verilen addır. Avrupa Birliği'ne uyum anlaşması da denilebilir. Ayrıntılı bilgi için bkz. **OKTAY**, Gezi, s. 23 vd.

mı yapılması gerektiği konusunda tartışmalar olmuştur<sup>45</sup>. Ancak 6 Aralık 1992’de yapılan oylamada halk *Euro-lex* anlaşmasını reddetmiş ve bunun sonucunda da Avrupa Birliği’ne üye devlet olamamıştır. Bunun üzerine, tasarının içerisinde bulunan paket tur sözleşmesi üzerinde bir takım değişiklikler yapılmak suretiyle özel bir kanun olarak kabul edilmesi yoluna gidilmiştir. 1993 yılına kadar İsviçre’de bütünlük arz eden bir tura katılanı koruma düzenlemesi bulunmamaktaydı. Nihayet 18 Haziran 1993’te çıkarılıp 1 Temmuz 1994 tarihinde yürürlüğe giren “*SwissLex*” projesi kapsamında İsviçre Paket Tur Kanunu İsviçre mevzuatındaki yerini almıştır. İsviçre Paket Tur Kanunu’nun, tura katılana en iyi güvenceyi vermek amacıyla hükümlerinin çoğunluğu emredici niteliktedir.

BGPR. Art. 1’de paket tur sözleşmesinin çok açık ve ayrıntılı bir tanımı verilmiştir. Buna göre: paket tur sözleşmesinin varlığı için üç şart getirilmiştir. Bunlardan birincisi taşıma, barındırma taşıma veya barındırmanın yan hizmeti olmayan ve bütün hizmetin önemli bir bölümünü oluşturan hizmetlerden en az ikisini bir arada bulunduracak yükümlülük altına girmesidir. İkinci şart bu yükümlülüklerin toplam bir fiyat karşılığında yüklenilmiş olmasıdır. Üçüncü şart ise sunulan hizmetlerin 24 saatten daha fazla sürmesi veya en azından bir gecelemeyi kapsamasıdır<sup>46</sup>. Yönerge m. 2/I’de benzer bir düzenleme mevcuttur. Buna göre “*Paket, bileşik bir fiyatla satışa sunulan veya satılan ve hizmetlerin 24 saatten fazla süre aldığı veya en az bir gecelik konaklamayı kapsayan ve aşağıdakilerden en az ikisinin, önceden düzenlendiği birleşimidir*”. Yönerge hükmüne göre bir seyahatin

---

<sup>45</sup> OKTAY, Gezi, s. 30.

<sup>46</sup> OKTAY, Gezi, s. 31.

paket tur teşkil edebilmesi için ulaşım, konaklama ve ulaşım, konaklama ve hesaplardan farklı olan ve paket turun önemli bir bölümünü kapsayan diğer turist hizmet ürünlerini kapsamaması gerekir<sup>47</sup>.

Yukarıdaki açıklamalardan da görüldüğü üzere, İsviçre her ne kadar *Euro-lex* anlaşmasını reddetmiş ve bunun sonucunda da Avrupa Birliği'ne üye devlet olmamış olsa da, İsviçre Paket Tur Kanunu'nu incelendiğinde 90/314 sayılı Avrupa Birliği Yönergesinden izler taşıdığını söylemek mümkündür.

Yönerge'ye uyumlu olarak çıkarılan İsviçre Federal Kanun'u ile birlikte artık İsviçre'de paket tur sözleşmesi tipik bir sözleşme haline gelmiştir. Çünkü bu kanun öncesinde paket tur sözleşmesi atipik sözleşme olarak kabul edilmekteydi. Bu sebeple paket tur sözleşmesine olayın şartlarına göre kimi zaman vekâlet sözleşmesi hükümleri, kimi zamansa eser sözleşmesi hükümleri kıyasen uygulanmaktaydı<sup>48</sup>.

İsviçre Paket Tur Kanunu Türk hukuku açısından da önem arz etmektedir. Zira 6502 sayılı Kanun'un 51. maddesi, Yönerge hükümleri esas alınarak hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra, m. 51'in düzenlenmesinde Yönerge'nin İsviçre Hukuku'na aktarılması amacıyla yürürlüğe konulan Paket Turlara İlişkin Federal Kanundan da faydalanılmıştır.

---

<sup>47</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990L0314:en:HTML> (E.T. 17.03.2014).

<sup>48</sup> Eser sözleşmesi ile Vekâlet sözleşmesinin farkları için bkz. **ZEVKLİLER, Aydın / GÖKYAYLA, K. Emre**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 13. Bası Ankara 2013, s. 474-475.

### III. TÜRK HUKUKUNDA PAKET TUR SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ

#### A. Genel Olarak

Paket tur sözleşmesinin hukukî niteliği tartışmalı bir konudur. Tartışmalar öncelikle uyuşmazlık halinde hâkimin uygulayacağı kuralların ve sözleşme yapılırken uyulması gereken emredici hukuk kurallarının neler olduğu, sözleşme boşluklarının nasıl doldurulacağı noktalarında toplanmaktadır<sup>49</sup>.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu m. 1'e göre: *“Sözleşme, tarafların iradelerini karşılıklı ve birbirine uygun olarak açıklamalarıyla kurulur”*. Kanun metninde sözleşmenin iki taraf arasında karşılıklı anlaşma usulüyle kurulabileceği düzenlenmiştir. Sözleşme iki taraf arasında kurulmakla birlikte, her sözleşmede mutlaka taraflar arasında borç ilişkisi doğmaz<sup>50</sup>. Sözleşme bir taraf aleyhine borç doğurabileceği gibi, iki taraf aleyhine de borç doğurabilir<sup>51</sup>. Bu açıdan sözleşmeler, tek tarafa borç yükleyen sözleşmeler, iki tarafa borç yükleyen sözleşmeler olmak üzere ikiye ayrılır<sup>52</sup>. Aşağıda paket tur sözleşmesinin hukuki niteliği önce doktrinde, daha sonra ise kabul edilen kanunlar çerçevesinde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

---

<sup>49</sup> Atipik sözleşmelerin en çok görüldüğü alanın turizm hukuku alanı olduğu konusunda bkz. **NERAD, Hasan** “Turizm Hukukunda Adsız Sözleşmeler”, Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan, Y. 2008, s. 233.

<sup>50</sup> **REİSOĞLU**, s.53.

<sup>51</sup> **EREN**, Borçlar, s. 166.; **REİSOĞLU**, s. 52.; **KILIÇOĞLU**, s. 47.

<sup>52</sup> **EREN**, Borçlar, s. 166.; **AKINCI**, s. 54.

## B. Doktrinde

Paket tur sözleşmesi ile paket tur aracılığı sözleşmesi, doktrinde birbirinden farklı sözleşmeler olarak görülmektedir<sup>53</sup>. Paket tur sözleşmesinde ulaştırma ediminin yer alması halinde taşıma sözleşmesi unsurundan, konaklama ediminin yer alması halinde kira sözleşmesi unsurundan bahsetmek gerekir. Yedirme-içirme gibi diğer edimlerin yer alması halinde ise satış sözleşmesi unsurları akla gelmektedir<sup>54</sup>. Öncelikle paket tur aracılığı sözleşmesinin hukukî niteliği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Paket tur aracılığı sözleşmesinin tellallık sözleşmesi olduğunu ileri sürenler olduğu gibi<sup>55</sup>, bunun vekâlet sözleşmesi olduğunu kabul eden yazarlar da bulunmaktadır<sup>56</sup>.

Esasen paket tur aracılığı sözleşmesinde iki ayrı sözleşme bulunmaktadır. Bunlardan ilki, paket tur düzenleyenle paket tur aracısı arasında akdedilen vekâlet sözleşmesidir. İkincisi ise, verilen vekâlet çerçevesinde paket tur aracısı ile tura katılan arasında akdedilen sözleşmedir. O halde paket tur aracılığı sözleşmesini vekâlet sözleşmesi olarak kabul etmek yanlış olmaz. Gerçekten de, paket tur aracılığı sözleşmesinde, aracı, paket tur düzenleyenden aldığı vekâlet doğrultusunda bir sözleşme yapmakta ve bu kapsamda borç altına girmektedir. Paket tur aracısı sadece özenli ve dikkatli davranmaması nedeniyle vermiş olduğu zarardan sorumlu olur.

---

<sup>53</sup> ZEVLİLER/AYDOĞDU, s. 198.

<sup>54</sup> EREN, Fikret, “İsimsiz Sözleşmelere İlişkin Bazı Sorunlar”, Prof. Dr. Turgut Akıntürk’e Armağan, 2008, s. 94.

<sup>55</sup> OKTAY, Gezi, s. 12-13.

<sup>56</sup> Bkz. OKTAY, Gezi, s. 13.

Paket tur sözleşmelerinin, hukukî niteliğine ilişkin olarak 4822 sayılı Kanun’la değişikliğe uğrayan 4077 sayılı Kanun öncesinde doktrinde, çeşitli görüşler ileri sürülmüştü. Bir görüşe göre, paket tur sözleşmesinin “vekâlet sözleşmesi” olmadığı kabul edilmekteydi. Çünkü paket tur sözleşmesi vekâlet sözleşmesinden özellikle edim vaatlerinin niteliğinde ve sona erme noktalarında ayrılmaktadır. Gerçekten de paket tur sözleşmesinde bir sonucun gerçekleştirileceğine yönelik vaat söz konusu iken<sup>57</sup>, vekâlet sözleşmesinde belirli bir sonuca yönelik edimlerin gerçekleştirilmesi vaadi yer almaktadır<sup>58</sup>. Zira paket tur sözleşmesinde paket turun başarılı bir sonuca varması paket tur düzenleyenin sorumluluğundadır. Ancak vekâlet sözleşmesinde vekil neticenin başarılı olmasını, garanti etmemektedir<sup>59</sup>. Gerçekten de, vekâlette sonucun gerçekleşmesi tesadüfidir<sup>60</sup>.

Paket tur sözleşmesinin bir “eser”<sup>61</sup> olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği de geçmişte doktrinde tartışma konusuydu<sup>62</sup>. Bir görüş paket

---

<sup>57</sup> Bu konuda Alman Federal Mahkemesi’nin bir kararı için BGH, Urt. V. 29/06/1995-VII ZR 201/94 (Kiel) bkz. <http://dejure.org/dienste/vernetzung/rechtsprechung?Gericht=BGH&Datum=29.06.1995&Aktenzeichen=VII%20ZR%20201/94> (E.T. 21.06.2014).

<sup>58</sup> **ARAL / AYRANCI**, s. 388; **BAŞPINAR, Veysel**, Vekilin (Avukatın, Hekimin, Mimarın, Bankanın) Özen Borcundan Doğan Sorumluluğu, Ankara 2004, s. 70 vd.; **OKTAY**, Gezi, s. 39; **CEYLAN**, s. 244.

<sup>59</sup> **OKTAY**, Gezi, s. 39.

<sup>60</sup> **BAŞPINAR**, s. 70 vd.

<sup>61</sup> Eser sözleşmesiyle ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **YAVUZ, C.**, s. 953-1028.; **SELİMOĞLU, Yaşar Engin**, İstisnâ (Eser) Sözleşmesi, Ankara 2010; **KARATAŞ, İzzet**, Eser Sözleşmeleri, Ankara 2009; **ŞENOCAK, Zarife**, Eser Sözleşmesinde Ayıbın Giderilmesini İsteme Hakkı, Ankara 2002; **ERGEZEN, Muaz**, İstisna (Eser) Sözleşmesinde Tarafların Sözleşmeyi Sona Erdirme Hakkı, Ankara 2007.

<sup>62</sup> Bu konuda Yargıtay’ın, tura katılanın korunması hakkında kanunun kapsamına dar kapsamlı mal ve hizmet ilişkileri ile olağan tüketim işlerinin girdiği - eser sözleşmelerinden doğan ilişkilerde

tur sözleşmesinin eser sözleşmesi olarak nitelendirmektedir. Hâlbuki paket tur sözleşmesi eser sözleşmesinden de farklılıklar taşımaktadır<sup>63</sup>. Eser sözleşmesinde sonuç gerçekleşmişse sonuca nasıl ulaşıldığının bir önemi yoktur<sup>64</sup>. Paket tur sözleşmesinde ise, paket tur sözleşmesinin sonucuyla birlikte sürecin nasıl geçtiği de önemlidir. Paket tur sözleşmesinde eser sözleşmesinin aksine ifayı oluşturan sürecin büyük bölümünde sözleşmenin karşı tarafı da katılmaktadır<sup>65</sup>. Paket tur sözleşmesi kesin vadeli bir sözleşmedir<sup>66</sup>. Hizmet ifası paket tur boyunca devam ettiğinden sürekli borç ilişkisi doğmaktadır<sup>67</sup>. Eser sözleşmesinde ise ifa eserin teslimiyle birlikte gerçekleşmektedir<sup>68</sup>.

---

uygulanmayacağına ilişkin hükmü için bkz. **Yarg. 15. HD. T. 14.1.2008, E. 2007/7534, K. 2008/30.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>63</sup> Eser sözleşmesinin Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunu kapsamına girmediği ve çıkan uyuşmazlıklarda genel mahkemelerin yetkili olduğuna dair bkz. **Yarg. 15. HD. T. 18.6.2002, E. 2002/1635, K. 2002/3300.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>64</sup> **TANDOĞAN, Halûk**, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. II, İstanbul 2010, s. 4 vd.

<sup>65</sup> Zira bazı durumlarda bireysel edim yükümlülere hizmet sunmaktadır.

<sup>66</sup> **SELİÇİ, Özer**, Kesin Vadeli İşlemler, İÜMHAD. C. 2, S. 3, s. 7 vd.

<sup>67</sup> **SELİÇİ, Özer**, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1977, s. 4-5.

<sup>68</sup> **ASLAN**, s. 524; Ayrıntılı bilgi için bkz. **KURT, Leyla Müjde**, Yüklenicinin Eseri Teslim Borcunda Temerrüdü, Ankara 2012.

Üçüncü görüş, paket tur sözleşmesini isimsiz sözleşmelerden<sup>69</sup> “karma sözleşme”<sup>70</sup> veya “sui generis sözleşme”<sup>71</sup> olarak nitelendirmekteydi. Paket tur sözleşmesi sui generis bir sözleşme olarak kabul edilirse, bu sözleşmeye, benzer sözleşmeye ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla uygulanması gerekmektedir. Kıyas yoluyla uygulama, benzer sözleşmeler olarak somut olayın özelliklerine göre eser, vekâlet, taşıma, kira, satış sözleşmeleri arasında yapılmaktadır.

Karma sözleşmeler, kanunda düzenlenmiş sözleşmelerin belli unsurlarının Kanunda öngörülme­yen biçimde bir araya getirilmesiyle oluşan sözleşmelerdir<sup>72</sup>. Düzenlenen her paket tur sözleşmesi özellikleri itibariyle birbirinden farklı özellikler ihtiva eder. Bu yüzden her sözleşmenin özelliğine göre ayrı ayrı hangi sözleşmenin unsurlarının bulunduğunu tespit etmek veya ortalama bir paket tur sözleşmesinde bulunan unsurları göz önünde tutarak değerlendirme yapmak gerekir. Her bir paket tur

---

<sup>69</sup> İsim­siz sözleşme olduğu konusunda bkz. **KUNTALP, Erden**, Karma Muhtevalı Akit, Ankara 1971, s. 127; **OZANOĞLU, Hasan Seçkin**, Yargıtay Uygulamasında TKHK’un Uygulama Alanı Bakımından İsim­siz Sözleşmeler, ABD. S. 3, 2000, s. 53-71; **OKTAY, Saibe**, İsim­siz Sözleşmelerin Geçerliliği, Boşlukların Tamamlanması ve Yorumlanması, İÜHFM. C. 55, 1996, s. 250 vd.; **ARAT, Ayşe**, İsim­siz Sözleşmelerin Tamamlanması, EÜHFD. C. I, S. 2, 2006, s. 239 vd. İsim­siz sözleşmeler konusunda Yargıtay’ın uygulamaları için bkz. **Yarg. 13. HD. T. 11.12.1995, E. 1995/10155, K. 1995/11050; Yarg. 13. HD. T. 11.12.1995, E. 1995/10155, K. 1995/11050**. (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>70</sup> Paket tur sözleşmesinin karma sözleşme olduğunu savunan yazarlar; **YURT**, s. 111 vd.; **OKTAY**, Gezi, s. 49 vd.; **ZEVLİLER/AYDOĞDU**, s. 202.; **YAVUZ, C.**, s. 553. Karma sözleşmeler konusunda Yargıtay’ın uygulamaları için bkz. **Yarg. 14. HD. T. 7.5.1985, E. 1984/8820, K. 1985/3269**. (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>71</sup> Paket tur sözleşmesinin sui generis sözleşme olduğunu savunan yazarlar; **YURT**, s. 114.; **OKTAY**, Gezi, s. 54-55. **GÜMÜŞ, Mustafa Alper**, Borçlar Hukuku Özel Hükümler, C. I, 2. Bası, İstanbul 2012, s. 10-13.

<sup>72</sup> **EREN**, Borçlar, s. 33-36.; **ARAL/AYRANCI**, s. 53-55.; **YAVUZ C.**, s. 24-28.; **GÜMÜŞ**, s. 8-10.; **ZEVLİLER/GÖKYAYLA**, s. 16-20.

sözleşmesinde yer alan hizmetlerden dolayı doğacak sorumluluğu, hizmetin niteliğine göre ayrı bir sözleşmeye dayandırmak, bir bütün olarak paket tur sözleşmesinin niteliğine uygun olmayan sonuçlar doğurur.

Kanaatimizce, paket tur sözleşmesinin 6502 sayılı Kanun’la düzenlenmeden önce isimsiz sözleşme olarak tanımlanması mümkündü. Ancak 6502 sayılı Kanun’dan sonra paket tur sözleşmesinin kanunî bir ismi olduğu için isimsiz sözleşme olarak anılması artık mümkün değildir. Bir sözleşmenin adının kanunda geçmesi isimli sözleşme olarak nitelendirilmesi için yeterli değildir. Ayrıca tarafların borçları, bunlar yerine getirilmezse sonuçları, sona ermesi, zamanaşımı gibi hususların da yer alması gerekir. Bizim hukukumuzdaki düzenleme de böyledir. Bu sebeple, paket tur sözleşmesi artık kanunda özel olarak düzenleme alanı bulan, taraflarının hak ve borçlarıyla, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarıyla tipik bir sözleşme halini almıştır.

### **C. 4077 sayılı Kanun’da**

Paket tur sözleşmesi 4822 sayılı Kanun öncesi, ne 818 sayılı Borçlar Kanunu’nda ne de başka herhangi bir özel kanunda düzenlenmiştir. Paket tur sözleşmeleri, 4077 sayılı Kanun’da 4822 sayılı Kanun<sup>73</sup> ile yapılan değişiklikten önce “*gezi düzenleme sözleşmesi*” olarak anılmaktaydı. Dolayısıyla 4822 sayılı kanun öncesinde yapılan paket tur sözleşmelerinin isimsiz sözleşme olarak tanımlanması ve kendine özgü bir sözleşme olarak kabul edilmesi mümkün idi<sup>74</sup>. Paket tur

---

<sup>73</sup> Bkz. **4822 Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun** (RG. T. 14.03.2003, S. 25048).

<sup>74</sup> **ASLAN**, s. 573.

sözleşmesinin hukukî niteliği ile ilgili olarak 4822 sayılı Kanun öncesinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Öncelikle, paket turda yer alan hizmetlerin ait oldukları hükümlere göre tek tek hareket etmenin doğru olmayacağı ve bir paket tur olarak sözleşmenin bir bütün olarak kabul edilip ona göre değerlendirme yapılması gerektiği kabul edilmekteydi<sup>75</sup>.

Paket tur sözleşmesi, kanunda düzenlenen sözleşmelerle benzer yönlerle sahip olsa da kanunda düzenlenmiş sözleşmelerin birine tamamen benzememekteydi<sup>76</sup>. Doktrinde, paket tur sözleşmesinin 4822 sayılı Kanun'la düzenledikten sonra bu sözleşmenin kanunî bir ismi olduğu için artık isimsiz sözleşme olamadığı ileri sürülmektedir<sup>77</sup>. Ancak kanaatimizce, 4822 sayılı Kanun'un bu sözleşmeye tanım getirmiş olması, tek başına paket tur sözleşmesini tipik bir sözleşme haline getirmez. Zira Kanunda paket tur sözleşmesinde tarafların hak ve borçlarıyla, sözleşmenin hüküm ve sonuçlarına yer verilmemiştir. Bundan dolayı paket tur sözleşmeleri, 4077 sayılı Kanun'da 4822 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik haliyle de bize göre isimsiz bir sözleşmedir<sup>78</sup>.

---

<sup>75</sup> OKTAY, Gezi, s. 53.

<sup>76</sup> Alman hukukunda gezi düzenleme sözleşmesinin eser sözleşmesi olduğu savunulmuşsa da artık bu görüş terk edilmiştir. OKTAY, Gezi, s. 48.

<sup>77</sup> Bkz. ASLAN, s. 573.

<sup>78</sup> Aynı görüş için bkz. CEYLAN, s. 246.

#### **D. 6502 sayılı Kanun’da**

Daha önce de ifade edildiği üzere, paket tur sözleşmelerine ilişkin 6502 sayılı Kanun m. 51 Yönerge esas alınarak hazırlanmıştır. 6502 sayılı Kanun’da paket tur sözleşmesi önceki 4077 sayılı Kanun’da olduğu gibi tek madde ile fakat daha kapsamlı şekilde düzenlenmiştir. 6502 sayılı Kanun m. 51’deki tanımdan hareketle sadece taşıma veya sadece konaklamaya ilişkin hizmetlerin paket turda sunuluyor olması o sözleşmeyi paket tur sözleşmesi yapmaz. Ancak bunlardan ikisinin birlikte veya bunlardan biri ile birlikte başka turizm hizmetlerinin (rehberlik, gezi, ören yeri ziyaretleri gibi) sunulduğu sözleşmeler paket tur sözleşmeleri olabilir<sup>79</sup>.

### **§ 6. PAKET TUR SÖZLEŞMESİ’NDE TARAFLARIN HAKLARI VE BORÇLARI**

#### **I. GENEL OLARAK**

Paket tur sözleşmesinde taraflardan birini tura katılan oluştururken, diğer tarafı paket tur sözleşmesini bizzat yapan paket tur düzenleyen veya paket tur aracılığı sözleşmesi yapan paket tur aracısı teşkil etmektedir. Aracı, paket tur düzenleyen ile tura katılan arasında bir sözleşme ilişkisi kurulmasını sağlamaktadır. Bu sebeple paket tur aracısı paket tur hizmetini sağlama yükümlülüğünü bizzat üstlenmez<sup>80</sup>. Aracı,

---

<sup>79</sup> 6502 sayılı Kanun m. 51 bu çalışmanın konusu olduğundan açıklamalar ilgili yerlerde yazılmıştır.

<sup>80</sup> Ancak bazı hallerde paket tur aracısının, paket tura dâhil hizmetlerden sadece birini üstlenmesi mümkündür.

paket tur hizmetinden faydalanmak isteyen tura katılanı bulma konusunda yükümlölük altına girer.

Aracı, paket tur sözleşmesinin tarafı olmadığından, ileriki sayfalarda tarafların hak ve borçları incelenirken, sadece paket tur düzenleyen ile tura katılanın hakları ve borçları ele alınmıştır.

## **II. PAKET TUR DÜZENLEYEN'İN HAKLARI VE BORÇLARI**

### **A. Paket Tur Düzenleyenin Hakları**

#### **1. Genel Olarak**

Paket tur sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen (synallagmatik) bir sözleşmedir. Bütün sözleşmelerde olduğu gibi paket tur sözleşmesinde de nisbîlik esastır. Bu kapsamda paket tur düzenleyenin sözleşmeden doğan borçları olacağı gibi, tura katılanın da paket tur düzenleyene karşı borçları olur. Tura katılanın borçları aynı zamanda paket tur düzenleyenin haklarını oluşturur.

Paket tur düzenleyenin haklarını, paket tur sözleşmesi ile kararlaştırılan ücreti talep ve tahsis etme, tura katılanın iş birliği yapmasını ve özenli davranmasını isteme olarak sıralamak mümkündür. Aşağıda bunlar sırasıyla ele alınmıştır.

## 2. Kararlaştırılan Ücreti Talep ve Tahsil Etme

Paket tur sözleşmesi tam iki tarafa borç yükleyen bir sözleşmedir. Bu sebeple paket tur düzenleyen sözleşme ile kararlaştırılmış hizmetleri yerine getirme borcu altındadır. Buna karşılık, tura katılanın da hizmetler dolayısıyla bedel ödeme yükümlülüğü bulunmaktadır. Yönetmelik m. 5'te paket tur sözleşmesinde olması gereken asgarî mecburî unsurlar sıralanmıştır. Bu unsurlarda paket tura sözleşmesinin ücretine ilişkin hükümler de yer almaktadır. Bunlardan ilki, paket tura ilişkin bedelin Türk Lirası olarak vergiler dâhil fiyatı ve ödeme şekli sözleşmede açıkça belirtilmelidir<sup>81</sup>. Ayrıca düzenlenmiş olan vadeye faiz oranı konulmuşsa, bu faiz oranıyla birlikte Türk Lirası olarak ödenecek toplam satış fiyatı belirtilmelidir. Paket tur düzenleyen, faiz miktarı, faizin hesaplandığı yıllık oran ve sözleşmede belirtilen faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi talep edebilir. Son olarak tura katılan konumundaki borçlunun temerrüde düşmesinin hukukî sonuçlarına paket tur sözleşmesinde yer verilmelidir.

Türk hukukunda kural olarak taraflar, TBK. m. 26-27 anlamında sözleşmelerin muhtevasını serbestçe belirleyebilir. Bununla birlikte, kanun koyucu tüketici sözleşmeleri bakımından mecburî muhteva belirleyerek, sözleşme serbestisini kısıtlama yoluna gitmiştir. Uygulamada bazı paket tur sözleşmelerinde bu mecburî unsurlara maalesef uyulmamaktır. Bu durum karşısında, 6502 sayılı Kanun m. 4/I'de, *“Sözleşmede bulunması gereken şartlardan bir veya birkaçının bulunmaması durumunda, eksiklik sözleşmenin geçerliliğini etkilemez. Bu eksiklik sözleşmeyi*

---

<sup>81</sup> Yargıtay'ın Türk parası ile ödeme konusunda vermiş olduğu kararlar için bkz. **Yarg. 17. HD. T. 21.10.2008, E. 2008/1389, K. 2008/4760; Yarg. 11. HD. T. 26.3.1997, E. 1997/3438, K. 1997/3906; Yarg. 12. HD. T. 4.10.1979, E. 1979/7320, K. 1979/7621.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

*düzenleyen tarafından derhâl giderilir.” hükmüne yer verilmiştir<sup>82</sup>. Paket tur sözleşmesinde olması gereken mecburî unsurların, muhtevaların olmaması durumunda tura katılanı aydınlatma borcunu yerine getirmemiş de olduğundan, paket tur düzenleyenin sorumluluğu doğar.*

Paket tur düzenleyenin ücreti talep ve tahsis etme konusundaki diğer hakları, tura katılanın ücret ödeme borcu başlığı altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

### **3. Tura Katılanın İş Birliği Yapmasını ve Özenli Davranmasını İsteme**

Daha önce ifade edildiği üzere, bütün sözleşmelerde olduğu gibi paket tur sözleşmesinde de taraflardan birinin hakkı, sözleşmenin diğer tarafının borcudur. Bu anlamda paket turu düzenleyene tura katılanın işbirliği yapma ve özenli davranmasını isteme hakkını verir. Bu konu aşağıda tura katılanın borçları başlığı altında ayrıntılı olarak incelendiğinden burada tekrar ele alınmamıştır.

---

<sup>82</sup> Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **ALTAŞ, Hüseyin**, Şekle Aykırılığın Olumsuz Sonuçlarının Düzeltilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara 1998; **KÜRŞAT, Zekeria**, “Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunda Öngörülen Şekil Kuralları ve Şekle Aykırılığın Yaptırımı”, Prof. Dr. Zahit İmre’ye Armağan, Der Yayınları, İstanbul 2009, s. 409-455.

## **B. Paket Tur Düzenleyenin Borçları**

### **1. Genel Olarak**

Paket tur düzenleyen, paket tur sözleşmesinde çeşitli tur edimlerini bir araya getirerek hizmet borcu altına girmektedir. Gerçekten de onun, hizmet borcunun yanı sıra ayıplı ifa veya hiç ifa etmeme sebebiyle bir takım borçları doğmaktadır. Paket tur düzenleyenin borçlarını, paket tur edimini gereği gibi yerine getirme, aydınlatma, tura katılanın değişmesini kabul etme, sır saklama, sigorta yapma ve teminat gösterme, organizasyon, rehber bulundurma olarak saymak mümkündür. Aşağıda bunlar sırayla incelenmiştir.

### **2. Paket Tur Edimini Gereği Gibi Yerine Getirme**

SABY. m. 3'e göre paket tur düzenleyen kâr etme amacıyla hareket eden bir tacir olarak, basiretli bir tacirin yapması gereken bütün hazırlıkları eksiksiz bir biçimde yapmakla yükümlüdür. Bu sebeple, paket tur düzenleyen önceden açıklamış ve tura katılana vermiş olduğu programa uygun olarak faaliyet yürütmelidir. Dolayısıyla tur düzenleyen paket turun, düzenli bir biçimde başlaması ve gereği gibi tamamlanması için gereken bütün hazırlıkları yapmalıdır. Zira paket tur düzenleyenin ilk ve en önemli borcu, paket tur sözleşmesinin konusu olan hizmetin sağlanmasıdır. Çünkü paket tur düzenleyen, birden fazla seyahat ediminin fonksiyonel olarak bir bütün oluşturacağı şekilde seyahati düzenleyen kişidir. Bu anlamda paket tur düzenleyen, birleşik olan paket tur edimlerini sözleşme kapsamında programa uygun olarak ifa etmelidir<sup>83</sup>. Bu

---

<sup>83</sup> YURT, s. 128.

borcun kapsamını paket tur sözleşmesinin yapılış biçimine göre belirlemek gerekir. Paket tur düzenleyen tura katılan ile sözleşme yaparken tura ilişkin özellikleri sözlü veya yazılı olarak belirtmişse bunları zamanında, tam olarak ve kararlaştırıldığı şekilde yerine getirmelidir. Aynı şekilde paket tur düzenleyen, sözleşme yapıldıktan sonra ne gibi hizmetlerin verileceğine dair tura katılana ek taahhütlerde bulunmuşsa, bunları da gereği gibi ifa etmelidir<sup>84</sup>.

Paket tur sözleşmesinin geçerliliği için tura ilişkin özelliklerin açıkça belirtilerek bunların taahhüt edilmesine gerek yoktur. Zira paket tur hizmetinin muhtevasına yönelik özellikler sözleşme kurulduğu sırada veya sonrasında tura katılana bildirilmemiş olabilir. Yani sadece turun yapılacağına dair taahhütte bulunulmuşsa, paket tur düzenleyen tarafından yapılması öngörülen bu turun amacına uygun, iyi niyet ve dürüstlük kuralları dâhilinde işlerin olağan akışına göre olması gereken özellikleri taşıyacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir<sup>85</sup>.

Paket tur sözleşmesine ilişkin hizmetlerin tek tek yerine getirilmiş olması paket tur düzenleyen bakımından seyahat edimini gereği gibi yerine getirme borcunu ortadan kaldırmaz. Bu hizmetlerin zaman sırası içinde, özenli olarak ve iyi bir koordinasyonla tura katılana verilmesi gerekir. Zira paket tur, zaman ve mekân olarak uyumluluk göstermek mecburiyetinde olan hizmetler bütünüdür.

---

<sup>84</sup> OKTAY, Gezi, s. 66.

<sup>85</sup> OKTAY, Gezi, s. 67.

### 3. Aydınlatma

Seyahat edenlerin tamamen kendi isteklerine göre ve sorumluluk kendilerine ait olarak yaptıkları ferdî seyahatlerin aksine, paket tur sözleşmelerinde yetki ve sorumluluk paket tur düzenleyene aittir. Paket tur düzenleyen, sözleşmenin amacı ve dürüstlük kuralları çerçevesinde TMK. m. 2'ye (BGB. § 242) sözleşmenin kurulması sırasında katalog ve broşürlerde yer verilemeyen gerekli her türlü bilgiyi tura katılana vermelidir. Paket tur düzenleyenin bilgi verme yükümlülüğü paket tur sözleşmesinin niteliği gereğidir.

Paket tur düzenleyenin aydınlatma borcunun kapsamına nelerin girdiğini tek tek saymak mümkün değildir. Zira bunlar her olayın şartlarına göre farklılık arz edebilir. Başlangıçta sözleşmenin yapılmasını etkileyecek her türlü hususun tura katılana bildirilmesi bu borcun kapsamına dâhildir<sup>86</sup>. Ayrıca sözleşme yapıldıktan sonra paket turun öngörüldüğü şekilde devam etmesini engelleyen durumlar olduğunda, bunların tura katılana bildirilmesi gerekir. Yine turun devamında paket tur hizmetlerin nasıl devam edeceği hakkında bilgi verilmesi de bu borcun kapsamındadır.

Paket tur düzenleyenin, turun devam etmesini etkileyecek durumlar dışında paket tur sırasında dış etkenlerden kaynaklı oluşabilecek sıkıntılara, rizikolara karşı tura katılanı uyarmalıdır. Meselâ, paket turun yapılacağı yerde sık rastlanan hırsızlık olaylarına karşı tura katılanları uyarmak bu anlamdadır. Aynı şekilde var olan sigorta ihtimallerini hatırlatmakta paket tur düzenleyenin aydınlatma borcu kapsamındadır.

---

<sup>86</sup> Paket tur sözleşmesinin yapılması sırasında paket tur düzenleyenin kusurlu davranıştan dolayı “*Culpa in Contrehendo*” sorumluluğu gündeme gelir.

Paket turun yurt dışına düzenlenmesi veya yurtiçinde düzenlenecek paket tura yabancı vatandaşların katılması durumunda, paket tur düzenleyenin aydınlatma borcu daha fazladır<sup>87</sup>. Zira paket tur düzenleyen bakımından aydınlatma yükümlülüğünün amacına ulaşması için bu gibi durumlarda normal şartlardan daha fazla bilgi ve özen yükümlülüğü doğar.

Paket tur düzenleyenin, turla ilgili birçok konuda bilgi verme yükümlülüğü olmasına rağmen, bu yükümlülük sınırsız da değildir. Paket tur düzenleyen normal, makûl ve orta zekâlı bir seyahat edeninin dürüstlük kuralına göre öğrenmesi gereken konularda bilgi vermelidir. Fakat normal, makûl ve dürüst bir seyahat eden tarafından bilinecek veya bilinmesi gerekli konularda paket tur düzenleyenin sorumluluğu söz konusu olmaz<sup>88</sup>.

Acaba, gerekli bilgilerin paket tur aracısı tarafından tura katılana verilmiş olması, paket tur düzenleyenin borcunu ortadan kaldırır mı? Eğer paket tur aracısı paket tur düzenleyene yapılan teklifleri (önerileri) kabule yetkili ise, paket tur düzenleyen sözleşme öncesinde ve sırasında verilmesi gereken bilgileri tura katılana vermek mecburiyetindedir. Paket tur düzenleyen, aracıya böyle bir yetki vermemiş ise, bu durumda oluşan bütün eksikliklerden TBK. m. 116 gereği paket tur düzenleyen sorumludur.

---

<sup>87</sup> OKTAY, Gezi, s. 103.

<sup>88</sup> YURT, s. 131.

#### 4. Tura Katılanın Değişmesini Kabul Etme

Tura katılanın sözleşmeyi devredebilme hakkı vardır. Bu hak paket tur düzenleyenin tura katılanın değişmesini kabul etme borcunun konusunu oluşturur. Bu sebeple tura katılanın sözleşmeyi devredebilme hakkında aşağıda yapılmış olan açıklamalar burada da geçerlidir.

#### 5. Sır Saklama

Paket tur düzenleyen, tura katılanların isim ve adresleriyle, geziyle ilgili şahsî hususları saklamakla yükümlüdür<sup>89</sup>. Şahsî husustan maksat, paket tur bünyesinde yapılan aktivite, hayat tarzı vb. faaliyetlerin başkaları tarafından bilinmemesidir. 1618 sayılı Kanun'un 21. maddesinin yorumundan paket tur düzenleyenin bu borcunun emredici nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Gerçekten de söz konusu hükümde *“Seyahat acentaları müşterilerinin isim ve adreslerini ve gezileri ile ilgili kişisel hususları gizli tutarlar”* ifadesi yer almaktadır. Hükümün ifadesinden hareketle maddenin emredici olduğu kanaatindeyiz.

---

<sup>89</sup> 1618 sayılı Kanun Madde 21- (Meslekî sır)

f (1) Seyahat acentaları müşterilerinin isim ve adreslerini ve gezileri ile ilgili kişisel hususları gizli tutarlar.

f (2) Bu hususlarda ilgili kanun hükümleri saklıdır.

## 6. Sigorta Yapma ve Teminat Gösterme

Paket tur sözleşmesinde tura katılanın karşılaşılabileceği en önemli problemlerden biri, paket tur düzenleyenin aczine karşı tura katılanın korunmasıdır. Paket tur düzenleyenin iflâsı ve ödeme güçlüğüne karşı tura katılan “zorunlu sigorta ve teminat gösterme” şeklinde iki imkân ile koruma altına alınmıştır. Bu imkânlar, idarî yaptırımlara bağlanarak paket tur düzenleyene basiretli tacir gibi davranmaya zorlamıştır. Paket tur düzenleyen, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından belirlenmiş olan sigorta ve kuruluş teminatını en geç sözleşmenin kurulması aşamasına kadar Bakanlığa vermekle yükümlüdür.

SASABK. m. 10/I-e<sup>90</sup>,de, paket tur düzenleyene bazı yükümlülükler hariç tutulmak suretiyle teminat gösterme mecburiyeti getirilmiştir. Gerçekten de işlemlerinden doğacak olan yükümlülüklerini yerine getirilmemesi halinde ilgililere ödeme yapılmasını temin etmek amacıyla kuruluş teminatı gösterme mecburidir<sup>91</sup>.

---

<sup>90</sup> Bkz. SASABK. m. 10/I-e : ““Müşterileri ile biletlerini satacakları ulaştırma müesseselerine sunacakları hizmetler ve sigorta limiti kapsamındaki yükümlülükler hariç olmak üzere tüm seyahat acentalığı işlemlerinden doğacak yükümlülüklerini yerine getirmek, karşılığı olmak ve bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde Bakanlıkça paraya çevrilerek ilgililere ödeme yapılmak üzere seyahat acentasının grubuna göre asgari beşbin Yeni Türk Lirası azami otuzbin Yeni Türk Lirası arasında Bakanlıkça belirlenecek teminatı, 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 34 üncü maddesinde belirtilen değerler üzerinden vermek ve teminatın eksilmesi halinde, otuz gün içerisinde tamamlamak”.

<sup>91</sup> Bkz. SASABK. m. 29/I’e göre: “Seyahat acentaları ve şubeleri, müşterileri ile biletlerini satacakları ulaştırma müesseselerine sunacakları hizmetler ve sigorta limiti kapsamındaki yükümlülükler hariç olmak üzere tüm seyahat acentalığı işlemlerinden doğacak yükümlülüklerini yerine getirmek, karşılığı olmak ve bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde Bakanlıkça paraya çevrilerek ilgililere ödeme yapılmak üzere seyahat acentasının grubuna göre 30 uncu maddede belirtilen miktarda teminatı, 4/1/2002 tarihli ve 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 34 üncü maddesinde belirtilen değerler üzerinden vermek ve teminatın eksilmesi halinde, otuz gün içinde tamamlamak zorundadır”.

Paket tur düzenleyen bahsi geçen yükümlölüklerini yerine getirmemesi halinde, ilgililerin zararının karşılanması amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından bir miktar teminat vermekle yükümlü kılınmıştır. Teminat miktarına ilişkin 1618 sayılı Kanun'un 13. maddesinde olan düzenleme 28.12.2006 tarihli ve 5571 sayılı Kanun'la yürürlükten kaldırılmıştır. Bugün için bu konuda 05.10.2007'de Seyahat Acentaları Yönetmeliği m. 30<sup>92</sup>'da yer alan miktarlar geçerlidir.

Türk hukukunda paket tur düzenleyenin sigorta yapma mecburiyeti konusunda kanun koyucu 28.12.2006 tarihinde SASABK.'da değişiklik yapmıştır<sup>93</sup>. Sigorta bedeli en az paket tur bedeli kadar olmak mecburiyetindedir. Ayrıca amaç tura katılanın paket tur düzenleyenin ödeme güçlüğüne karşı korunmasıdır. Bu sebeple, paket tur düzenleyenin resmen iflâs halinde olması veya tura katılanın paket tur düzenleyenin ödeme güçlüğüne ispat etmesi aranmamıştır. Tura katılan, paket turun gereği gibi veya hiç ifa edilmemesi ile birlikte, başka bir şey ispat etmek mecburiyetinde kalmadan zararını doğrudan sigorta şirketinden talep edebilir.

---

<sup>92</sup> **26664 sayılı Seyahat Acenteleri Yönetmeliği Madde 30:**

f (1) Seyahat acentası gruplarına göre yatırılacak olan teminat miktarları aşağıda belirtilmiştir.

- a) A grubu seyahat acentası için yedi bin Türk Lirası,
- b) B grubu seyahat acentası için altı bin Türk Lirası,
- c) C grubu seyahat acentası için beş bin Türk Lirası.

f (2) Her bir şube için birinci fıkrada belirtilen miktarların % 5'i alınır.

f (3) Bakanlıkça gerekli görülen hallerde teminat miktarları, geçmiş yıllar için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298 inci maddesi uyarınca tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanabilir.

<sup>93</sup> Değişiklik ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. SASABK. m. 12.

## 7. Organizasyon

Paket tur düzenleyen, organizasyon yükümlülüğü kapsamında tura ilişkin hizmetleri paket tur sözleşmesinde öngördüğü şekilde yerine getirmek mecburiyetindedir. Buna “hizmetler arasında koordinasyon sağlama yükümlülüğü” de denebilir. Tura katılanın, sözleşmede kendisine taahhüt edilen edimleri önceden deneme imkânı bulunmadığından, paket turun sözleşmede öngörüldüğü şekilde gerçekleştirilmesi önem arz eder.

Paket tur düzenleyen, satışa sunduğu hizmetler içinde yer alan ulaşım, konaklama ve bunlara dâhil olmayan diğer turizm hizmetlerini yerine getiren bağımsız edim yükümlüleri ile sözleşme yapar. Yapılan bu sözleşme ile her ne kadar hizmet, bağımsız kuruluşlar tarafından yerine getirilecek olsa da, paket tur sözleşmesinin mahiyeti sebebiyle paket turu düzenleyenin sorumluluğu doğar. Bu sebeple sözleşmeyle tura katılana taahhüt edilen neticenin, amaca en uygun bir tarzda elde edilecek şekilde yapılması gerekir. Gerekli önlemlerin alınması paket tur düzenleyenin organizasyon yükümlülüğü kapsamındadır. Paket tur düzenleyen bu yükümlülüğü dolayısıyla turun yapılacağı yerde, havaalanında, limanda veya tren istasyonunda tur yöneticisi veya aracısı bulundurmak mecburiyetindedir<sup>94</sup>. Bu elemanların işi bilen tecrübeli kişiler olması gerekir. Çünkü bunların tecrübeli kişiler olması paket turun sözleşmeye uygun olarak başlaması ve devam etmesi bakımından son derece önemlidir. Böylece hizmette oluşabilecek kötü ifa halinde, yöneticinin hemen müdahale imkânı doğar ve aksaklık daha fazla büyümeden sona erer. Meselâ, şoförün

---

<sup>94</sup> YURT, s. 128.

yolu bilmemesi, oteli bulamaması, yolculardan bir kısmının istasyonda unutulmasında durum böyledir.

Seyahat yöneticisinin bulunmaması veya seyahat edimlerinin kötü ifa edilmesi durumunda, bunların giderilmesi için başvurulacak bir makam veya kişi bulunmamaktadır. Bu gibi hallerde tura katılan ya ayıplı ifayı kabul etmekte veya ayıbın ağır olması halinde turu yarıda kesmektedir. Paket tur edimlerinin kötü ifa edilmesi dışında, Yönetmelik m. 12/2-a bendinden yola çıkarak paket tur düzenleyenin, seyahat yöneticisi bulundurmaması sebebiyle organizasyon borcuna aykırı davranması yönünden Yönetmelik m. 9 hükmü gereği tazminat borcu doğar<sup>95</sup>.

## 8. Rehber Bulundurma

5571 sayılı Kanun<sup>96</sup>'la 1618 sayılı Kanun'a getirilen yeniliklerden birisi de paket tur düzenleyenin rehber bulundurma mecburiyetidir. Buna göre, paket turda veya paket tur kapsamında birden çok tur öngörülmüş ise her bir turda, alt sayı sınırı konulmaksızın, kırk beş kişiye kadar en az bir rehber tahsis edilmesi mecburidir. Ayrıca tura katılanlara eşlik edecek olan rehberin profesyonel bir turist rehberi olması gerekir<sup>97</sup>. Böylece mevzuata uymayan seyahat acentelerine, ilgili makamlarca

---

<sup>95</sup> YURT, s. 129.; ÖZDEMİR, s. 68.; Kötü ifa-temerrüt konuları için bkz. KIZIR, Mahmut, Borçlu Temerrüdünün Sona Ermesi, Ankara 2012, s. 30.

<sup>96</sup> RG. T. 28.12.2006, S. 26402.

<sup>97</sup> Profesyonel Turist Rehberi olabilmenin iki yolu vardır. Bunlardan ilki üniversitelerin 2 veya 4 yıllık "Turist Rehberliği" bölümlerini bitirmek, diğer yol ise T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın açtığı "Rehberlik Kursları"nı bitirmektir. Ancak bu kişiler kanun anlamında rehberlik faaliyetini yürütebilir.

verilecek cezadan ayrı olarak, daha önce “*ihtar*” cezası veren Kültür ve Turizm Bakanlığı bundan böyle idarî para cezası da uygulayabilir.

### **III. TURA KATILAN’IN HAKLARI VE BORÇLARI**

#### **A. Tura Katılanın Hakları**

##### **1. Genel Olarak**

Taraflar sözleşme serbestisi çerçevesinde kanuna ve ahl ka aykırı olmamak şartıyla (TBK. m. 26-27)  eşitli haklar ve borçlar belirleyebilirler<sup>98</sup>. Bu sebeple paket tur sözleşmesinde tura katılanın hangi haklarının bulunduğunu belirleyebilmek için her somut sözleşme hükümlerinin dikkate alınması gerekir. Bununla birlikte, kanun hükümlerinden hareketle ve doktrindeki görüşleri de dikkate alarak tura katılanın haklarını; bilgi alma, hizmetin belirlenen ücretle gerçekleşmesini isteme, hizmetin yeniden görülmesini isteme, indirim talep etme, sözleşmeden dönme, tazminat talep etme, sözleşmeyi devredebilme şeklinde sıralamak mümkündür. Aşaağıda bunlar sırasıyla ele alınmıştır.

---

<sup>98</sup> **Yarg. 13. HD. T. 18.11.2002, E. 8734, K. 12293.** (Yargıtay, bir konuda tespit yapılırken öncelikle sözleşme hükümlerinin dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir); **Yarg. 13. HD. T. 15.09.1994, E. 1994/6197, K. 1994/7587,** (KB BB, E.T. 21.04.2014).

## 2. Bilgi Alma

Paket tur düzenleyen tura katılana, turla ilgili gerekli bilgileri doğru ve eksiksiz biçimde vermek mecburiyetindedir<sup>99</sup>. Gerçekten de, Yönetmelik m. 12/I hükmüne göre, paket tur düzenleyen, tura katılanın talebi doğrultusunda tanıtım amacıyla broşür vermekle yükümlüdür. Tanıtım broşürünün verilmesi paket tur düzenleyen açısından tura katılana yapılmış bir öneriye (icaba) davet olarak nitelendirilmelidir<sup>100</sup>. Paket tur düzenleyen, tura katılana vermiş olduğu broşürün muhtevası hususunda Yönetmelik m.12/I gereği sorumludur.

Paket tur düzenleyenin, tura katılan herkese broşür vermesinin gerekli olup olmadığı sorusunun cevabı, Yönetmelik m. 12/I’de hükme bağlanmıştır. Buna göre, paket tur düzenleyenin “*bilgi isteyen tüketiciye tanıtım amaçlı bir broşür vermek zorundadır*”. Yönetmelik hükmünün bu ifadesinden, paket tur düzenleyenin tura katılan talep etmediği sürece sunduğu her paket turla ilgili bir broşür yayınlama mecburiyeti bulunmadığı anlaşılmaktadır. Ancak tura katılan sunulan paket turla ilgili bilgi istediği takdirde paket tur düzenleyenin bir broşür veya benzeri araçlarla belirtilen asgarî bilgileri vermesi gereklidir. Çünkü paket tur düzenleyen broşürün muhtevası ile bağlı ve sorumludur.

Tura katılanın bilgi alma hakkı, paket tur düzenleyen açısından aynı zamanda Türk Medenî Kanunu’nun m. 2/I fıkrasında düzenlenen “*dürüstlük kuralından*”<sup>101</sup>

---

<sup>99</sup> ZEVLİLER/AYDOĞDU, s. 257.

<sup>100</sup> Zira broşürü öneriye (icaba) davet olarak nitelendirdiğimizde 6502 sayılı Kanun m. 5/II hükmü uygulama alanı bulabilir.

<sup>101</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. EREN, Borçlar, s. 18-19.; Dürüstlük kuralı ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. AKYOL, Şener, Medenî Hukuka Giriş, 2. Bası, İstanbul 2006, s. 347 vd.; SEROZAN, Medenî, s. 279-

kaynaklanmaktadır<sup>102</sup>. Aydınlatma yükümlülüğü, sözleşmenin karşı tarafı olan tura katılan ve bu yükümlülükten zarar görmesi muhtemel üçüncü kişiler için önemli olan ve bilinmesi gereken hususlarda da kendini gösterir<sup>103</sup>. Belirtmek gerekir ki, tura katılanın özellikle irade sakatlıklarına ilişkin olarak yanılma (hata TBK. m. 30) ve aldatma (hile TBK. m. 36) hükümlerine başvurabilme imkânı her zaman saklıdır. Bununla birlikte, broşürde yer alan bilgilerin yanıltıcı olması halinde genel hükümlere gidilmesi de mümkündür.

Broşürde paket tur ile ilgili değişiklikler yapılması mümkündür. Bu tür değişiklikler, Yönetmelik m. 12/I hükmüne tabidir. Buna göre, broşürde açıkça belirtilmek ve sözleşme imzalanmadan önce tura katılana bildirilmek şartıyla değişiklik yapılabilir. Sözleşme imzalandıktan sonra, aynı şekilde tarafların açık onayı ile değişiklik yapılması mümkündür. Çünkü Yönetmelik hükmünün amacı, tura katılanın belirtilen edimlerin ifası sırasında karşılaşılabileceği problemlerin önüne geçmek, dolayısıyla tura katılana ispat kolaylığı sağlamaktır.

Paket tur sözleşmesinin muhtevasında bir takım bilgilerin bulunması Yönetmelik m. 5 gereği mecburidir. Bunlardan ilki, sözleşmede tarafların, isim, unvan, açık adres, telefon ve varsa diğer erişim bilgileri ile birlikte hareket, dönüş tarihi ve

---

287.; OĞUZMAN/BARLAS, s. 168-174.; AKİPEK, **Jale G./AKINTÜRK, Turgut/ATES KARAMAN, Derya, Türk Medenî Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku**, 1. Cilt, 9. Baskı, İstanbul 2012, s. 163-177.; ZEYTİN **Zafer/ERGÜN, Ömer**, Türk Medenî Hukuku, 2. Baskı, Ankara 2013, s. 57-61.; YARAYAN, **Ali**, Türk Medenî Hukuku, Temel Bilgiler, Ankara 2013, s. 147-156.

<sup>102</sup> **YAVUZ, Nihat**, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Ankara 2007, s. 558. Ayrıca Sözleşmeden Doğan Hakkın Kullanılmasında Dürüstlük Kuralına Aykırı Davranılmaması gerektiği hususunda bkz. **Yarg. 13. HD. T. 8.11.2001, E. 2001/8092, K. 2001/10124**. (KBİBB, E.T. 17.06.2014).

<sup>103</sup> **ZEVKLİLER/AYDOĞDU**, s. 212.

saatleri ile kesintiler dâhil paket turun süresi yer almasıdır. Bunun yanında, paket tur sırasındaki duraklama yerleri ve nakil bağlantıları dâhil turun güzergâhı, ulaşım araçlarının cinsi, konaklama yeri ve sınıfı ile birlikte bunların süreleri, yemek öğün sayısı, varsa rehber ve ücreti ile paket tura dâhil diğer hizmetlere ilişkin bilgilerin sözleşmede yer alması gerekir. Ayrıca seyahat acentesinin kusuru veya sözleşmeye kısmen ya da tamamen uymaması hallerinde ödeyeceği tazminat ile ödenmiş olan paranın iadesine ilişkin bir taahhüdün yanı sıra mücbir sebep sayılan hallerin varlığı durumunda ve bu hallerde tarafların hak ve sorumlulukları da belirlenmiş olmalıdır. Bununla birlikte, paket turun Türk Lirası olarak vergiler dâhil fiyatı ve ödeme şekli<sup>104</sup> ayrıca, vadeye göre faiz ile birlikte ödenecek Türk Lirası olarak toplam satış fiyatı<sup>105</sup> ve satış fiyatına uygulanacak olan faiz miktarı, faizin hesaplandığı yıllık oran ve sözleşmede belirtilen faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi oranı sözleşmede yer almalıdır. Nihayet, paket turdan önce verilmesi gereken peşinat tutarı ve kalan miktar için ödeme planıyla birlikte son olarak borçlunun temerrüde düşmesi durumunda hukuki sonuçların neler olacağının, sözleşmede yer alması mecburi bilgilerdir.

Yönetmelik m. 12’de broşürde yer alması mecburî bazı unsurlar doğrudan Bakanlık tarafından belirtilmiştir. Paket tur düzenleyenin tura katılana vermiş olduğu broşürde yer alması gereken mecburî unsurları şu şekilde saymak mümkündür: Vergiler dâhil fiyat ve ödeme şartları; gidilecek yer ve ulaşım biçimi ve kalınacak yerin

---

<sup>104</sup> **YAVUZ, C.**, s. 270-297.

<sup>105</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. **DEMİR, Remzi**, Taksitle Satış Sözleşmesi, Ankara 2013, s. 64-71.; **ÜNLÜTEPE, Mustafa**, Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Taksitle Satım Sözleşmesi, İstanbul 2011, s. 71 vd.

özellikleri; gidilecek yerdeki yemek ve gezi planı ve programı broşürde yer almak zorundadır. Şayet paket tur milletlerarası ise, tura ilişkin pasaport ve vize şartları hakkında bilgi; paket tur düzenleyen, paket tura katılacak seyahat eden sayısının yeterli olmadığı durumda, paket turun iptalini tura katılana bildireceği en son tarihin ne olacağı broşürde açıkça gösterilir.

Broşürdeki bilgilere ek olarak paket tur düzenleyen tura katılana sözleşme kurulmadan önce yazılı olarak bazı konularda bilgi vermek mecburiyetindedir. Bunlardan ilki, paket tur düzenleyen yerel temsilcisinin adı, adresi ve telefon numarası ile bunların bulunmaması halinde tura katılanın zor durumda kaldığında başvurabileceği yerel irtibat noktasının adı, adresi ve telefon numarasıdır. Bunun yanında varsa ara durakların zamanı, yeri ve ulaştırma bağlantıları ile yolcu tarafından kullanılacak ulaşım aracının özellikleri konusunda da bilgi vermek mecburiyetindedir. Paket tur yurt dışına yapılıyor ise, paket tur düzenleyen, tura katılan tarafından iptal masraflarını ya da kaza veya hastalık halinde ülkesine geri gönderilme de dâhil olmak üzere yardım masraflarını teminat altına alacak, isteğe bağlı bir sigorta sözleşmesi yapılmasıyla ilgili bilgileri tura katılana vermek mecburiyetindedir.

Broşürde yukarıda bahsedilen bilgilerin eksik olması, paket tur düzenleyen aydınlatma yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmediği anlamına gelir. Dolayısıyla bu durum paket tur düzenleyen sorumluluğunu doğurur. Çünkü broşürde anılan hususlara uygun hizmet vermemesi ayıplı hizmet olarak kabul edilir<sup>106</sup>. Ayrıca tura

---

<sup>106</sup> ASLAN, s. 586.

katılan Yönetmelik m. 5'e uygun olarak kendisine verilen yazılı nüshada yer almayan hususlarla bağılı sayılamaz<sup>107</sup>.

### 3. Hizmetin Belirtilen Ücretle Gerçekleşmesini İsteme

Paket tur sözleşmesinde kararlaştırılmış ücretin değiştirilmesi kural olarak <sup>108</sup> sözleşmeye bağılılık (ahte vefa, pacta sunt servanda) ilkesine aykırıdır. Ancak uygulamada paket tur sözleşmelerinde çok çeşitli hizmetler verilmektedir. Bu sebeple, hizmetlerin fiyatlarında değişiklik olması halinde paket tur sözleşmesinin toptan fiyatında da değişiklikler meydana gelmektedir. Yönetmelik m.6/I'e göre, *“Sözleşmede öngörülen fiyat ve koşullar değiştirilemez. Ancak, liman ve havaalanına iniş vergileri gibi harç, vergi ve ücretler ile döviz kurlarından kaynaklanan fiyat değişikliklerine bu hüküm uygulanmaz”* . Bu hüküm gereğince sözleşmeye bağılılık prensibinin güçlendirilmesi yoluyla tura katılan korunmak istenmiştir.

Paket tur sözleşmesinde veya genel işlem şartları yoluyla tura ilişkin ücret değiştirilme hakkı paket tur düzenleyene verilebilir. Sözleşmede değişiklikler yapılması konusunda, Yönetmelik'te belirlenen haller bakımından sınırlı sayı prensibi (*numerus clausus*) uygulanacağı anlaşılmaktadır. Buna karşılık, paket tur düzenleyen genel işlem şartlarına, tur ücretini istediği gibi arttırabileceğine ilişkin bir kayıt koymuş olabilir. Böyle bir kayıt Yönetmelik m. 10 hükmüne göre geçersizdir. Gerçekten de adı geçen madde de, *“Sözleşme metninde veya müstakil herhangi bir*

---

<sup>107</sup> **DERYAL, Yahya**, Tüketici Hukuku, Ankara 2004, s. 70.

<sup>108</sup> Geniş bilgi için bkz. **EREN**, Borçlar, s. 320-321.; **GÜRSOY, Kemal Tahir**, Hususi Hukukta Clausula Rebus Sic Stantibus (Emprevizyon Nazariyesi ), Ankara 1950.

*belgede tüketicinin bu Yönetmelikte yer alan haklarını kullanmaktan feragat ettiğine dair veya seyahat acentesinin bu Yönetmelikten kaynaklanan yükümlülüklerini sınırlayan veya ortadan kaldıran kayıtlar geçersizdir” hükmü yer almaktadır. Bu durumda, genel işlem şartında veya sözleşmede tura katılana sözleşmeden dönme hakkının mevcut olduğunun belirtilmesi gerekir. Bu kayıt yoluyla paket tur düzenleyenin keyfi uygulamalarına karşı tura katılan korunur.*

Paket tur sözleşmesinde veya genel işlem şartında fiyatlarda değişiklik yapma hakkı saklı tutulmuş olsa bile, bu durumun öngörülebilir olmaması şartı da aranmalıdır<sup>109</sup>. Öngörülemez duruma daha çok yurtdışına paket tur düzenleyen firmalarda döviz, kur değişikliği veya hava limanı vergilerinin artması gerekçe gösterilebilir. Böyle bir halde paket tur düzenleyene fazladan bir külfet yüklemesi söz konusudur.

Yönerge<sup>110</sup> m. 4/4-a’da Türk hukukunda belirtilen hallerde ek olarak ulaşım maliyetlerinin artması da fiyat arttırma sebebi kabul edilmiştir. Ancak akaryakıt fiyatlarının sürekli değişiklik gösterdiği ülkemizde bu maddenin uygulanmamasının tura katılan lehine bir durum olduğu kanaatindeyiz<sup>111</sup>. Paket tur hizmetine yönelik olarak fiyatta artış olabiliyorsa, fiyatta indirim de olma ihtimali düşünülebilir. Çünkü

---

<sup>109</sup> Uygulamada paket tur düzenleyenlerin müşteri çekebilmek için hizmetlerini düşük fiyatlı göstererek sözleşme kurulmakta ve sözleşmeye konulan, “*fırmamızın fiyatlarda değişiklik yapma hakkı saklıdır*” ibaresiyle fiyat arttırma yolunun önü kapatılmıştır. Zira bu durum aynı zamanda “*haksız rekabet*” teşkil eder.

<sup>110</sup> **OJ L 158/59, 1990.** Bkz. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31990L0314> (E.T. 19.04.2014).

<sup>111</sup> Aynı görüşte bkz. **VARDAR HAMAMCIOĞLU, Gülşah**, Paket Tur Sözleşmesinde Tüketicinin Korunması, İÜHF. C. LXVIII, S. 1-2, s. 290.

kanaatimizce, Yönerge'nin söz konusu hükmü tek taraflı emredici hüküm olup, tura katılan lehine düzenleme yapılabilir. Yönetmelik m. 6/I'de ki "*Sözleşmede öngörülen fiyat ve koşullar değiştirilemez.*" hükmü sebebiyle paket tur sözleşmesinde kararlaştırılan fiyatta indirimle gidilemez.

#### **4. Hizmetin Yeniden Görülmesini İsteme**

Hizmetin yeniden görülmesini isteme, sadece devam eden paket tur sırasında bir bütün olarak değil, bazen bütünün içindeki bir hizmetin yeniden görülmesi olarak da düşünülebilir. Paket tur sözleşmesinin esaslı unsurlarından biri hiç sunulmayabileceği gibi ayıplı da sunulmuş olabilir. Bu durumda tura katılan paket tur düzenleyene alternatif sunulmasını talep edebilmesinin yanında paket turun tekrar görülmesini isteme hakkı da vardır<sup>112</sup>. 6502 sayılı Kanun m. 15/I'e göre, tura katılan hizmetin yeniden görülmesinin istediği durumda, hizmetin niteliği ve tura katılanın bu hizmetten yararlanma amacı dikkate alınmalıdır. Bu doğrultuda makûl sayılabilecek bir süre içinde ve tura katılan için ciddi problemler doğurmayacak şekilde bu talep sağlayıcı tarafından yerine getirilmelidir. Ancak, her hâlükârda bu süre talebin paket tur düzenleyene yöneltilmesinden itibaren otuz iş gününü geçemez. Aksi takdirde tura katılan diğer seçimlik haklarını<sup>113</sup> kullanmakta serbesttir.

---

<sup>112</sup> ASLAN, s. 583.

<sup>113</sup> Tura katılanın diğer seçimlik hakları, ayıp oranında bedelden indirim veya sözleşmeden dönme olarak kabul edilmiştir. Bkz. **6502 sayılı Kanun m. 15.**

## 5. Bedelden İndirim Talep Etme

Paket tur bedelinden indirim uygulamada en sık karşılaşılan taleplerden biridir. İndirimin hesaplanmasında ayıplı veya eksik ifanın dikkate alınması yeterli olmayıp, onun bir bütün içindeki ağırlığına ve önemine göre bir değer atfedilmesi ve indirimin buna göre yapılması gerekmektedir<sup>114</sup>. Bununla beraber, uygulamada sunulan hizmetin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumunda “Çizelge”<sup>115</sup> esas alınarak bedel iadesi mümkündür<sup>116</sup>. Bu çizelge, tüketici sorunları hakem heyetleri ve tüketici mahkemeleri için objektif karar vermede kaynak olarak kullanılmaktadır.

Yönetmelik m. 9/II’de bir çeşit bedelden indirim metodu düzenlenmiştir. Buna göre, paket tur düzenleyen esaslı bir unsur niteliğindeki bir hizmetin hiç veya gereği gibi sağlanamayacak olduğu hallerde, alternatif bir hizmet önermek mecburiyetindedir. Böyle bir durumda alternatif hizmet ile sunulması gereken hizmet arasında bir fiyat farkı oluşuyorsa (alternatif hizmet daha ucuzsa) bunu tura katılana tazmin etmesi gerekmektedir. Böyle bir halde paket tur düzenleyen, tura katılıandan ek ücret talep edemez. Zira alternatif hizmet sunulması gereken hizmetten daha pahalı ise Yönetmelik m. 9/II’de<sup>117</sup> paket tur düzenleyen tura katılıandan ek bir ücret talep

---

<sup>114</sup> OKTAY, Gezi, s. 165. Aksi yönde görüş için bkz. ASLAN, s. 584.

<sup>115</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. [http://www.tursab.org.tr/dosya/64/tursab-turizm-tuketicileri-taleplerini-degerlendirme-cizelgesi\\_64\\_2440546.pdf](http://www.tursab.org.tr/dosya/64/tursab-turizm-tuketicileri-taleplerini-degerlendirme-cizelgesi_64_2440546.pdf). (ET. 19.04.2014).

<sup>116</sup> ÖKSÜZ, Ömer, Tüketici Hukukunda Paket tur Sözleşmeleri, TBBD., S. 66, Y. 2006, s. 349.

<sup>117</sup> **Yönetmelik m. 9/II:** “Paket tur sırasında, seyahat acentesinin sözleşmenin esaslı unsurunu oluşturan hizmetlerden bir veya birkaçını sağlamaması ya da sağlamayacağının anlaşılması durumunda; seyahat acentesi, paket turun devam etmesi için tüketiciye ilave maliyet getirmeyen eşdeğerde alternatif düzenlemeler yapar ve sözleşmede yer alan hizmetler ile sunulan hizmetler arasındaki farkı tazmin eder”.

edemeyeceği kabul edilmiştir. Ancak sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi tura katılanın kusuruna veya mücbir sebebe dayanıyorsa, paket tur düzenleyen sorumlu tutulamaz.

## **6. Sözleşmeden Dönme**

Paket tur sözleşmesinin hangi hallerde iptal edilebileceği tura katılan ve paket turu düzenleyen bakımından ayrı ayrı ele almak gerekir. Zira Yönetmelik'te fesih konusu sadece paket tur düzenleyen açısından ele alınmış, tura katılanın fesih hakkı düzenlenmemiştir. Paket tur sözleşmesinin esaslı unsurlarından biri, hizmetin paket tur düzenleyen tarafından grlememesidir. Bu durumunda bir alternatif de sunulmamış ise veya sunulan alternatifi tura katılan haklı bir sebeple kabul etmemişse, tura katılan paket tur sözleşmesinden dönme hakkını kullanabilir<sup>118</sup>. Gerçekten de, paket tur sözleşmesinde tura katılanın paket turdan beklediği yararı, amacı tehlikeye düşüren büyük ve önemli ayıplarda, tura katılanın sözleşmeden dönme hakkının doğduğunu kabul etmek gereklidir<sup>119</sup>.

Paket tur hizmetinin ayıplı ifa edildiği durumlarda tura katılan 6502 sayılı Kanun m. 15 gereği hizmetin yeniden görülmesini, ayıp oranında bedelden indirim veya sözleşmeden dönme haklarından birini paket tur düzenleyene karşı kullanmakta serbesttir. Paket tur düzenleyen, tura katılanın tercih ettiği talebi yerine getirmekle yükümlüdür. Seçimlik hakların kullanılması nedeniyle ortaya çıkan tüm masraflar

---

<sup>118</sup> YAVUZ, C., s. 556.

<sup>119</sup> SEROZAN, s. 20 vd.

paket tur düzenleyen tarafından karşılanır. Tura katılan, bahsi geçen seçimlik haklarından biri ile birlikte Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca tazminat da talep edebilir. 6502 sayılı Kanun m. 15'te sözleşmenin feshi değil, sözleşmeden dönmeden bahsedildiği için, geçmişe de etkili olarak sözleşme sona erer<sup>120</sup>. Bunun haklı görülmediği durumlarda hâkim bedelden indirim kararı verebilir<sup>121</sup>.

Tura katılanın haklı sebeple dönme hakkını kullanması durumunda, paket turu düzenleyen, tura katılanı hareket yerine veya tura katılanın kabul edeceği başka bir yere aynı ulaşım imkânları ile ulaşmasını sağlama yükümlülüğü altındadır. Bu konuda Yönerge'de benzer bir düzenleme mevcuttur<sup>122</sup>. Ayrıca sözleşmeden dönme söz konusu olduğu için, tura katılanın ödemiş olduğu bedelin tamamını iade etmesi ve varsa tura katılanın zararını da tazmin etmesi gerekir. Tura katılanın zenginleşmesine sebep olan durumlar söz konusu ise, seyahat eden sebepsiz zenginleşme kuralları

---

<sup>120</sup> **ÖZDEMİR, Gökçen Bilge**, Paket Tur Sözleşmesinde Taraflar ve Tarafların Borçları ve Hakları, SBD., S. 2, İstanbul 2011, s. 71; **ASLAN**, s. 583. Karşı görüş için bkz. **OKTAY**, Gezi, s. 174. Oktay, paket tur sözleşmesinin sürekli bir borç ilişkisi karakteri taşıması nedeniyle feshin etkisinin geriye değil, ileriye olduğu, tura katılanın sözleşme çerçevesinde ileri sürebileceği taleplerin kalmayacağı düşüncesindedir.

<sup>121</sup> **CEYLAN**, s. 255.

<sup>122</sup> **Yönerge m. 4/VII**: “Kalkışın gerçekleşmesinden sonra, sözleşmede belirtilen ürün ve hizmetlerin önemli bir kısmının sağlanamadığı veya organizatör taahhüt ettiği hizmetlerin önemli bir kısmını sağlayamayacağını anladığı durumlarda, organizatör paketin devamı için uygun alternatif düzenlemeler yapacak ve bundan dolayı tüketiciye fazladan bir maliyet yüklemeyecektir. Bu durumda organizatör, teklif edilen servislerle, tedarik edilen hizmetler arasındaki farktan dolayı uygun bir tazminat ödeyecektir.

*Bu düzenlemeleri yapmak mümkün değil ise veya tüketici bu alternatif değişiklikleri makul nedenlerle kabul etmez ise organizatör fazladan bir maliyet yüklemeksizin tüketicinin paket turun başladığı yere veya tüketicinin kabul ettiği bir başka dönüş noktasına dönmesini sağlayacak ve uygun olduğu durumlarda tüketiciye tazminat ödeyecektir”.*

çerçevesinde ancak zenginleştığı kısımdan elinde kalanları iade eder<sup>123</sup>. Tura katılan sadece haklı sebeplerin varlığı halinde sözleşmeden dönebilir. Diğer hallerde ise indirim talep etmiş sayılır<sup>124</sup>.

## 7. Tazminat Talep Etme

Tura katılan, paket turun ayıplı veya eksik ifa edilmesi halinde, uğradığı zararın tazmin edilmesini isteyebilir<sup>125</sup>. Bu husus Yönetmelik m. 9/III’de, “...tüketicinin yaptığı tüm ödemeleri 10 gün içinde iade eder ve gerekli hallerde tüketicinin zararını tazmin eder.” şeklinde düzenlenmiştir. Diğer taraftan, tazminat talep etme, 6502 sayılı Kanun m. 15’de ki hakların kullanmasına engel değildir. Ayrıca seçimlik hakların kullanılması sebebiyle ortaya çıkan tüm masraflar sağlayıcı tarafından karşılanır. Tura katılanın, bu seçimlik haklarından biri ile birlikte Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca tazminat da talep edebilir<sup>126</sup>.

---

<sup>123</sup> **TBK. m. 79.** Ayrıntılı bilgi için bkz. **İlhan ULUSAN**, İyiniyetli Sebepsiz Zenginleşenin İade Borcunun Sınırlanması Sorunu, İstanbul 1984. Karşı görüş için bkz. **OKTAY**, Gezi, s. 173-174. Oktay, sözleşmeden dönmenin değil de feshin olacağını düşündüğünden dolayı, fesih anına kadar yapılmış hizmetlerin, tura katılana geri verilmesi gereken ücretten indirilmesinin gerektiği görüşündedir. Ancak kanunun 15. maddesi açıkça “sözleşmeden dönme” ifadesine yer verildiğinden paket tur sözleşmesi geçmişe etkili olarak ortadan kalkacaktır.

<sup>124</sup> **ASLAN**, s. 583.

<sup>125</sup> Bkz. **Yarg. 13. HD. T. 12.4.2006, E. 2006/521, K. 2006/5446.** (KBİBB, E.T. 20.04.2014).

<sup>126</sup> Maddî tazminata ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **KARAHASAN, Mustafa Reşit**, Tazminat Hukuku-Maddî Tazminat, İstanbul 2001.; Manevî Tazminata ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. **KARAHASAN, Mustafa Reşit**, Tazminat Hukuku-Manevî Tazminat, İstanbul 2001.

Paket tur düzenleyenin, tura katılanın zararlarının tazmin edilmesi için kusurlu olması gerekir<sup>127</sup>. Şayet zarar tura katılanın kendi kusurundan kaynaklanıyorsa, tur düzenleyen bundan sorumlu değildir. Aynı şekilde zarar mücbir bir sebepten meydana geldiyse, paket tur düzenleyenin tazminat sorumluluğuna gidilmesi mümkün değildir. Zira Yönetmelik m. 9/I’de, Paket tur düzenleyen, sözleşmeden doğan yükümlülüklerin gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı sorumludur. Ancak sözleşmenin hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi tura katılanın kusuruna veya mücbir bir sebebe dayanıyorsa, paket tur düzenleyen sorumlu tutulamaz, şeklinde bir düzenleme mevcuttur. Maddede yer alan diğer bir husus ise, paket tur düzenleyenin sorumluluğuna gidebilmek için, paket tur düzenleyenin kusurlu olduğunun ispatının gerekmesidir<sup>128</sup>. Zarar tazmininin talebinde bulunabilmek için hizmetin hiç veya gereği gibi ifa edilmesi ile zarar arasında uygun illiyet bağının olması gerekir<sup>129</sup>.

Doktrinde tatilini dinlenemeden geçirmek mecburiyetinde kalan kişinin manevî tazminat istemesinin mümkün olduğu kabul edilmektedir<sup>130</sup>. Bu durumun turdan kaynaklı dinlenme eksikliğinden doğması durumunda, meslekî çalışma dönemi

---

<sup>127</sup> Yargıtay’ın tazminata ilişkin uygulamaları için bkz. **Yarg. Hukuk Genel Kurulu T. 1.6.2011, E. 2011/7-352, K. 2011/370; Yarg. 7. HD. T. 22.11.2011, E. 2011/182, K. 2011/7119; Yarg. 15. HD. T. 28.12.2011, E. 2010/5946, K. 2011/8018; Yarg. 4. HD. T. 27.2.2012, E. 2012/1923, K. 2012/2872; Yarg. 4. HD. T. 16.4.2012, E. 2012/4078, K. 2012/6446; Yarg. 7. HD. T. 8.5.2012, E. 2011/4079, K. 2012/3263; Yarg. 4. HD. T. 24.5.2012, E. 2012/6123, K. 2012/9243; Yarg. 4. HD. T. 16.1.2013, E. 2012/15094, K. 2013/322; Yarg. 17. HD. T. 9.9.2013, E. 2013/12043, K. 2013/11688.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>128</sup> **ÖZDEMİR**, s. 72.

<sup>129</sup> **OKTAY**, Gezi, s. 178.

<sup>130</sup> Bkz. **Yarg. 13. HD. T. 14.10.2010, E. 2010/3213 K. 2010/13240; Yarg. 13. HD. T. 30.6.2011, E. 2011/2670, K. 2011/10460.** (KBİBB, E.T. 19.04.2014).

içinde zarara uğradığı gerekçesiyle zarar tazmini talebinde bulunabileceği ileri sürülmektedir<sup>131</sup>. Paket tur sözleşmesinin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesine rağmen, bu amaçla ek masraf yapan tura katılan, bunları müspet zarar olarak talep etme hakkına sahiptir. Ancak paket turdan beklenen keyfin alınamamış olması bir maddî zarar değildir<sup>132</sup>.

## 8. Sözleşmeyi Devredebilme

Tura katılan tur başlamadan önce bütün haklarını ve borçlarını üçüncü bir kimseye devredebilir<sup>133</sup>. Gerçekten de, paket tur sözleşmesinin kurulması ile turun fiilen başlaması arasındaki sürede tura katılan objektif veya sübjektif sebeplerle (sağlık, ailevi, meslekî) tura katılmaktan vazgeçebilir. Seyahat edenin tura katılamaması sebebiyle ödemiş olduğu bedelin zayi olması yerine başka bir kimseye devri mümkün olmalıdır<sup>134</sup>. Bu doğrultuda bir hüküm Yönetmelik m. 7’de yer almaktadır. Buna göre, Tura katılan, paket tura devam etmesinin mümkün olmaması durumunda, hareketten en az 7 gün önce paket tur düzenleyene niyetini bildirerek rezervasyonunu, paket tur açısından geçerli tüm koşulları yerine getiren bir üçüncü

---

<sup>131</sup> **TEKİNAY, Selahattin Sulhi/AKMAN, Sermet/BURCUOĞLU, Haluk/ALTOP, Atilla**, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yedinci Baskı, İstanbul, 1993, s. 588; **OKTAY**, Gezi, s.183.

<sup>132</sup> **NOMER, Haluk**, Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi, İstanbul 1996, s. 31.

<sup>133</sup> Sözleşmelerin devri konusunda (Borç İlişkilerinde Taraf Değişiklikleri) ayrıntılı bilgi için bkz. **OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, M. Turgut**, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. II, 11. Baskı, İstanbul 2013, s. 529 vd.

<sup>134</sup> **İLHAN, Cengiz**, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun Şerhi, Türkiye Barolar Birliği, Ankara 2006, s. 148.

kişiy e devredebilir. Bu durumda, paket turu devreden ve devralan, paket tur düzenleyene karşı, bakiye tutarın ve söz konusu devirden doğan tüm ilave masrafların ödenmesinden müteselsilen sorumludurlar.

Yukarıda özetlenen hükme göre, paket turun devrinin geçerli olabilmesi için, devralan üçüncü kişinin paket tur açısından geçerli bütün şartları yerine getirmesi gerekir. Bu durumda, sözleşmeyi devredenle devralan müteselsilen sorumlu olur<sup>135</sup>. Bu sorumluluk, hem olağan ücret borcunun hem de devirden doğan masrafları kapsamaktadır. Meselâ tura katılacak olan kimse hiçbir bedel ödememişse, paket tur hizmetinin karşılığı olan ücreti ödeme borcu, devralan kimsey e geçer<sup>136</sup>. Devralan ayrıca vize alınması sağlık kontrolü gibi ilâve masrafları da karşılamakla yükümlüdür<sup>137</sup>. Benzer bir düzenleme Yönerge m. 4/III<sup>138</sup> de de mevcuttur.

Paket tur düzenleyen sözleşmeyle veya genel işlem şartıyla sözleşmenin devredilmesi hususunda herhangi bir kısıtlama koyamaz<sup>139</sup>. Tura katılan da paket tur sözleşmesini devrederken herhangi bir gerekçe bildirmek mecburiyetinde değildir<sup>140</sup>. Çünkü paket tur düzenleyen açısından paket tura kimin katılacağı önemsizdir. Bu

---

<sup>135</sup> Müteselsil Borç İlişkisi Hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. OĞUZMAN/ÖZ, II, s. 436 vd.

<sup>136</sup> KAHRAMAN, Zafer, Karşılaştırılmalı Hukukta Borcun Dış Yüklenilmesi (Borcun Nakli), İstanbul 2013, s. 141.

<sup>137</sup> YURT, s. 79-80; OKTAY, Gezi, s. 103.

<sup>138</sup> Yönerge m. 4/III: “Tüketici, kendisinin paket tura katılması mümkün olmaz ise, rezervasyonunu, bu isteğini paket turun başlangıcından önce organizatör veya perakendeciye önceden bildirmek kaydıyla sözleşmedeki bütün şartları kabul eden başka bir kişiy e devredebilir. Paket turu devreden ile devralan sözleşmede belirtilen bakiyeden müştereken ve müteselsilen sorumludur”.

<sup>139</sup> Bkz. Yarg. 13. HD. T. 20.1.2010, E. 2009/9084, K. 2010/235. (KBİBB, E.T. 23.04.2014).

<sup>140</sup> ASLAN, s. 588; CEYLAN, s. 249; YAVUZ, C., s. 558.

sebeple, paket tur düzenleyenin devralan kişiye itiraz hakkı kural olarak yoktur<sup>141</sup>. Zira paket tur düzenleyenin tura katılanın değişmesini kabul etme borcu onun yan borcudur<sup>142</sup>. Ancak paket turu devralan üçüncü kimsenin paket tur açısından geçerli tüm şartlara uymaması söz konusu olabilir. Ayrıca kanunî hükümlerde ya da resmî (idarî) düzenlemelerde de söz konusu kişi açısından bir engel bulunabilir. Bu durumlarda, paket tur düzenleyenin sözleşmenin devredilmesine itiraz hakkı bulunmaktadır<sup>143</sup>. Paket tur düzenleyen tura katılanın bu yöndeki talebini hukuka aykırı olarak reddederse, TMK. m. 2/II’de öngörülen hakkın kötüye kullanma yasağına aykırı davranmış olur<sup>144</sup>. Bu durum ise hukuk düzeni tarafından korunmamıştır.

## **B. Tura Katılanın Borçları**

### **1. Ücret Ödeme**

#### **a. Genel Olarak**

Tura katılanın en önemli borcu paket tur ücretini ödeme borcudur. Taraflar ücretin miktarını serbestçe kararlaştırabilirler. Paket tur ücreti “*götürü ücrettir (Pauschalpreis)*”. Götürü ücret, “*toptan ücret (Globalpreis)*” anlamındadır. Böylece paket tur düzenleyenin sunmuş olduğu birleşik edimlere karşılık tura katılında götürü bir ücret ödemektedir.

---

<sup>141</sup> ZEVKLİLER/AYDOĞDU, s. 214.

<sup>142</sup> OKTAY, Gezi, s. 103-104; YURT, s. 77-78.

<sup>143</sup> YURT, s. 78.

<sup>144</sup> OKTAY, Gezi, s. 189.

Paket tur bedeli Türk parasıyla ödenebileceği gibi (TBK. m. 99), yabancı para (TBK. m. 99/II) ile de ödenebilir. Ücret ödeme borcu, götürülecek bir borç olduğundan, paket tur sözleşmesinde aksine bir hüküm taraflarca öngörülmediği takdirde ücret alacaklı sıfatına sahip paket tur düzenleyenin ticari yerleşim yerinde (ikametgâhında) yani işyerinde ödenmelidir.

## **b. Vade**

Taraflar tur ücretinin ödenme zamanını serbestçe tayin edebilirler. Uygulamada ödeme zamanı, taraflar arasında görüşülmemekte ve ücretin ne zaman ödeneceği konusundaki bilgiler genel işlem şartları içinde yer almaktadır. Ancak paket tur sözleşmesi henüz kurulmadan yani paket tur düzenleyen, talebe kesin onay vermeden ücretin tamamının genel işlem şartı koyarak ödenmesini istemesi de doğru değildir<sup>145</sup>. Alman Federal Mahkemesi'ne göre<sup>146</sup>, ücret ödeme zamanının tayininde taraflar arasındaki menfaat dengesi göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü bu aşamada sözleşme henüz kurulmamış olduğundan, sözleşmeden kaynaklanan bir yükümlülük bulunmamaktadır<sup>147</sup>.

Kanaatimizce paket tur sözleşmesinde, ücretin ödenmesi konusunda, sözleşmenin tarafları dikkate alınmalıdır. Bu durumda, sözleşmenin kurulmasından

---

<sup>145</sup> OKTAY, Gezi, s. 192.

<sup>146</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. OKTAY, Gezi, s. 192.

<sup>147</sup> Bu gibi hallerde paket tur sözleşmesi, paket tur düzenleyen tarafından onaylandığı anda kurulmuş olur. Onay anına kadar “askıda bir geçerlilik” vardır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, günümüzde artan elektronik ortamda yapılan işlemler sayesinde paket tura katılmak isteyen kişiye yer olup olmadığı, kabul edilip edilmediği hakkında anında bilgilendirilerek sözleşmeler kurulabilmektedir.

sonra, hizmetin ifasından önce toplam miktarın bir kısmının peşin ödenmesi uygundur. Zira paket tur düzenleyen bağımsız hizmet yükümlüleri ile ilişki kurup sözleşme yapar ve bu bağlamda bir takım ödemelerde bulunur. Bütün bu harcamaların karşılanabilmesi için paket tur ücretinin en az bir kısmının ödenmesi gerekliliği açıktır. Uygulamada genellikle, matbu olarak imzalanan paket tur sözleşmelerinde, seyahatten önce ücretin tamamının peşin ödeneceği hükmüne yer verilmektedir. Buna karşılık sözleşmede ücretin ödenmesi konusunda bir düzenleme yoksa gruba ilgili ödemenin %50'si grubun girişinden 30 gün önce, kalan kısmı ise grubun ayrılışından önce ödeneceği hükme bağlanmıştır<sup>148</sup>. Bazı paket tur düzenleyenler ise, bedelin ödenmesinde, seyahatin yapılacağı yerin yurt içi veya yurt dışı olmasına göre bir ayırım yapmaktadır. Diğer taraftan ödemeler genellikle kredi kartı veya havale/EFT ödeme metodu ile gerçekleştirilmiştir. Bu tür işlemlerde ücretin, verilen süre içerisinde ödenmemesi halinde rezervasyonun iptal edileceği hükmüne, sözleşmede açıkça yer verilmiştir. Ayrıca sözleşmede paket tur sözleşmesinin bir kısmının peşin, kalanının ise taksitle ödeneceği kararlaştırılmış olmasına rağmen, tura katılan peşin olan bu kısmı ödememişse, paket tur düzenleyen TBK. m. 97'ye dayanarak (ödemezlik def'i) kendi borcunu ifadan kaçınabilir.

---

<sup>148</sup> Bkz. **Turizm İşletmelerinin Bakanlık, Birbirleriyle ve Müşterileriyle İlişkileri Hakkında Yönetmelik** (RG. S. 17996 T. 23.03.1983) m. 33.; **ÖZDEMİR**, s. 70.

### c. Ücretin Niteliği

Paket tur sözleşmesinde, paket tur düzenleyen tarafından kararlaştırılan bütün hizmetler için toptan bir ücret talep edilmektedir. Tura katılanın ödediği ücret tur parasıdır. Ödenen ücretin bağımsız hizmet yükümlülerinden birisine ait olduğu hiçbir şekilde söylenemez<sup>149</sup>. Zira sözleşmenin tarafı paket tur düzenleyendir ve ona kısmen de olsa ödenen ücret, paket tur hizmetine dair olan toplam ücretin bir bölümüdür.

Paket tur hizmetinin yabancı para birimi ile ödenmesi de mümkündür. TBK. m. 99/I'e göre, konusu para olan borç, ülke parasıyla ödenir. Ayrıca, taraflar ücretin ülke parası dışında başka bir para birimiyle ödeme yapılmasını kararlaştırmışlarsa, sözleşmede aynen ödeme veya bu anlama gelen bir ifade bulunmadıkça borç, ödeme günündeki rayiç üzerinden Ülke parasıyla da ödenebilir.

Yabancı para borcu, yukarıdaki madde hükmünden de anlaşıldığı üzere ancak bir sözleşmeden doğar. Buna göre para borcunun, yabancı para birimi üzerinden ödenmesi sözleşmeyle kararlaştırılabilir. Taraflar sözleşmede “aynen ödeme” veya bu anlama gelen “*efektif ödeme*” gibi bir deyim kullanmışlarsa borcun yabancı para ile ödenmesini öngördükleri anlaşılmaktadır. Böyle bir şey anlaşılmadığı sürece, aksi işin niteliğinden ve tarafların farazi iradelerinden de anlaşılmadıkça, para borcunun, ifa yerindeki millî para üzerinden ödenmesi gerekir<sup>150</sup>.

---

<sup>149</sup> OKTAY, Gezi, s. 195.

<sup>150</sup> EREN, Borçlar, s. 975.

## 2. Ek Giderleri Ödeme

Tura katılan, talî yüküm kapsamında, paket tur sözleşmesinin amacına ulaşması için kendisi tarafından yapılması gereken hususları yerine getirmelidir<sup>151</sup>. Paket tur düzenleyenin hazırlayacağı pasaport, vize, havalimanı ücreti gibi seyahat belgeleri için yapmış olduğu masraflara katlanması tura katılanın tali yükümlülüklerindendir<sup>152</sup>. Paket tura katılan üzerine düşen bu yükümlülükleri yerine getirmediği takdirde sonuçtan kendisi sorumlu olur.

## 3. İş Birliği Yapma ve Özenli Davranma

Paket tur düzenleyenin ilgili turu gereği gibi gerçekleştirebilmesi için, tura katılan gereken işbirliğini yapmakla yükümlüdür. Meselâ, tura katılan paket tur için gerekli olan belgeleri<sup>153</sup> temin etmekle, havalimanında, otobüs terminalinde veya tren istasyonunda saatinde hazır bulunmakla yükümlüdür<sup>154</sup>. Tura katılanın bu yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda işbirliği içinde bulunması gereken faaliyete dâhil olamamasında turu düzenleyenin sorumluluğu bulunmamaktadır. Zira turu düzenleyen, sözleşmeden kaynaklanan yükümlülüğünü ifa etmeye hazır olmasına

---

<sup>151</sup> OKTAY, Gezi, s. 201.

<sup>152</sup> HAVUTÇU, s. 36.

<sup>153</sup> Yurtdışına yapılacak paket turlarda pasaport gibi bazı bilgi ve belgeleri bulundurmak işin mahiyeti gereği olmazsa olmaz nitelikte olan sorumluluklardır. Tura katılanlardan birinin pasaportunu yanında bulundurmamasından dolayı, diğer tura katılanların mağdur edilmemesinin gerekliliği konunun önemini ortaya koymaktadır.

<sup>154</sup> HAVUTÇU, s. 36.

rağmen, tura katılan üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmemekte, böylece temerrüde düşmektedir.

Paket tur sırasında tura katılan kişi, otel, taşıma aracı olarak kullanılan uçak, otobüs, gemi, tren gibi araçlarda, lokanta, tiyatro gibi faaliyetlere katılır. Paket tur dâhilindeki bütün faaliyetlerde birlikte tura katılan diğer kişilerin huzur ve rahatını bozmadan, dürüstlük kuralına uygun hareket etmesi gerekmektedir. Esasen bu borç paket tur sözleşmesine özgü bir yükümlülük değil, genel sözleşme ilkelerinden doğan ve sözleşmenin karşı tarafını zarara uğratmama yükümlülüğünden kaynaklanmaktadır.

Tura katılan kişi kendi kusurlu davranışı sebebiyle, paket tur düzenleyenin yükümlülüklerinden bir veya birkaçını yerine getirememesi durumunda, paket tur düzenleyenin sorumlu olduğu ortadan kalkar<sup>155</sup>. Tura katılanın bu gibi davranışları sebebiyle, paket tur düzenleyene veya üçüncü kişilere zarar vermesi halinde, TBK. m. 49'da yer alan *"kusurlu ve hukuka aykırı bir fiille başkasına zarar veren, bu zararı gidermekle yükümlüdür"* hükmü gereği sorumluluğu söz konusu olabilir. Son olarak tura katılan da gerekli olduğu hallerde ve ölçüde, kendisiyle ilgili konularda paket tur düzenleyene bilgi vermekle yükümlüdür<sup>156</sup>. Gerekli bilgileri zamanında ve gereği gibi vermeyen tura katılan alacaklı TBK. m. 106 gereği temerrüdüne düşer.

---

<sup>155</sup> ASLAN, s. 587.

<sup>156</sup> HAVUTÇU, s. 36.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### PAKET TUR SÖZLEŞMESİ'NİN HÜKÜM, SONUÇLARI VE SONA ERMESİ

#### § 7. PAKET TUR DÜZENLEYEN'İN SÖZLEŞMEYİ GEREĞİ GİBİ İFA ETMEMESİ

##### I. GENEL OLARAK

Paket tur düzenleyenin borçları kanuna göre veya tarafların iradelerine göre belirlenir. Paket tur düzenleyenin borçlarının neler olduğu, ilk etapta 6502 sayılı Kanun'daki düzenlemelere ve ilgili Yönetmelik hükümlerine göre belirlenir. Bu borçların belirmesinden sonra tarafların iradeleri nazara alınır. Mevzuattan ve tarafların iradelerinden de paket tur düzenleyenin borçlarının tespit edilemediği hallerde, şartların tümünün dürüstlük kurallarına göre değerlendirilmesi ile belirlenir<sup>1</sup>. Burada yolculuğun fiyatı, türü, süresi, konaklama şartları vb. gibi faktörler önem kazanmaktadır.

Paket tur sözleşmesinin ifa edilmemesi veya kötü ifası sebebiyle tura katılana karşı sorumluluk doğar. Böyle bir halde sorumluların başında, paket tur düzenleyen gelir. Paket tur düzenleyenin sorumluluğu için, düzenlemiş olduğu paket turu bizzat tura katılana pazarlamış olması gerekli değildir. Aynı şekilde bu sorumluluk için paket tur sözleşmesinin ihtiva ettiği münferit edimlerin de bizzat paket tur düzenleyen

---

<sup>1</sup> OKTAY, Gezi, s. 65.

tarafından (kendi işletmelerinde, kendisine bağılı olarak çalışan personel tarafından) yerine getirilmesi gerekli değildir<sup>2</sup>.

## **II. PAKET TUR DÜZENLEYENİN SÖZLEŞMEYİ GEREĞİ GİBİ İFA ETMEDİĞİ HALLER**

### **A. Genel Olarak**

Paket tur sözleşmesinde kararlaştırılmış olan edimlerin gereğı gibi yerine getirilmesi gerekir. Normal olan durum budur. Ancak bu durum her zaman böyle gerçekleşmez. Bazen paket tur sözleşmesi gereğı gibi ifa edilmeyebilir. İfa etmeme değişik sebeplerden, hatta mücbir sebepten kaynaklanabilir. Bazı durumlarda ise edimin ifası mümkün olsa bile, gereğı gibi ifa edilmemiş olabilir. Eksik ifa bunun misalidir. Nihayet, gereğı gibi ifa etmeme, özen sorumluluğuna aykırılıktan kaynaklanan “*ayıplı ifa*”<sup>3</sup> şeklinde ortaya çıkabilir.

Her şeyden önce ayıp, edimin hiç veya gereğı gibi yerine getirilmemesinden (eksik ifa) ya da edimin özen sorumluluğuna aykırı olarak yerine getirilmesinden (ayıplı ifa) kaynaklanabilir<sup>4</sup>. İfa engelleri, paket turun başlamasına veya başlamış ise devam etmesine engel olur. Buna karşılık, diğer durumlarda ifa engelleri hizmetin ayıplı veya eksik olmasına yol açar. Paket tur sözleşmesiyle kararlaştırılmış olan

---

<sup>2</sup> HAVUTÇU, s. 40.

<sup>3</sup> Ayıplı ifa konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. YAVUZ, Nihat, Ayıplı İfa, Ankara 2008.

<sup>4</sup> CEYLAN, s. 250.

edimlerin gereği gibi ifa edilip edilmediğinin tespitinde tarafların sözleşmede hizmetin ifası ile ilgili kararlaştırdıkları şartlara uyulup uyulmadığı dikkate alınır<sup>5</sup>.

## **B. Eksik İfa**

Paket tur düzenleyenin sözleşmeyle kararlaştırılmış olan edimleri zamanında ifa etmemesi veya ifayı vadesinden önce reddetmesi hallerinde, paket tur düzenleyenin eksik ifası (temerrüdü) söz konusu olur<sup>6</sup>. Zira paket tur sözleşmesi kesin vadeli (Fixgeschäft)<sup>7</sup> sözleşmedir. Bu sebeple eksik ifa halinde tura katılan TBK. m. 123 ve m. 124'ten kaynaklanan haklarını kullanabilir.

Paket tur sözleşmesi sürekli edimli bir sözleşmedir. Gerçekten de, sürekli edimli sözleşmeler süreklilik arz eden belirli ya da belirli olmayan zaman süreci içerisinde yerine getirilen sözleşmelerdir<sup>8</sup>. Bu konuyla ilgili TBK. m. 126 gereği ifasına başlanmış bir paket tur sözleşmesinde, paket tur düzenleyenin temerrüdü halinde tura katılan, ifa ve gecikme tazminatı isteyebileceği gibi, sözleşmeden dönerek, sözleşmenin süresinden önce sona ermesi yüzünden uğradığı zararın

---

<sup>5</sup> OKTAY, Gezi, s. 106.

<sup>6</sup> Eksik ifa ile ilgili Yargıtay uygulamaları (zamanaşımı) için bkz. **Yarg. 13. HD. T. 10.6.2010, E. 2010/5279, K. 2010/8356; Yarg. 13. HD. E. 2010/572, K. 2010/13235, T. 14.10.2010; Yarg. 13. HUKUK DAİRESİ T. 16.3.2009, E. 2008/10412, K. 2009/3343; Yarg. 13. HD. T. 19.6.2013, E. 2012/25184, K. 2013/16764.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>7</sup> Kesin vadeli işlemler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **OGUZMAN/ÖZ**, s. 476.

<sup>8</sup> Süreli sözleşmeler ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. **SELİÇİ, Özer**, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1977.

giderilmesini de isteyebilir. Görüldüğü gibi, düzenlemeye göre, paket tur düzenleyenin eksik ifası sebebiyle tazminat sorumluluğu doğar<sup>9</sup>.

### C. Ayıplı İfa

Paket tur sözleşmesinin ayıplı ifası, paket tur düzenleyenin sözleşmeyle yükümlülük altına girdiği edimleri gereği gibi yerine getirememesidir. Meselâ, paket tur düzenleyen tarafından sözleşme ile tura katılana lüks bir otobüsle ulaşım sağlanacağını taahhüt edilmiştir. Buna rağmen fiilen hasarlı, eski model, kliması olmayan, koltukları kırık, freni bozuk otobüsle turun gerçekleştirilmesinde durum böyledir.

Ayıplı ifanın tespitinde önemli olan, tura katılan için, turun değerini, amaca elverişliliğini azaltan veya ortadan kaldıran durumların varlığıdır. Aynı şekilde tura katılan için turdan gerektiği gibi yararlanmasını engelleyen eksiklik ve aksaklıklar da ayıplı ifadır<sup>10</sup>. Paket tur sözleşmesindeki edimlerin gereği gibi yerine getirilip getirilmediğinin tespiti için sözleşmede turun nasıl taahhüt edildiğini ve fiilen nasıl yerine getirildiğini karşılaştırmak gerekir<sup>11</sup>. Ayrıca bu tespitte paket turu tasvir eden broşürlerde yer alan bilgilerin de önemli bir yeri vardır.

Ayıplı ifa, sözleşmede belirlenen süre içinde başlamaması veya taraflarca kararlaştırılmış olan ve objektif olarak sahip olması gereken özellikleri taşımaması

---

<sup>9</sup> Yargıtay'ın, ayıplı ifa halinde bedelin tahsili talebi ve tazminat talebi hakkında bkz. **Yarg. 15. HD. T. 8.11.2004, E. 2004/3195, K. 2004/5682.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>10</sup> **SEROZAN**, s. 21.

<sup>11</sup> **HAVUTÇU**, s. 37-38.

nedeniyle sözleşmeye aykırı olan hizmettir (6502 sayılı Kanun m. 13/I). Paket tur düzenleyen tarafından tura katılana, internet portalı, reklâm veya ilân yoluyla hizmet bildirilmektedir. Buna karşılık, bahsi geçen özellikleri taşımayan veya yararlanma amacı bakımından değerini ya da tura katılanın ondan makul olarak beklediği faydaları azaltan, ortadan kaldıran maddî, hukukî veya ekonomik eksiklikler ihtiva eden hizmetler ayıplıdır<sup>12</sup>.

Paket tur sözleşmesi, bünyesinde birbirinden farklı birçok edimi barındırır. Ancak bu hizmetler bir bütün olarak tek bir hizmet halinde sunulmaktadır. Bundan dolayı uygulamada adı geçen sözleşmede bir takım eksikliklerin meydana gelmesi kaçınılmaz olmaktadır. Bu eksiklikler, bazen paket tur sözleşmesinin amacını etkilemeyecek kadar önemsiz olabilir. Bazen de söz konusu eksiklikler paket turdan beklenen yararı etkiler, hatta ortadan kaldırır. Tura katılanın beklentilerinin gerçekleşmemesi, yapılan reklâmlarla oluşturulan beklenti ile gerçek hizmetin birbirinden farklı olmasından doğmaktadır.

Paket tur sözleşmesinin ayıplı ifası sebebiyle paket tur düzenleyenin sorumluluğuna gidilebilmesi için, bir takım şartların gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan ilk şart, paket turun başlamış olmasıdır. Bu şart yolculuğun fiilen başlamasının gerekmesi anlamındadır. Gerçekten de, eğer tur başlamamışsa bir hizmetin ayıplı ifası da mümkün değildir<sup>13</sup>. Diğer şart ise, paket tur düzenleyenin verdiği hizmetin ayıplı olmasıdır. Burada aslî hizmetlerindeki ayıpla tali hizmetlerdeki ayıbı birbirinden ayırmak gerekir.

---

<sup>12</sup> Bkz. 6502 sayılı Kanun m. 13/II.

<sup>13</sup> OKTAY, Gezi, s. 138.

Paket tur hizmetleri arasında yer alan ve olmazsa gezinin amacını bozacak nitelikte olanlara aslî hizmet adı verilir. Hizmetlerden birinin ayıplı olması durumunda, tura katılan gerek genel hükümlerden doğan haklarına gerekse “*garanti hükümlerine*”<sup>14</sup> başvurabilir. Buna karşılık, söz konusu ayıp, turun amacını zedelemeyecek nitelikte olan hizmetler ise, yan hizmetler olarak değerlendirilir. Mesela, oteldeki kuru temizleme hizmetindeki eksiklik yan edim hükümlerindeki ayıptır. Paket tura ilişkin yan hizmetlerdeki her türlü ayıp durumunda garanti hükümlerine başvurulabilir. Zira bu durum tura katılanın menfaatine daha uygundur.

### **III. PAKET TUR DÜZENLEYEN’İN SÖZLEŞMEYİ GEREĞİ GİBİ İFA ETMEMESİNDEN DOĞAN SORUMLULUĞU**

#### **A. Genel Olarak**

Paket tur sözleşmesinde kararlaştırılan edimleri eksiksiz olarak ifa etme yükümlülüğü paket tur düzenleyendedir. Bu kapsamda paket tur düzenleyenin yükümlülükleri, organizasyonu sağlama, hizmet sağlayıcılarını belirlemedir. Bunun yanında, gerek kendisi tarafından gerek hizmet sağlayıcıları tarafından görülen hizmetlerin gereği gibi yerine getirilmesi ile birlikte paket turun amacına uygun ve güvenli bir şekilde tamamlanması da paket tur düzenleyenin yükümlülükleri arasındadır. Paket tur düzenleyen sayılan hizmetlerden bir veya bir kaçını yerine

---

<sup>14</sup> Paket tur düzenleyen yapmış olduğu sözleşmede turun özelliklerini açıkça belirlemek suretiyle borcunun muhtevası ve ifayı yerine getirme şekli ile ilgili bilgiler verebilir. Bu durumda paket tur düzenleyen verdiği söz konusu bilgiler çerçevesinde borcunun muhtevası ile ilgili olarak bir takım taahhütlerde bulunmuş ve bunların gerçekleşeceğini garanti etmiş olmaktadır.

getirmemesi durumunda, Yönetmelik m. 9/I gereği tazminat sorumluluğu ile karşı karşıya kalır<sup>15</sup>. Mesela, ulaşımın uçak yerine otobüslerle yapılması gibi. Bu durumu önlemek için kanun koyucu ve Bakanlık, paket tur düzenleyene bir takım alternatif hizmet sunabilme imkânı tanımıştır. Böylece tura katılana sunulan bu imkân dolayısıyla paket tur düzenleyen tazminata mahkûm olmaktan kurtulabilir<sup>16</sup>.

Paket tur düzenleyenin sözleşmeyi gereği gibi ifa etmemesi dolayısıyla üç tane yükümlülüğü doğabilir. Bunlar, ikame edim, bedel indirimi ve sözleşmenin gereği gibi veya hiç ifa edilmemesi sebebiyle tura katılanın uğramış olduğu zararın tazminidir<sup>17</sup>. Aşağıda bunlar sırasıyla ele alınmıştır.

## **B. İkame Edim**

Paket tur sırasında, paket tur düzenleyenin sözleşmenin esaslı unsurunu oluşturan hizmetlerden bir veya birkaçını sağlamayabilir. Bu durumda paket tur düzenleyen paket turun devam etmesi için tura katılana ilâve maliyet getirmeyen eşdeğerde alternatif hizmetler sunmak için gerekli düzenlemeleri yapar<sup>18</sup>. Paket tur düzenleyen, paket tur sözleşmesinde yer alan hizmetler ile sunulan alternatif hizmetler arasındaki farkı da tazmin etmek mecburiyetindedir.

---

<sup>15</sup> **Yönetmelik m. 9/I**, Sözleşmeye taraf seyahat acentası sözleşmeden doğan yükümlülüklerin gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı sorumludur.

<sup>16</sup> Bkz. **Yönetmelik m. 9/II**.

<sup>17</sup> Bkz. **6502 sayılı Kanun m. 15**.

<sup>18</sup> Bkz. **Yönetmelik m. 9/II**.

Paket tur düzenleyenin paket tur sözleşmesinin “*esaslı unsurlarından*” birini veya birkaçını gereği gibi ifa etmemesi halinde, tura katılan paket turun aynen ifasına yönelik ikame edim talep hakkına sahiptir<sup>19</sup>. Böylelikle ifa edilmeyen veya kötü ifa edilen hizmetten dolayı ikame edim imkânı getirilerek paket tur sözleşmesi ayakta tutulmak istenmiştir. Ancak ikame edim mümkün değilse veya paket tur düzenleyen tarafından sunulmadığı takdirde tura katılan tazminat isteme hakkı saklı kalarak sözleşmeden dönebilir<sup>20</sup>.

Tazminat sorumluluğu, sadece esaslı unsur olarak kabul edilen aslî edimlerin eksik ifası olarak anlaşılmamalıdır. Paket tur düzenleyenin yan edimlerden birini ifa etmemesi durumunda da, ikame edim sunma yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak paket tur düzenleyenin, yan edimlere ilişkin ikame edim sunmasının mümkün olmaması durumunda, tura katılan sözleşmeden dönemez. Bunun yerine sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı paket tur düzenleyenden TBK. m. 126 ve Yönetmelik m. 9/I hükümleri gereğince tazminat talep edebilir.

### **C. Bedel İndirimi**

Paket tur sözleşmesinin, ifası sürecinde ortaya çıkan her türlü eksiklik sebebiyle tura katılanın farklı talepleri olabilir. Bunlardan ikincisi bedelin indirilmesini talep hakkıdır. Paket tur bedelinden indirim, uygulamada en sık

---

<sup>19</sup> Bkz. 6502 sayılı Kanun m. 15.

<sup>20</sup> Bkz. Yönetmelik m. 9/III.

karşılaşılan taleptir<sup>21</sup>. İndirimin hesaplanmasında ayıplı veya eksik ifanın dikkate alınması yeterli olmayıp, onun bir bütün içindeki ağırlığına ve önemine göre bir değer atfedilmesi ve indirimin buna göre yapılması gerekmektedir<sup>22</sup>.

Yönetmelik m. 9/II'de bir çeşit indirim metodu düzenlenmiştir. Buna göre paket tur düzenleyen esaslı bir unsur niteliğindeki bir hizmetin hiç veya gereği gibi sağlanamayacak olduğu hallerde, alternatif bir hizmet önermek mecburiyetindedir. Böyle bir durumda alternatif hizmet ile sunulması kararlaştırılan hizmet arasında bir fiyat farkı oluşuyorsa (alternatif hizmet daha ucuzsa) bunu tura katılana tazmin etmesi gerekmektedir. Buna karşılık alternatif hizmet, sunulması gereken hizmetten daha pahalı ise, paket tur düzenleyen, paket turun devam etmesi için tura katılana ilave maliyet getirmeyen eşdeğerde alternatif düzenlemeler yapar ve sözleşmede yer alan hizmetler ile sunulan hizmetler arasındaki farkı tazmin eder<sup>23</sup>. Görüldüğü gibi, hükümde teklif edilen alternatif hizmetin, sözleşmede kararlaştırılan hizmetten daha pahalı olması durumunda, paket tur düzenleyenin, tura katılıandan ek bir ücret talep edemeyeceği kabul edilmiştir.

---

<sup>21</sup> Bedelden indirim hususunda Yargıtay uygulamaları için bkz. **Yarg. 15. HD. T. 12.10.2010, E. 2009/4971, K. 2010/5210; Yarg. 15. HD. T. 6.3.2002, E. 2001/5594, K. 2002/985; Yarg. 13. HD. T. 26.12.1997, E. 1997/7580, K. 1997/10870.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>22</sup> **OKTAY**, Gezi, s. 165. Aksi yönde görüş için bkz. **ASLAN**, s. 584.

<sup>23</sup> Bkz. **Yönetmelik m. 9/II.**

#### **D. Zararın Tazmini**

Paket tur sözleşmesinin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi halinde, tura katılanın sözleşmeden dönme, bedel indirimi veya farklı turlara katılma gibi haklarını kullanması onun doğmuş olan zararlarının karşılanmasını sağlamaz<sup>24</sup>. Tura katılan paket turun ayıplı ifa edilmesi sebebiyle uğradığı zararın tazmin edilmesini isteyebilir<sup>25</sup>.

Tura katılanın tazminat talep edebilme hakkı 6502 sayılı Kanun m. 51/VIII'e göre, paket tur düzenleyen sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi nedeniyle tura katılanın uğradığı her türlü zarardan sorumludur. Tura katılan boşa harcanan tatil zamanı için de uygun bir tazminat talep edebilir.

Paket tur sözleşmesi hiç veya gereği gibi ifa edilmeyebilir ya da ikame edim haklı sebeplerle tura katılan tarafından reddedilebilir. Böyle bir halde, paket tur düzenleyen, tura katılanın hareket yerine veya kabul edeceği herhangi bir dönüş noktasına gidebilmesi için eşdeğerde ulaşım imkânı sağlamak mecburiyetindedir. Ayrıca paket tur düzenleyen, tura katılanın paket tur sözleşmesi dolayısıyla yapmış olduğu tüm ödemeleri 10 gün içinde iade etmelidir. Hatta gerektiği hallerde paket tur düzenleyen tura katılanın bahsi geçen sebepten ötürü oluşan zararını da tazmin etmek mecburiyetindedir<sup>26</sup>. Tura katılan, bu seçimlik haklarından biri ile birlikte, Türk Borçlar Kanunu hükümleri uyarınca ayrıca tazminat da talep edebilir.

---

<sup>24</sup> Bkz. **ERGÜNE, Serkan**, Olumsuz Zarar, İstanbul 2008, s. 254 vd.

<sup>25</sup> Bkz. **Yarg. 13. HD. E. 2006/521 K. 2006/5446 T. 12.4.2006.** (KBİBB, E.T. 19.04.2014).

<sup>26</sup> Bkz. **Yönetmelik m. 9/III.**

Paket tur düzenleyenin tura katılanın zararlarından sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması gerekir. Şayet zarar tura katılanın kusurundan kaynaklanıyorsa veya mücbir bir sebepten meydana gelmişse bu durumda paket tur düzenleyenin tazminat sorumluluğuna gidilmesi mümkün değildir<sup>27</sup>. Ayrıca paket tur düzenleyenin sorumluluğuna gidebilmek için, paket tur düzenleyenin kusurlu olduğunun ispatı gerekmez<sup>28</sup>. Paket tur sözleşmesinin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesinde, paket tur düzenleyen kusursuz olduğunu iddia ediyorsa bu iddiasını ispat ile yükümlüdür.

Tura katılanın zarar tazmini talebinde bulunabilmesi için hizmetin ifa edilmemesi ile zarar arasında uygun illiyet bağının olması gerekir<sup>29</sup>. Dolayısıyla sözleşmeyle kararlaştırılan edimlerin hiç ve gereği gibi ifa etmemesi üçüncü kişilerin davranışlarından kaynaklanıyorsa, paket tur düzenleyenin sorumluluğu ortadan kalkar. Çünkü Türk hukukunda üçüncü kişinin ağır kusuru illiyet bağını kesen sebepler arasında sayılmaktadır<sup>30</sup>. Burada illiyet bağının kesilmesi konusunda, tura katılanın davranışına ilişkin yaptığımız açıklamalarda olduğu gibi, üçüncü kişinin de kusurlu olması aranmaz. Aynı şekilde zarar görenin ağır kusuru da illiyet bağını keser. Bu sebeple zarar gören uğradığı zarara ağır kusuru ile kendisi sebep olmuş ise, paket tur düzenleyenden tazminat talebinde bulunamaz.

---

<sup>27</sup> **Yönetmelik m. 9/I** şöyledir: “Sözleşmeye taraf seyahat acentesi sözleşmeden doğan yükümlülüklerin gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı sorumludur. Ancak sözleşmenin hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi tüketicinin kusuruna veya mücbir bir sebebe dayanıyorsa, seyahat acentesi sorumlu tutulamaz”.

<sup>28</sup> **ÖZDEMİR**, s. 72.

<sup>29</sup> **OKTAY**, Gezi, s. 178.

<sup>30</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. **EREN, Fikret**, Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi, Ankara 1975.

## **§ 8. PAKET TUR SÖZLEŞMESİ'NİN SONA ERMESİ**

### **I. SÖZLEŞMEYİ SONA ERDİREN GENEL SEBEPLER**

#### **A. Genel Olarak**

Sözleşmelerin genelinin sona ermesinde en olağan sebep ifadır. Paket tur sözleşmesi ya ifa, tarafların tek taraflı olarak sözleşmeden dönmesi veya kendiliğinden sona erebilir. Paket tur sözleşmesinin ifa ile sona ermesi, turdan beklenen faydanın elde edilmesidir. Çünkü böyle bir halde, paket tur düzenleyen, sözleşmeden doğan borçlarını gerektiği gibi, zamanında ve tam olarak ifa etmiş; tura katılan da, paket tur dâhilinde kendisine sunulan hizmetlerden memnun kalmış demektir.

İfa dışında paket tur sözleşmesini sona erdiren diğer sebep, taraflardan birinin sözleşmeden dönmesidir. Bu durumda sona erdiren tarafın, sözleşmeyi haklı sebeple sona erdirip erdirmediğine göre, tarafların hak ve borçları gündeme gelir. Dönme hakkının kullanılmasını gerektiren sebep paket tur düzenleyen ve tura katılanın durumlarına özgü fesih sebepleri ile olabilir. Meselâ, paket turun mücbir sebep dolayısıyla imkânsız olması veya önemli bir tehlikenin varlığı, her iki tarafa paket tur sözleşmesini sona erdirme hakkı verir. Aşağıda sözleşmeyi sona erdiren genel sebepler sırasıyla ele alınmıştır.

## B. Mücbir Sebep

Mücbir sebep, borç ilişkisini kusursuz imkânsızlık sebebiyle sona erdiren hallerden biridir. Bu sebeple paket tur sözleşmesinin yapılmasından sonra ortaya çıkan mücbir sebep, sözleşmenin iki tarafı için de borçlarını sona erdirir<sup>31</sup>.

İfa borcunun sona ermesi bakımından mücbir sebep ve olağanüstü hal arasında fark bulunmasa dahi, sorumluluk açısından bu iki deyimden sonuçları birbirinden farklıdır<sup>32</sup>. Gerçekten de, mücbir sebep, dışarıdan gelen ve sözleşmenin iki tarafının da önleyemeyeceği şekilde borcun ihlaline sebep olan olaylardır<sup>33</sup>. Buna karşılık beklenmedik hal (olağanüstü hal) ise, sözleşmenin taraflarından birinin çevresinde meydana gelen bir engel sebebiyle kaçınılamayacak şekilde borcun ihlâlüne götüren olaylardır<sup>34</sup>.

Paket tur düzenleyen, sözleşmeden doğan yükümlülüklerin gereği gibi ifa edilmemesinden dolayı Yönetmelik m. 9/I gereği sorumludur. Ancak sözleşmenin hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi tura katılanın kendi kusuruna veya mücbir sebebe dayanıyorsa, paket tur düzenleyen sorumlu tutulamaz. Gerçekten de, paket tur düzenleyenin tazminat sorumluluğuna iki istisna getirilmiştir. Bunlar, tura katılanın kusuru ve mücbir sebebin varlığıdır. Bu sebeple, paket tur düzenleyen sözleşmeden

---

<sup>31</sup> Mücbir sebebin illiyet bağıni kesebilen etkenlerden olması ve dolayısıyla sorumluluğu da ortadan kaldırması hususunda bkz. **Yarg. 13. HD. T. 24.2.2003, E. 2002/12730, K. 2003/1774; Yarg. 11. HD. T. 18.1.2007, E. 2005/13473, K. 2007/443; Yarg. 11. HD. T. 21.3.1974, E. 1974/565, K. 1974/949.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

<sup>32</sup> **DURAL, Mustafa**, Borçlunun Sorumlu Olmadığı Sonraki İmkânsızlık, İstanbul 1976, 111 vd.

<sup>33</sup> **OKTAY**, Gezi, s. 204.; Ayrıntılı bilgi için bkz. **GÖZÜBÜYÜK, Abdullah Pulat**, Mücbir Sebepler Ve Beklenmeyen Haller, Ankara 1945.

<sup>34</sup> **TEKİNAY /AKMAN /BURCUOĞLUALTOP**, s. 1002; **EREN**, Borçlar, s. 557-558.

doğan borçlarını mücbir sebebin varlığı dolayısıyla yerine getiremediğini ispatladığı sürece sorumluluğu doğmaz<sup>35</sup>.

Mücbir sebebin varlığı halinde sorumluluk doğmaz. Buna karşılık, olağanüstü hallerde sözleşmeye sorumluluk kaydı konulabilir. Zira daha önce de ifade edildiği üzere, paket tur sözleşmesi, paket tur düzenleyenin kusurundan bağımsız olarak garanti borcunun olduğu sözleşmelerdir. Paket tur sözleşmesinde, olağanüstü hallerde dahi sorumluluğun devam edeceğine dair bir kayıt yoksa tarafların fesih hakkını kullanmasına gerek kalmaksızın, sözleşme ilişkisi sona erer. Ayrıca paket tur düzenleyenin olağanüstü hallerden sorumlu olmayacağına yönelik bir kaydın sözleşmeye konulmasında da sakınca bulunmamaktadır.

### **C. Sorumsuzluk Kaydı**

Sorumsuzluk anlaşmaları borçlunun borcunu gereği gibi ifa etmemesi halinde alacaklının ileri sürebileceği talepleri sınırlayan anlaşmalardır<sup>36</sup>. Tarafların sözleşme özgürlüğü ilkesi (TBK. m. 26-27) çerçevesinde böyle anlaşmalar yapmaları kural olarak mümkündür<sup>37</sup>. Taraflar arasında nisbî eşitsizlik bulunan sözleşmelerde, sözleşmenin güçlü tarafı şartlarını zayıf tarafa dayatabilmektedir.

---

<sup>35</sup> Aksi yönde görüş için bkz. **OKTAY**, Gezi, s. 205.

<sup>36</sup> **BAŞALP, Nilgün**, Sorumsuzluk Anlaşmaları, İstanbul 2011, s. 17.

<sup>37</sup> **BAŞALP**, s. 15 vd. Sorumsuzluk anlaşması konusunda bkz. **Yarg. 4. HD. T. 17.1.1974, E. 1973/13225, K. 1973/134; Yarg. 11. HD. T. 22.12.1995, E. 1995/8312, K. 1995/9482.** (KBİBB, E.T. 25.07.2014).

Paket tur sözleşmesi bağlamında da güçlü konumda bulunan paket tur düzenleyen, zayıf konumda bulunan tura katılana istediği şartları dayatabilir. Bu kapsamda paket tur sözleşmesinin metninde veya müstakil herhangi bir belgede tura katılanın kendi haklarını kullanmaktan feragat ettiğine dair veya paket tur düzenleyenin yükümlülüklerini sınırlayan veya ortadan kaldıran kayıtlar Yönetmelik m. 10 gereği geçersizdir. Çünkü Yönetmelik m. 10 hükmü emredici nitelikte olup, sözleşmeye konulan aksi yöndeki kayıtlar, kesin hükümsüzlükle sakattır (TBK. m. 27).

Paket tur düzenleyen sözleşmeyle yüklenmiş olduğu edimlerin tamamını kendisi yürütmemektedir. Gerçekten de, hizmet yardımcıları vasıtasıyla hizmetlerden bazıları tura katılana sunulmaktadır. Uygulamada hizmet yardımcılarının tura katılana vermiş oldukları zarardan paket tur düzenleyen sorumsuzluk anlaşması yoluyla kurtulmayı hedeflemektedir. TBK. m. 116/III'e göre *“Uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa, borçlunun yardımcı kişilerin fiillerinden sorumlu olmayacağına ilişkin anlaşma kesin olarak hükümsüzdür”*. Hükümle, ifa (hizmet) yardımcılarının fiillerinden doğan zarardan sorumlu olunmayacağına yönelik yapılmış olan anlaşmalar, kesin hükümsüz kabul edilmiştir<sup>38</sup>. Kanunda *“...meslek veya sanat, ancak kanun veya yetkili makamlar tarafından verilen izinle yürütülebiliyorsa...”* şartını sağlayan kişilere bu yasak getirilmiştir. Paket tur düzenleyen, Bakanlık izniyle faaliyet gösteren acente olduğundan, TBK. m. 116/III'deki şartlara uymaktadır. Bu sebeple, paket tur düzenleyenin hizmet yardımcılarının vermiş oldukları zararlardan sorumlu

---

<sup>38</sup> İfa yardımcılarının verdiği zararlardan sorumluluk hakkında geniş bilgi için bkz. ŞENOCAK, Zarife, Borçlunun İfa Yardımcılarından Dolayı Sorumluluğu, Ankara 1995, s.140 vd.

olmayacağına yönelik şartları geçersizdir<sup>39</sup>. Ayrıca paket tur düzenleyenin bu yönde bir sorumluluğunun doğması için ifa yardımcıları ile arasında bir sözleşme bulunmasına da gerek yoktur<sup>40</sup>. Paket tur düzenleyen bir tacirdir. Bütün iş ve işlemlerinde basiretli bir iş adamı gibi davranmak mecburiyetindedir. Tacirler, TBK. m. 115/III anlamında hafif kusurundan dahi sorumludurlar. Dolayısıyla hafif kusurundan dahi sorumsuzluk sözleşmesi yapamayan bir kimsenin tek taraflı emredici hükümden yararlanması mümkün değildir<sup>41</sup>.

Yönetmelik m. 9/I gereği paket tur düzenleyenin edimlerin gereği gibi ifa edilmemesinden sorumlu olacağı açıkça belirtilmiştir. Aksi yönde sözleşmeye konulan şart paket tur düzenleyenin sorumluluğunun kısıtlanması anlamına geldiği gibi “*kanuna karşı hile*” anlamına da geldiğinden, sözleşmeye konulan kayıtlar kesin hükümsüzlükle sakattır.

## II. PAKET TUR SÖZLEŞMESİNE ÖZGÜ SEBEPLERLE SONA ERME

### A. Genel Olarak

Fesih hakkının kullanılmasını gerektiren sebep iki taraf içinde geçerli olabileceği gibi, paket tur düzenleyen ve tura katılanın durumlarına özgü fesih sebepleri de olabilir. Bunları, paket tura ilişkin fahiş fiyat artışları, tura katılanın

---

<sup>39</sup> BAŞPINAR, s. 269. İsviçre Federal Mahkemesi’nin bu konudaki kararları için bkz. BGE 83 II 529, 74 II 86; 70 II 211, 109 II 119, 110 II 287, 112 II 455. Bkz. BAŞPINAR, (Naklen), s. 269.

<sup>40</sup> ŞENOCAK, Yardımcı, s. 141 vd.

<sup>41</sup> BAŞPINAR, s. 270.

ölümü, paket tur düzenleyenin ölümü, paket tura katılanların sayısının yetersiz olması şeklinde sıralamak mümkündür. Aşağıda bunlar sırasıyla incelenmiştir.

## **B. Fahiş Fiyat Artışları**

Taraflar arasında kararlaştırılmış olan fiyat kural olarak değiştirilemez<sup>42</sup>. Burada amaç tura katılanı korumaktır. Dolayısıyla tura katılanın aleyhine yorum geçerli değildir. Özellikle erken rezervasyon yapılması durumunda bazı öngörülemeyen durum değişiklikleri sonucu baştan hesaplanan götürü ücretin sunulan edim kombinasyonu karşısında düşük kalması mümkündür. Sözleşmeye bağlılık prensibi gereği böyle hallerde dahi fiyat artırımını yapılması mümkün olmayacaktır<sup>43</sup>.

---

<sup>42</sup> Paket tur sözleşmelerinde de çoğu zaman düzenleyen lehine tek taraflı fiyat uyarlama ibarelerinin yer aldığı görülmektedir. Ancak bu ibareler Yönetmelik m. 6'ya aykırı ve sorumsuzluk kayıtlarını yasaklayan m. 10 kuralı gereği kesin hükümsüzdür. Bu tip hükümlerin haksız şart olarak nitelendirilebileceği yönünde bkz. **Turgut Öz**, "Tüketici Hukuku Bakımından Genel İşlem Şartları", **İKÜHFD**, C. 1, S. 1-2, Haziran 2002, s. 143.; **YELMEN, Adem**, Türk Borçlar Kanunu'na Göre Genel İşlem Şartları, Ankara 2014, s. 137 vd.

<sup>43</sup> Paket tur düzenleyen bir tacirdir. Bütün iş ve işlemlerinde basiretli bir iş adamı gibi davranmak mecburiyetindedir. Tacirler, TBK. m. 115/III anlamında hafif kusurundan dahi sorumludurlar. Dolayısıyla hafif kusurundan dahi sorumsuzluk sözleşmesi yapamayan bir kimsenin tek taraflı emredici hükümden yararlanması mümkün değildir. Bkz. **ÖZDEMİR, Atalay**, Özel Hukukta Paranın Değer Kaybının Giderimi, Ankara 2004, s. 23. Nihayet paket tur düzenleyen bağımsız hizmet yükümlülerinin edimlerinden dahi sorumluyken (TBK. m. 116/III) kurak olarak burada tek taraflı emredici hükmün koruyuculuğuna alınmamış demektir. Ayrıca tarafların hakları ve borçları 6502 sayılı Kanun m. 51'de açıkça yer almaktadır. Buna karşılık Yönetmelik m. 6'da kararlaştırılan fiyatın değiştirilemeyeceği yer almaktadır. Ancak götürü ücret sözleşmenin esaslı unsurlarından biridir. Bu sebeple 6502 sayılı Kanun'da yer alması gerekir. Kanunda yer almayan bir hususun Yönetmelik ile düzenlenmesi AY. m. 124'e aykırıdır. Seyahat hürriyeti, Anayasa da yer alan temel hak ve hürriyetlerden biridir (AY. m. 23). Gerçekten de AY. m. 23'te "*Herkes... seyahat hürriyetine sahiptir*" hükmü yer almaktadır. Bu sebeple paket tur sözleşmesi seyahat hürriyetinin bir uygulamasıdır. AY. m. 13' e göre ise, temel hak ve hürriyetlerle ilgili düzenlemelerin ancak kanunla sınırlandırabilir hükmü mevcuttur. Bu sebeple

Ancak Yönetmelik m. 6'da bir takım istisnalar sayılarak bu durumlarda paket tur düzenleyenin, paket tura ilişkin fiyatı arttırabileceğinden bahsedilmiştir. Gerçekten de kural olarak paket tur sözleşmesinde öngörülen fiyat ve koşullar değiştirilemez. Ancak Yönetmelik m. 6/I'de kuralın istisnaları sayılmıştır. Bunlar, liman ve havaalanına iniş vergileri gibi harç, vergi ve ücretler ile döviz kurlarından kaynaklanan fiyat değişikliklerinin varlığıdır<sup>44</sup>. Bu durumlarda bahsi geçen kural uygulanmaz. Belirtilen istisnai durumların sınırlı sayı prensibine göre yorumlanması gerekir.

Paket tur düzenleyenin Yönetmelik m. 6/I'den kaynaklanan hakkını kullanabilmesi için tura katılana bildirim yükümlülüğü vardır. Gerçekten de paket tur düzenleyen, paket tur başlamadan önce, yukarıda bahsedilen sebeplerle meydana gelen fiyat artışını tura katılana derhal bildirmelidir. Bu durumda tura katılan, herhangi bir tazminat ödemeden sözleşmeden dönme hakkını kullanabileceği gibi, değişiklikleri ve fiyat üzerindeki etkisini açıkça belirten ek sözleşmeyi kabul eder. Paket tur düzenleyenin bu bildirimi karşısında tura katılanın üç hakkı bulunmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi bunlar, kendisine bildirilmiş olan ek sözleşmeyi kabul etme, ikame paket tur talep etme veya sözleşmeden dönme hakkıdır.

---

kanunda yer alması gereken bir düzenlemeye Yönetmelikte yer vererek, tura katılanın seyahat hakkının kısıtlanması mümkün değildir. Bu sebeple, Yönetmelikte yer alan ve Kanuna aykırı olan bahsi geçen hükümle ilgili bir an önce ya Kanun'a hüküm eklenmelidir ya da Yönetmeliğin bahsi geçen hükmü yürürlükten kaldırılmalıdır.

<sup>44</sup> Döviz kurlarından kaynaklanan fiyat değişiklikleri, paket tur düzenleyenin temerrüde düştüğü sürede gerçekleşmesi durumunda ise, paket tur düzenleyen fiyatı arttırma imkânından faydalanamayacağı kanaatindeyiz. Benzer yönde görüş için bkz. **AYRANCI, Hasan**, Türk Borçlar Hukukunda Munzam Zarar, Ankara 2006, s. 175-176.

Tura katılan ek sözleşmeyi kabul ederse aynı şartlar altında yeni fiyatla paket tur hizmetinden faydalanır. Bunun yanında paket tur düzenleyenin tura katılana bildirmiş olduğu yeni fiyat tura katılanın gücünün üzerinde olabilir. Böyle bir halde, tura katılan önceki paket tura benzer ikame bir paket tur da talep etme hakkına sahiptir. Son olarak tura katılan sözleşmeden dönme hakkını kullanırsa, tazminat sorumluluğu doğmadan ödemiş olduğu bedelin iadesini 10 gün içerisinde alarak sözleşmeyi feshedebilir. Yönetmelik m. 6/III'e göre, tura katılan, sözleşmeden döndüğü takdirde; paket tur düzenleyenin kendisine ikame bir paket tur sunması halinde eşdeğerde bir başka paket tur alma ya da sözleşme kapsamında ödemiş olduğu tüm bedeli 10 gün içinde geri alarak sözleşmeden dönme haklarından birini kullanabilir. Zira bu durum haklı sebeple fesih olarak tura katılana tanınmış bir haktır. Bu konuda, Yönerge m. 4/IV-a'da hangi hallerde ücret arttırılabileceğine dair özel düzenlemeler mevcuttur<sup>45</sup>. Öncelikle paket tur sözleşmesinde belirtilen fiyat, sözleşmede aksi belirtilmedikçe kural olarak aşağıya veya yukarı çekilemez. Yönerge'de bu kuralın üç istisnası bulunmaktadır. Bunlar, yakıt dâhil ulaştırma maliyetlerinde meydana gelen fiyat artışı, havaalanı veya limanlar da alınan ülkeye giriş çıkış vergileri, gümrük vergileri ve çeşitli hizmetlerin ücretleri, yurtdışına düzenlenen paket turlara uygulanan döviz kurları alanında meydana gelen artışlardır. Söz konusu hallerde bunlardan birisiyle,

---

<sup>45</sup> **Yönerge m. 4/IV-a**'da bu kuralın üç istisnası bulunmaktadır. Bunlardan ilki, yakıt dâhil ulaştırma maliyetlerinde meydana gelen fiyat artışlarıdır. İkincisi, havaalanı veya limanlar da alınan ülkeye giriş çıkış vergileri, gümrük vergileri ve çeşitli hizmetlerin ücretleri, vergileri gibi alanlarda meydana gelen fiyat artışlarıdır. Üçüncüsü ise, yurtdışına düzenlenen paket turlara uygulanan döviz kurları alanında meydana gelen artışlarıdır. Bunlardan birisiyle, gerekçeleri ve hangi hesaba dayanılarak yapıldığı belirtilerek fiyat değişikliği yapılabilir.

gerekçeleri ve hangi hesaba dayanılarak yapıldığı belirtilerek fiyat değişikliğine gidilebilir.

### **C. Tura Katılanın Ölümü**

Paket tur, şahsen iştirak edilen bir hizmettir. Bundan dolayı, tura katılanın ölümü paket tur sözleşmesini sona erdiren bir sebeptir. Burada iki ihtimal vardır. İlki, daha öncede belirtildiği üzere, paket tur düzenleyenin, tura katılanın yerine bir başkasını kabul etme mecburiyetidir. Buna göre, tura katılanın ölümü halinde murisin mirasçıları ile paket tur sözleşmesinin devam etmesi gerekir. Bu durumda paket tur sözleşmesi sona ermez. Gerçekten de, söz konusu halde, paket tur sözleşmesinden doğan hak ve borçlar ölenin mirasçılarına geçer. İkinci ihtimal ise, paket tur sözleşmesinin tura katılanın kişisel özellikleri dikkate alınarak yapılmasıdır. Böyle bir durumda tura katılanın ölümü, paket tur sözleşmesinin haklı sebeple feshi sonucunu doğurur. Mesela, yurtdışında gerçekleşecek olan bir sempozyum dolayısıyla düzenlenmiş olan paket turda sempozyuma katılabilmek belli bir meslek grubundan olmayı veya belli bir statüyü gerekli kılıyorsa, bu kişinin ölümü üzerine paket tur düzenleyen sözleşmeyi sona erdirebilir. Ayrıca paket tur düzenleyen açısından buradaki durum haklı sebeple fesihtir. Bu yüzden paket tur düzenleyen tura katılanın ölümüne kadar yapmış olduğu harcama ve masrafları mirasçılarından talep edebilir.

#### **D. Paket Tur Düzenleyenin Ölümü**

Paket tur düzenleyenin ölümü kural olarak paket tur sözleşmesini sona erdirmez. Paket tur, paket tur düzenleyenin şahsında önem kazanmaktaysa, tura katılanın şahsının ön planda olduğu durumlarda, ölümüne ilişkin yukarıda yapılan açıklamalar burada da geçerlidir. Meselâ, paket tur düzenleyenin şahsen rehberlik yapacağı doğa turunda, paket tur düzenleyenin ölümünde durum böyledir. Çünkü böyle bir halde tura katılanlar paket tur düzenleyenin belirli bir bölge hakkında özel ve teknik bilgisinden yararlanmak amacındadırlar. Bu sebeple tura katılanlar onun şahsen rehberlik yapması dolayısıyla sözleşme yapmışlardır. Bu yüzden paket tur düzenleyenin ölümü ile tura katılanlar paket tur sözleşmesinde dönme haklarını kullanabilirler. Ayrıca bu durum, tura katılanların haklı sebeple sözleşmeyi feshetmesi hakkını verir.

#### **E. Paket Tura Katılanların Sayısının Yeterli Olmaması**

Paket turun gerçekleşmesi için yeterli sayıya ulaşılmaması paket tur düzenleyene sözleşmeyi haklı sebeple fesih hakkı verir. Ancak bunun için paket tur sözleşmesinde açık hüküm olması gerekir. Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde, paket tur düzenleyen mutlaka tura katılana bu hakkını kullandığını bildirmelidir. Gerçekten de, Yönetmelik m. 12/II-g'ye göre broşürde yer alması gereken zorunlu unsurlardan yeterli sayıya ulaşılamama durumunda paket tur düzenleyenin tura katılacak kişi sayısının yeterli olmadığı durumda paket turun iptalini tura katılanlara bildireceği en son tarih broşürde yer almalıdır.

Yönetmelik m. 12’den paket tur düzenleyenin, tura katılanların belli bir sayıya ulaşamaması durumunda, sözleşmenin sona ereceğine yönelik sözleşmeye bir şartın konulabileceği yorum yoluyla anlaşılmaktadır. Ancak paket tur düzenleyenin tura katılana yeterli sayıya ulaşamadığını bildireceği son tarihin paket tur sözleşmesinde yazılı olması gerekir. Aksi takdirde Yönetmelik m. 12’nin emredici olması dolayısıyla paket tur düzenleyen bu hakkını kullanamaz.

## § 9. ZAMANAŞIMI

### I. GENEL OLARAK

Zamanaşımı hukuk kurallarının kişilere tanıdığı hakların, getirdiği yaptırımların yine hukuk kuralları ile belirlenen süreleri aşmasıdır. Başka bir deyişle, bir hak, hukuk kuralında öngörülen sürede kullanılmadığında hukuk düzeninde bir takım sonuçlar doğmaktadır<sup>46</sup>. Zamanaşımı bir defidir, yani savunma olanağıdır. Zamanaşımına uğramış bir borç, eksik borç haline gelir. Bununla birlikte, zamanaşımı borcu sona erdirmez, sadece borçluya ödemekten kaçınma hakkı verir. Borçlu zamanaşımına rağmen borcu ödediği takdirde bu geçerli bir ödemedir ve bu ödemenin iadesini isteyemez.

Paket tur sözleşmesi bakımından zamanaşımı, hem 6502 sayılı Kanun m. 16 hem de Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlemeler ihtiva etmektedir. Zamanaşımına ilişkin 6502 sayılı Kanun. m. 16'da yer alan düzenleme, ayıplı hizmete ilişkin hükümlerdir. Zamanaşımına ilişkin Borçlar Kanunu'nda yer alan düzenlemeler, alacak hakkına ilişkin durumlarda zamanaşımı sürelerini belirlemektedir.

Paket tur sözleşmesinde zamanaşımı meselesi aşağıda sırasıyla paket tur düzenleyenin talepleri ve tura katılanın talepleri açısından ayrı ayrı incelenmiştir.

---

<sup>46</sup> EREN, s. 1281 vd.; KILIÇOĞLU, s. 476 vd.; ANTALYA, s. 751 vd.

## II. PAKET TUR DÜZENLEYENİN TALEPLERİ BAKIMINDAN

Paket tur düzenleyen gerçekleştirmiş olduğu paket tura ilişkin bedeli Türk lirası ve döviz olarak (kural olarak Türk Lirası şeklinde), vergiler dâhil fiyat ve ödeme şekli sözleşmede açıkça belirtmelidir. Paket tur düzenleyen, faiz miktarı, faizin hesaplandığı yıllık oran ve sözleşmede belirtilen faiz oranının yüzde otuz fazlasını geçmemek üzere gecikme faizi talep edebilir. Paket tur düzenleyenin bahsi geçen talep hakkı süre bakımından sınırsız değildir. Gerçekten de, paket tur düzenleyenin turdan doğan alacağına ilişkin 6502 sayılı Kanun m. 51’de bir zamanaşımı süresi düzenlenmemiştir. Özel kanun durumunda bulunan 6502 sayılı Kanun’da paket tur düzenleyenin alacağının zamanaşımına yönelik süre bulunmadığından, genel kanun durumunda bulunan Türk Borçlar Kanunu’na bakmak gerekir. Gerçekten de Türk Borçlar Kanunu’nda, alacaklar için genel zamanaşımına ilişkin m. 146. hükmü vardır. Buna karşılık, bazı alacaklarda beş yıllık zamanaşımının söz konusu olduğu m. 147’de kabul edilmiştir. Sürelerin işleyişine, zamanaşımının başlangıcına, durmasına, kesilmesine, etkisine, feragat, ileri sürülmesine ilişkin düzenlemeler ise TBK. m. 148 ve 161’de yer almaktadır.

Kanun koyucu alacak haklarına ilişkin zamanaşımını 147. maddede alacak haklarının türleri sayıları düzenlemiştir. Paket tur düzenleyenin sözleşmeden doğan alacağına ilişkin zamanaşımı süresi TBK.’nın 147. maddesinin beşinci fıkrasında yer almaktadır. Buna göre: “*Vekâlet, komisyon ve acentalık sözleşmelerinden, ticari simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar*”. Kanunun metnin de yer alan “*...acentalık sözleşmesinden doğan alacaklar...*” paket tur düzenleyeni tarif etmektedir. Bu sebeple paket tur aracının, paket tur

sözleşmesinden doğan alacakları için 5 yıllık zamanaşımı süresi uygulanır. Buna karşılık paket tur düzenleyen acente değil ise, alacağı 10 yıllık süreye tabidir.

Paket tur düzenleyen ile paket tur aracısı arasında “*Vekâlet Sözleşmesi*” nden doğan bir ilişki mevcuttur. Paket tur düzenleyen ile paket tur aracısı arasında bu ilişkiden doğan alacaklar bakımından zamanaşımı süresi TBK. m. 147/V’e göre belirlenir. Gerçekten de, TBK. m. 147/V’ de yer alan “...*vekâlet sözleşmesinden doğan alacaklar...*” ifadesi bahsi geçen duruma kaynak oluşturur. Nihayet paket tur düzenleyen ile paket tur aracısı arasında var olan alacaklar içinde TBK. m. 147/V gereği 5 yıllık zamanaşımı süresi uygulanır.

Türk Borçlar Kanunu m. 147’de düzenlenen 5 yıllık zamanaşımı süresi sözleşmeyle değiştirilemez. Gerçekten de, sürelerin kesinliği başlıklı TBK. m. 148’de, “*Bu ayırimda belirlenen zamanaşımı süreleri, sözleşmeyle değiştirilemez*” hükmüyle zamanaşımı sürelerinin emredici ve değiştirilemez olduğunu belirtmiştir<sup>47</sup>. Bir diğer husus da 5 yıllık sürenin ne zaman başlayacağıdır. Bu konudaki genel kural, zamanaşımı alacağın muaccel olmasıyla başlar. Ancak TBK. m. 149/II’de istisnaya yer verilmiştir. Buna göre: “*Alacağın muaccel olmasının bir bildirime bağlı olduğu hâllerde, zamanaşımı bu bildirimin yapılabileceği günden işlemeye başlar*”. Kanaatimizce, bahsi geçen istisnanın paket tur sözleşmesi için uygulanmaması gerekir. Zira paket turdan doğan alacağın vade tarihi Yönetmelik m. 5 gereği zaten sözleşmede yer alması gereken mecburî unsurlardan biridir. Bu sebeple paket tur sözleşmesinden doğan alacağın zamanaşımı süresi, paket turun ifasının sona erdiği tarihten itibaren muaccel olur. Zamanaşımı ile ilgili diğer hususlar (sürelerin hesaplanması,

---

<sup>47</sup> Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **EREN**, Borçlar, s. 1284; **BAŞPINAR**, s. 129.

zamanaşımının durması, kesilmesi) Türk Borçlar Kanunu’nun genel esaslarına göre belirlenir.

### III. TURA KATILANIN TALEPLERİ BAKIMINDAN

Tura katılan, paket tur sözleşmesinden doğan hizmetlerden gereği gibi faydalanamamış olabilir. Meselâ, kişi yıllık izninde paket tur sözleşmesiyle tatile çıkmış ve paket tur sözleşmesiyle kararlaştırılmış olan hizmetlerin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi sebebiyle beklenen faydayı elde edememiştir. Bu durumda tura katılana ödemiş olduğu bedelin iade edilmesi, o kişinin zararını karşılamaz. Zira tura katılan için ödemiş olduğu bedelden ziyade, yıllık izni boşa geçmiştir<sup>48</sup>. Burada ayıplı hizmet söz konusu olup 6502 sayılı Kanun m. 51/VIII anlamında, paket tur düzenleyenin tazminat sorumluluğu meydana gelir<sup>49</sup>.

Paket tur düzenleyenin paket tur sözleşmesiyle taahhüt etmiş olduğu hizmetleri gereği gibi yerine getirmemesi dolayısıyla tura katılanın zararının tazmin etmesi gerekir. Kanun koyucu ayıplı hizmet dolayısıyla tura katılanın zararının tazminini isteyebileceği bir zamanaşımı öngörmüştür. Gerçekten de 6502 sayılı Kanun m. 16/I şu şekildedir: *“Kanunlarda veya taraflar arasındaki sözleşmede daha uzun bir süre belirlenmediği takdirde, ayıplı hizmetten sorumluluk, ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile, hizmetin ifası tarihinden itibaren iki yıllık zamanaşımına tabidir”*. Kanun

---

<sup>48</sup> Ayrıntılı bilgi için bkz. ZEYTİN, Zafer, “Alman Hukukunda Zarar Kavramı ve Gelişimi-III: Manevi Zarar Olarak “Boşa Geçen Tatil Zamanı””, BATİDER, C. 22, S.1, Y. 2003, s. 185-200. Benzer bir düzenleme BGB § 651 f /II’de de mevcuttur.

<sup>49</sup> 6502 sayılı Kanun m. 51/VIII; “...Tüketici boşa harcanan tatil zamanı için de uygun bir tazminat talep edebilir”.

metnin de anlaşıldığı üzere kanun koyucu tura katılana, ayıplı hizmetten doğan zararının karşılanması için 2 yıllık bir zamanaşımı süresi öngörmüştür. Bununla birlikte, kanun koyucu sürenin başlayacağı tarih, “*hizmetin ifası tarihinden itibaren*” demek suretiyle ayıplı hizmete ilişkin ifanın gerçekleştiği tarih itibariyle zamanaşımı süresinin muaccel olacağı belirtilmiştir<sup>50</sup>.

6502 sayılı Kanun m. 16/I’de 2 yıllık bir zamanaşımı süresi öngörülmüş olmasına rağmen, kanun koyucu tura katılanın menfaatine bir düzenlemede getirmiştir. Gerçekten de 2 yıllık zamanaşımı süresini paket tur sözleşmesinin tarafları tura katılan lehine uzatabilmelere iken, tura katılan rıza göstermiş olsa dahi, daha kısa bir süre belirlenemez. Yine genel kanunlarda tura katılanın lehine daha uzun bir kanun maddesi mevcutsa, tura katılanın lehine olan bu süre uygulanır.

Kanun koyucu bazı durumlar hakkında zamanaşımı süresi öngörmemiştir. Gerçekten de, 6502 sayılı Kanun m. 16/II’ye göre “*Ayıp, ağır kusur ya da hile ile gizlenmişse zamanaşımı hükümleri uygulanmaz.*” düzenlemesine yer vermiştir. Böylece paket tur sözleşmesinden doğan hizmetin ayıplı ifası ağır kusur veya aldatma (hile) ile gizlenmişse, kanun koyucu tura katılanın menfaatlerini ön planda tutarak zamanaşımı süresine ilişkin ilgili kanun maddesinin birinci fıkrasının uygulanmayacağını belirtmiştir. Nihayet, ayıp, tura katılandan ağır kusur veya aldatma

---

<sup>50</sup> 6502 sayılı Kanun, TBK.’na göre hem daha özel hem de daha yeni tarihli bir kanun olması münasebetiyle öncelikli olarak uygulanır. Çünkü özel hüküm genel hükümü bertaraf eder. Bkz. **EDİS**, s. 148,181.

(hile) ile gizlenmişse, 6502 sayılı Kanun m. 16/II gereği, tura katılan ne zaman asıl durumu fark ederse o zaman dava açma hakkını kullanabilir<sup>51</sup>.

---

<sup>51</sup> **6502 sayılı Kanun m. 16/II;** “*Ayıp, ağır kusur ya da hile ile gizlenmişse zamanaşımı hükümleri uygulanmaz*”.

## SONUÇ

Paket tur sözleşmesi; ulaştırma, konaklama ve bunlara yardımcı sayılmayan diğer turistik hizmetlerin en az ikisinin birlikte yer aldığı, her şeyin dâhil olduğu fiyatla satılan veya satış taahhüdü yapılan ve hizmeti yirmi dört saatten uzun bir süreyi kapsayan ya da gecelik konaklamayı ihtiva eden sözleşmelerdir.

Paket tur sözleşmesinde fiyatların ve şartların Yönetmelik m. 6 hükmü gereği paket tura katılan aleyhine değiştirilmesi mümkün değildir. Zira paket tur düzenleyen bir tacirdir. Bütün iş ve işlemlerinde basiretli bir iş adamı gibi davranmak mecburiyetindedir. Tacirler, TBK. m. 115/III anlamında hafif kusurundan dahi sorumludurlar. Dolayısıyla hafif kusurundan dahi sorumsuzluk sözleşmesi yapamayan bir kimsenin, tek taraflı emredici hükümden yararlanması mümkün değildir. Ayrıca, paket tur düzenleyen bağımsız hizmet yükümlülerinin edimlerinden dahi sorumlu olup, (TBK. m. 116/III) burada tek taraflı emredici hükmün koruyuculuğuna alınmamıştır.

Seyahat hürriyeti, Anayasada yer alan temel hak ve hürriyetlerden biridir (AY. m. 23). Gerçekten de, AY. m. 23'te "*Herkes... Seyahat hürriyetine sahiptir*" hükmü yer almaktadır. Bu sebeple, paket tur seyahat hürriyetinin bir uygulamasıdır. AY. m. 13' e göre ise, temel hak ve hürriyetlerle ilgili düzenlemelerin ancak kanunla sınırlandırılabilir hükmü mevcuttur. Kanunda yer alması gereken bir hükümle, tura katılanın seyahat hürriyetinin kısıtlanması mümkün değildir. Hâlbuki Yönetmelik m. 6'da kararlaştırılan fiyatın değiştirilemeyeceği hükmü yer almaktadır. Ancak götürü ücret, sözleşmenin esaslı unsurlarından biridir. Bu sebeple, 6502 sayılı Kanun'da yer

alması gerekir. Kanunda yer almayan bir hususun Yönetmelik ile düzenlenmesi AY. m. 124'e aykırıdır. O halde, Yönetmelikte, bahsi geçen hükümle ilgili bir an önce ya Kanun'a hüküm eklenmelidir veya Yönetmeliğin bahsi geçen hükmü yürürlükten kaldırılmalıdır.

Paket tur sözleşmesini yapan tura katılan dışındaki kişilerin bir paket tur sözleşmesiyle mevcut tura katılabilmeleri mümkündür. Paket tura katılan herkesin paket turu kullanan ve yararlanan sıfatları bulunmaktadır. Böylece üçüncü kişi, paket tur düzenleyene karşı sözleşmeye taraf olan kimsenin bütün haklarını kullanabilir. Zira üçüncü kimse de "*tüketici (tura katılan)*" sıfatına sahiptir ve dolayısıyla 6502 sayılı Kanun'un bütün imkânlarından faydalanabilir.

6502 sayılı Kanun'un Geçici m. 1/III'de "Bu Kanunda öngörülen yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, bu Kanunla yürürlükten kaldırılan Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna dayanılarak çıkartılan yönetmelik ve diğer mevzuatın, bu Kanuna aykırı olmayan hükümleri uygulanır" hükmü yer almaktadır. Bahsi geçen hüküm dolayısıyla 4077 sayılı Kanun'a dayanılarak çıkarılmış olan Yönetmelik halen yürürlükte dir. Ancak mevcut Yönetmelik 6502 sayılı Kanun m. 51'de düzenlenen hususları tam olarak karşılamamaktadır. Bu sebeple, 6502 sayılı Kanun'la getirilen yenilikler dikkate alınarak bir an evvel yeni Yönetmelik yürürlüğe konulmalıdır. Bu düzenleme uygulanırken mukayeseli hukuktan, özellikle Yönerge, Alman ve İsviçre hukukundan yararlanılmalıdır. Bu yapıldığı takdirde, Avrupa Birliği hukuku ile uyum sağlanmış olunur.

## ÖZET

**Demir, Bahadır, 6502 sayılı Kanun Kapsamında Paket Tur Sözleşmesi, Yüksek Lisans Tezi, Danışman: Prof. Dr. Veysel Başpınar, 168 s.**

**Bu çalışmanın konusu; “6502 sayılı Kanun Kapsamında Paket Tur Sözleşmesi”dir. Paket tur sözleşmesinin tanımının şu şekilde yapılması mümkündür: “Toptan bir fiyat karşılığında satışa sunulan hizmetlerin 24 saatten uzun veya en az bir gecelik konaklamayı kapsadığı ve ulaşım, konaklama veya diğer asli nitelikteki edimlerden en az ikisini içeren sözleşmelerdir”.**

**6502 sayılı Kanun’da yer alan hükümlere ve bahsi geçen Kanun’a binaen çıkarılacak Yönetmeliklere yol göstermek amacıyla bazı tekliflerde bulunmak da tez konusunun seçilmesinde etkili olmuştur. Yine, paket tur sözleşmeleri konusunda bugüne kadar monografik bir çalışmanın yapılmamış olması, tez konusunun seçimindeki sebeplerden birisidir.**

**İncelememiz üç “Bölüm” ve bir “Sonuç”tan meydana gelmektedir. Birinci bölümde, paket tur sözleşmesinin tanımı, unsurları, tarafları ve kurulması konuları ele alınmıştır.**

**İkinci bölümde, mukayeseli hukukta ve Türk hukukunda paket tur sözleşmesinin hukukî niteliği ele alınmakla birlikte, Yönerge ve Türk Hukuku dikkate alınarak paket tur sözleşmesinde tarafların hakları ve borçları konusu ayrıntılı olarak incelenmiştir.**

**Nihayet çalışmanın üçüncü bölümünde, paket tur sözleşmesinin hüküm ve sonuçlarına yer verilmiştir. Bu bölümde son olarak, paket tur sözleşmesinin sona ermesi ve zamanaşımı müesseseleri incelenmiştir.**

**İncelememiz sırasında vardığımız kanaatler, toplu bir şekilde “Sonuç” kısmında yer almaktadır.**

## **ABSTRACT**

**Demir, Bahadır, Package Tour Contract within the Scope of the Law no. 6502, Master Thesis, Advisor: Prof. Veysel Başpınar, 168 p.**

**This study deals with “Package Tour Contract within the Scope of the Law no. 6502”. Package tour contract can be defined as follows: “Package tour contract is a contract covering the combination of not fewer than two of the transport, accommodation and other principal operations put up for sale at a wholesale price that cover a period of more than twenty-four hours or include minimum one overnight accommodation.”**

**One of the purposes of this thesis is intention to make some suggestions to shed light on the provisions included in the Law no. 6502 and to guide the Regulations to be introduced as per the said Law is also influential on the selection of the thesis subject. Another reason for the adoption of this thesis subject is the fact that no monographic study has been conducted on package tour contracts so far.**

**The present study consists of three “Chapters” and one “Conclusion”. The first chapter deals with the definition, elements, parties, and draw-up of package tour contracts.**

**The second chapter addresses the legal character of package tour contract in comparative law and Turkish law and examines in detail the rights and obligations of parties in package tour contract on the basis of the Directive and Turkish Law.**

**Finally, the third chapter focuses on the provisions and results of package tour contract. This chapter also deals with termination and prescription of package tour contract.**

**The conclusions we have reached throughout our examination are presented in “Conclusion” collectively.**